

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

IV. évf. 1. szám
1993. február
50,— Ft

*Mit tehetnénk
„sírás” helyett?*

*A fejlesztési
segélyek sorsa*

Élő nemzeti kincs

*Egy más világ
tolókocsis
követe*

Moha-mese

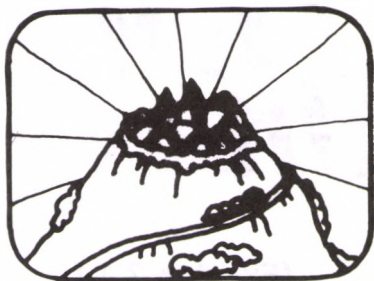
*Inkább lengyel,
mint keresztény?*

*Nyílt levél az
Országgyűléshez*

*Marxizmus,
kereszténység,
ökológia*

Márczi Imre

Szociáletikai kérdések a posztkommunista társadalmakban

Gondolatmenet: A világ jelen rendje embertelen, igazságtalan. Mindenki számára emberi életet kell biztosítani. Ennek ma nincsenek technikai korlátai, csak az örökölt hatalmi viszonyok és az egyéni emberi önzés teszik lehetetlenné. A strukturális erőszakkal szemben létre kellene hozni a szolidaritás struktúráit, amelyek erőszakmentes reformok útján létrehozhatnák olyan megoldásokat, amelyek képesek új, emberi arcot adni a világnak.

Bevezető

Amikor az ember körül olyan dolgok történnek, mint amilyenek most Európában, szükségszerűen felmerül a kérdés: Van még jövő? Lehet-e, kell-e tervezni a jövőt — vagy minden tervezés és jószándék ellenére rendre olyan dolgok történnek velünk, amilyeneket nem akarunk?... Van-e a jövőt teremtettség biztos és hatékony módszere? Bízhatunk-e még az intézményekben, a hatalomban? Milyen módszerek maradnak, ha az erőszakot elvetjük? Van esélye az építő közös munkának? Vagy csak egyénenként tudunk hatni? Egyáltalán: Mi mozgatja a történelmet? És milyen célok felé? Hogyan lehetne jó célok érdekében mozgósítani a társadalmakat? A vallások, ideológiák és az erőszak szerepének csökkenése után bízhatunk-e egy egyetemes világ-étosz térnyerésében? Vagy a világ millió apró darabra hullik szét, és számtalan mozgalom, NGO szervezi majd az életet? Lehet, hogy ezek egyszer egy egyetemes étoszban találkoznak? Vagy lehet, hogy az erők átcsoportosulnak, új arcot öltenek és minden kezdődik előlről?...

Etika és társadalom

Ahol a hagyományoknak nagy ereje van, ahol a reformok lassan nyernek teret, néha viharos történelmi változások zajlanak. Európa keleti felében is felgyorsult a történelem. Eltűnőben van egy társadalomszervezési modell, amely képtelen mennyiségű szenvedést okozott a világban. A hitleri fasizmus mellett a bolsevizmus volt az az eszme, amely életek tízmillióit követelte mintegy hetvenéves története során. Ugyanakkor világosan kell látnunk, hogy nem a szocializmus, a társadalmat közösséggé szervezés eszméje bukott

meg, hanem csak annak ateista és materialista, diktatórikus formája. Felmerül a kérdés: Milyen erők álltak/állnak e változások mögött? Lehet, hogy az egész csak a bolsevik hatalom zseniális átmentése a politikai hatalomból a gazdaságba? Vagy meglódult a történelem és a nép elsöpörte a rátelepedett idegen hatalmat? Győzött a jó a rossz felett? Egyáltalán lehet-e etikai mérleggel mérni azt, ami történt? Lehet etikai követelményekkel fellépni egy közösséggel, a társadalommal szemben? Hiszen az etika alapelve a személyes felelősség: etikusan az, amit az egyén lelkiismeretével harmóniában tesz vagy tenni akar; az ellenkezője etikátlan. Természetesen az egyéni cselekvések összessége valamilyen arculatot mutat kifelé is, amit etikailag is lehet minősíteni. Sőt, el lehet várni, hogy egy közösség valamilyen téren „etikusan” viselkedjék, de tudatában kell lennünk annak, hogy minden etikusan vagy etikátlan cselekvés az egyének morális karakterében gyökereszik. Ha nem így gondolkodunk, akkor csak egy lépésnyire vagyunk a büns nép, kollektív bűn és kollektív büntetés nyilvánvalóan abszurd — ennek ellenére újra meg újra alkalmazott — fogalmától.

Talán az ethosz és étosz megkülönböztetése segíthet. A már Platon-

nál fellelhető gondolat szerint az étosz az általános etikai irányultságot, az etika mindenekfelettségét, fő elveit jelenti. Az ethosz ezzel szemben az erkölcs konkrét, alkalmazott elveinek, az erkölcsi cselekedeteknek, szokásoknak a megnevezésére szolgál. Az étosszal lehet jellemezni — elsősorban utólag, visszatekintve — egy adott kort vagy társadalmat; étoszt, morált számonkérni csak egyéneken lehet. A „szociáletika” fogalmával tehát csínján kell bánni. Csak annyit jelent, hogy utólag kívánnunk morálisan értékelni nem egyénre lebontott cselekvéseket, történeteket is. Mindazonáltal e fogalom használatával távol kívánunk maradni attól, hogy morálisan igazoljunk vagy elítéljünk társadalmi, netán politikai folyamatokat, jelenségeket. Nos, ami Kelet-Európában lezajlott és ma is zajlik, az rendkívül sokrétű folyamat, és hiba lenne egyetlen vagy néhány tényezőt kiemelni — még sokkal inkább hiba lenne etikailag minősíteni. Mindezzel persze nem kívánjuk zárójelbe tenni az egyén mindenkori erkölcsi felelősségét mindazért, ami hatókörében történik. Ha a kommunista diktatúrák lebontásában nem is lehetett vezető szerepe, mindabban, ami most a szabadság keretei között történik, nagymértékű felelősség terheli.

Jellemző változások a posztkommunista országokban

A nyolcvanas évek végén országainkban lezajlott változásokat nagyjából a következőkkel jellemezhetjük.

1. Kényszerek, tiltások megszűnése; szabadság, szabadosság, formák bontogatása. — Lehetőségek korlátok nélkül.
2. Bizonytalan értékrend; etikai tartás (belső, szellemi formák) hiánya.
3. Új formák, minták, megoldások, intézmények, (szak)tekintélyek, hiteles személyiségek hiánya (általában: erőforrások hiánya).
4. Információhiány, tudás és műveltség, kultúra hiánya; szűk látókör, kommunikációs nehézségek, rossz alkalmazkodás és együttműködés.
5. Atomizálódott, individualizálódott társadalom (közösségek hiánya).
6. Hagományos eszmék és értékek tekintélyvesztése, háttérbe szorulása.

7. Anyagiasság, szerzési vágy, törtetés felerősödése.
8. Demokratikus megoldások kis hatékonysága: A nép akarata nem tud megfelelően artikulálódni (demokratikus intézmények, megoldások hiánya, rossz kommunikáció, stb.) — ha valamilyen megoldás születik, az nem a lehetséges optimum, de mégcsak nem is az össz-népesség illetve helyi közösség, hanem a hangadók érdekei szerint alakul („balkáni demokrácia”). Az örökölt bürokratikus, korrupciós hagyományok tovább hatnak.
9. Eredeti tőkefelhalmozás, kapitalizálódás
— a pénz felülírja az eddig emberi viszonyokat.
10. A gazdaság leépülése, zavarai, új formák megjelenése.
11. Szociális intézményrendszer szétesése
(pauperizálódás, szegény–gazdag rétegek kialakulása).
12. Az oktatás válsága: Az iskola nem készíti fel a fiatalokat azokra a körülményekre, amelyek között pár év múlva élniük kell (tudás és műveltség hiánya).
13. Információs eszközök fejletlensége, információs csatornák hiánya.
14. A tömegkommunikáció paternalista–demagóg hagyományainak továbbélése, zavarai, újszerűségének keresése (közfoglálati és kereskedelmi funkciók szétválasztása, finanszírozás, társadalmi kontroll kérdései).
15. Vallási, transzcendens, ezoterikus eszmék piaca és befolyása nő.
16. Közösségformáló, társadalomalakító civil kezdeményezések, civil kurázi elégtelensége.
17. Régi modellek túlélése
(hatalom paternalista felfogása, közös ügyek, közvagyon iránti közöny).
18. Identitászavar, szereptévesztések.
19. Új kötöttségi formák
(fogyasztási kényszer, gazdasági függőség, szegénység).
20. Devianciák, bűnözés, maffia, feketekereskedelem:
harc a piacért, haszonért.
21. Migráció.
22. Társadalmi mobilitás (belső migráció).
23. Kis igények (nagy tűrőképesség).

Jelen számunk grafikái SEYFRIED HEDVIG munkái. Másolataik a szerkesztőség címen megrendelhetők. Az értük befolyó összeg beteg testvérünk gyógykezelését segíti. Kérjük olvasóink támogatását.

Fodulóponton

Minden azon múlik, hogy a szükségszerű — de néha viharosan gyors — változások során van-e olyan erő, amely a változásokat pozitív irányba tudja terelni. Lehet ez valamilyen veszély, egy hatékony ideológia, egy alkotó kisebbség, sőt akár egy karizmatikus személy is. A gyorsaság veszélye abban van, hogy a társadalom nem tudja követni a változásokat, nem azonosul velük, és ráerőszakoltnak tekinti még az egyébként jó megoldásokat is. Ilyenkor lépnek fel hamis ideológiák, kalandor politikusok, gazdasági ámokfutók. A társadalomnak megvan az esélye egy szebb jövőbe való átmenetre, de ugyanakkor az a veszély is fenyegeti, hogy a széthúzó erők lehetetlenné tesznek bármilyen kibontakozást, sőt önpusztító polgárháborúba taszítják az országot.

E ponton lehetne szerepe az ethosznak, az egyéni morálnak. Ha ugyanis nincs meg a jóra való irányultság a társadalom egyedeiben, semmilyen politika, hatalom vagy karizmatikus személy nem képes igazi eredményeket produkálni. Gondoljunk csak a kommunizmus látványos, ám utóbb talminak bizonyult teljesítményeire... Etikusi magatartás nélkül nincs reális jövő. A kérdés, hogy miféle etika az, amellyel minden ember azonosulni tud. Régebben felekezeti (vallás-)etikák is hatékonyan szervezni tudták egy-egy közösség, társadalom életét. Ma, amikor minden jelentős cselekedetünknek globális vonatkozása van, csak egyetemes, mindenki által elfogadott etika szolgáltathat elégséges alapot. Ezt az egyetemes szélességű alapot ma az intézményi struktúrákba merevedett vallások nem tudják biztosítani. Mi lehet akkor ez az alap? Csak az autonóm, minden ember által elfogadható értékek és erkölcsi elvek: Az, hogy az élet érték, és az emberi élet ezen belül számunkra kiemelten fontos; hogy az erőszak pusztítja az életet; hogy a túléléshez összefogásra van szükség, aminek alapelve: tedd másnak, amit magadnak kívánsz. Ez a megfogalmazás nem teszi zárójelbe a transzcendens hitet. Sokszoros tapasztalat, hogy igazán hatékony és önzetlen együttműködés csak transzcendens hit alapján lehetséges. Arra is bőséges példát látunk azonban, hogy a valamilyen transzcendens elvre hivatkozva az ember felmenti magát bizonyos etikai követelmények

alól, és nem egy esetben még az előbb említett minimum-feltételekkel is összeütközésbe kerül. Ezért itt most a transzcendens hit helyett a globális etikát — éthoszt — kell hangsúlyozni.

Ennek alapján tehát a pozitív erők összefogása, reális kompromisszumok, hatékony modellek, de mindezekelőtt a társadalom elé világosan kitűzött cél segíthet a kibontakozás felé. Régebben ez a cél sokféle lehetett, de általában nem tekintett túl az ország, az uralkodó kisebbség érdekein. Ma már a régiókban gondolkodás is szűk, és minden közösségnek globális, az egész emberiség érdekeit figyelembe vevő horizonton kell céljait megfogalmaznia, ha hosszútávon sikeres akar maradni és el akar kerülni minden konfliktust. Tudomásul kell venni, hogy az élet globálissá vált: A karomon levő órát amerikai licenc alapján gyártották Taiwanban, és én egy afrikai utcai árustól vettem. Ez a példa rávilágít arra is, hogy létrejöttek a profit koncentrációjának globális, egész világot átfogó csatornái. Igen valószínű, hogy az órán az afrikai keresett a legkevesebbet; a haszon nagyrésze ahhoz az amerikai céghez vándorolt, aki a licencet eladta. Ha ehhez hozzávesszük azt, hogy az afrikai hasznának egy része adó formájában minket is gazdagít, teljes a kép. A szomáliai éhínségnek lehetnek ugyan helyi kiváltó okai, de alapjában mi is részesei vagyunk annak a ma is hatékonyan működő struktúrának, amely a szegényeket szegényíti és a gazdagokat gazdagítja.

Ezideig — főként itt keletebbre — lehetett a mindeható pártállami diktatúrára mutogatni, mondván, hogy mindezt ő teszi. Az átalakulás után erre nincs mód. Tudomásul kell venni, hogy a szabadsággal a felelősséget is megkaptuk mindazért, amit ránk hivatkozással vagy éppenséggel a mi közreműködésünkkel tesznek itt és bárhol, például Szomáliában. Aki ez elől az erkölcsi felhívás elől cinikusan kitér, az ma már nemcsak egyik vagy másik felekezeti erkölcs, hanem az egyetemes emberi normák alapján is ítéletet von magára.

A posztkommunista társadalmak tehát súlyos döntés előtt állnak: Vagy csatlakoznak a világ szegényeit kiszípolozó struktúrákhoz, és ezzel — most már önként — belépnek a struktúrális erőszakot alkalmazók táborába, vagy...

A mondatot könnyű volna így befejezni: ...nem. Keresztényként min-

denképp ezt tenném, de most a poszt-kommunista társadalmakról van szó. Azokról a társadalmakról ahol a legnagyobb pusztítást a kommunizmus nem azzal végezte, hogy gazdaságilag tönkretette őket: A legnagyobb kárt a szolidaritás, a közösségi gondolkodás lejáratásával tette. Ezek a társadalmak pszichológiai kényszerpályán vannak. Nem tudnak más utat elképzelni maguk előtt, mint a fejlett világ-

hoz való csatlakozást. Ehhez elég szegények és identitásukban eléggé meg vannak tépázva ahhoz, hogy más lehetőséget ne vegyenek észre. Csak egy pillantást kell vetni az egyházakra: Jóllehet ezek pontosan tudják, mi (lenne) az ember hivatása a földön, mit kívánna az egyetemes szolidaritás, mégsem emelik fel szavukat a fogyasztói létben való mielőbbi üdvözülés ellen.

A Kairoz lehetőségei

Mit tehet ilyen társadalmi közegben bárki, aki egyetemes emberi normákra, a gazdagság erkölcselenségére próbál hivatkozni, netán cselekedni akar?

Aki a moralitás — éthosz — talaján áll, az nem térhet ki a gyakorlati életből jövő erkölcsi felhívások elől. A felhívás most így szól: Nem tűrhetjük, hogy emberek tömegei emberalatti létben sínylődjének, haljanak éhen, míg mások bővelkednek. Mit tehetünk?

- a) A legelső, hogy magunkban eldöntsük: a gazdagokkal, hatalmasokkal akarunk-e tartani, vagy a szegények, kisemmizettek oldalára állunk? A jólét megteremtése, fenntartása-e a célunk, vagy az, hogy az emberi lét minimális feltételeihez segítsük mindazokat, akikről ezt megtagadják? Ha a magunk jólétének a növelése fontos számunkra, nem fogunk hatékonyan tenni másokért, legfeljebb tudathasadásos állapotba kergetjük magunkat.
- b) Keresni kell a hozzánk hasonlóan gondolkodókat, és kapcsolatokat kell kiépíteni velük. Hatékony helyi közösségek nagy anyagi erők nélkül látszólag keveset tehetnek, de nevelik magukat, a körülöttük élőket valamint az utánuk jövőket. Kidolgozhatnak olyan életmodelleket, amelyek alternatívát jelenthetnek a fogyasztói léttel szemben. Ha ezt példájukkal is meg tudják mutatni, elindíthatnak egy olyan átalakulási folyamatot, ami kiterítheti a társadalom szekerét a fogyasztási életmód kényszerpályájából.
- c) A társadalmakban vannak olyan intézmények, melyek a szolidaritás bizonyos formái elől nem zárkoznak el. A demokrácia mindig is — de legalább az ENSZ megalakítása óta — hangoztatta az egyetemes emberiség követelményeit, sőt a legtöbb demokratikus országban ezeket törvénybe is iktatták. Vannak nemzetközileg elismert szervezetek, amelyeket kifejezetten humanitárius célokra alapítottak. Ilyen a Vöröskereszt, a Vörös Félhold, az Amnesty International, a Pax Christi, az El Taller, a HCA... és a Kairos. Ezek helyi szervezeteit meg kellene keresni (ha nincs, esetleg meg kellene alapítani), és együtt kellene dolgozni velük — pontosan rögzített feltételek mellett. Az egyházak karitatív szervezeteire ugyanez vonatkozik. A személyesség, személyes kapcsolat legyen a kommunikáció alapkritériuma!
- d) Meg kell találni azokat a forrásokat, amelyek a tényleges segítség forrásai lehetnek. Ezek többfélék:

- Anyagiak
- Szolgáltatás
- Információ, szoftver
- Valamilyen kedvezmény
- Új kapcsolat létrehozása

A források igen jelentős része származhat az adott társadalomban valamilyen ok miatt nem hasznosítható dolgokból. A fogyasztói szokások gyors változásai miatt jelentős elfekvő készletek, szabványon kívüli termék, nem eladható szolgáltatás, nem használható szoftver stb. keletkezik. Itt kell megemlíteni a munkanélküliséget is. Ez a felesleg egy olyan potenciális segítségforrás, ame-

lyet viszonylag kevés pénzzel mobilizálni lehet, és általában mindkét fél jól jár vele, hiszen sokszor a tárolás és fenntartás is jelentős összegeket emészt fel (pl. munkakerátráépítés).

A forrás lehet pénz (adomány vagy kölcsön), esetleg beruházás stb. A fejlett és gazdag nyugati gazdaságokban óriási pénzüsszegek koncentrálnak, és ezek mozgása során lehetségesek olyan konstrukciók, amelyekben nagyobb összegeket lehetne mozgósítani a szegények megsegítésére.

Végül lehet új termék, áru, szolgáltatás stb. Egy igen bonyolult, magas fordulaton működő társa-

dalomban, gazdaságban számtalan olyan lehetőséget találhatók, ahol valamilyen módon „meg lehet csapolni” és a tényleg szegények érdekében mozgósítani lehet a megtermelt javakat és erőforrásokat. Mindezt úgy, hogy a társadalom nem hogy kárát nem látja, de egyenesen haszna van belőle.

Meg kell említeni, hogy a segítők, adományok, kölcsönök felhasználása külön gond és csak akkor ér valamit, ha a helyi körülmények ismerete alapján történő szétosztás, beruházás, mobilizálás

is biztosítva van.

Egy tanulmány egy bonyolult számítógépes modellezés eredményeként azt bizonyította, hogy be lehetne a szegény országokat a világ gazdaságba kapcsolni — vagyis az éhezés és nyomor problémáját meg lehetne szüntetni —, ha a gazdag országok nemzeti jövedelmüknek kb. 1 %-át néhány éven keresztül odaadnák a szegényeknek. Ezzel be lehetne indítani ezen országok pangó gazdaságait, ami a fejlett országok számára is kedvező volna, mert új piacok nyílnának meg.

- e) A szegény országok néha számottevő saját forrással bírnak, amit azonban nem tudnak hatékonyan működtetni. Ennek okait most csak megemlítjük (helyi hatalmi viszonyok tisztázatlansága, korrupció, szakértelem hiánya, hagyományok kiveszése, kulturális és etnikai modellek eltérő sajátosságai stb.). Ezeknek a saját forrásoknak a mobilizálása a legtöbb esetben óriási segítséget jelent. Ennek a helyi viszonyok és kultúrák alapos ismeretére kell épülnie és a helyi hatalmi érdekeknek felette kell állnia; rendelkeznie kell azokkal a minimális eszközökkel, amelyek a hatékony megvalósítást segítik, és figyelembe kell venni a hosszú távú szempontokat. Talán e téren lehet a legnagyobb szerepe a Kairosnak és a hozzá hasonló mozgalmaknak.
- f) Meg kellene találni a hasonló szerveződések, és együtt kellene velük működni. Számosan vannak, akik nemcsak felismerték a fogyasztói lét céltalanságát, hanem keresik is az új modelleket. Egyesek úgy vélekednek, hogy az emberiség megújulásának egyik fő forrása lehet Afrika, ezért az ott élő ősi kultúrák és közösségek megmentése elemi érdekünk. Vannak emberjogi szervezetek, egészségügyi, mezőgazdasági, ökológiai, oktatási stb. intézmények, amelyek elsősorban a harmadik-negyedik világban fejtik ki tevékenységüket. Talán nem túlzás azt mondani, hogy mindenki tudja, mit kellene csinálni, de a maga területén egyedül nem tud hatékony lenni: együttes, koordinált fellépésre lenne szükség. A szervezés, információáramoltatás adott esetben kulcsfontosságú forrásokat tud összekötni és működésbe hozni.

Az együttműködés kritériumai

A Kairosz bárkivel együttműködik, aki

- nem alkalmaz erőszakot
- tud a mindenkori hatalomtól független lenni
- szolidáris a szegényekkel
- tevékenységéért nem vár ellenszolgáltatást
- hajlandó kapcsolatokat építeni a harmadik/negyedik világban
- együtt tud működni másokkal.

Mivel ennek a legtöbb NGO is megfelel, azért igen sok potenciális partner van, akikkel egyben vagy másban együtt lehet működni. A felekezeti karitatív szervezeteknek néha fenntartásaik vannak, mert számos esetben előtérbe helyezik a missziós célt.

A „Kairos KK-Európa” feladatai

A posztkommunista társadalmak hátránya a szegénység, előnye a mobilitás. A legtöbb ember kifosztott és keres. Sokan akarnak meggazdagod-

ni, de számosan látják úgy, hogy létük hiányait nem elsősorban anyagiakkal kell pótolni. Vannak, akik egyesületeket, alapítványokat, karitatív vagy oktatási szervezeteket hoznak létre lengyel, cseh, szlovák területen és nálunk.

A talaj tehát megfelelő, ha a várható termés egyenlőre kevés is.

- a) Alapítsuk meg minden országban a Kairos szervezetet/központot.
- b) Teremtsünk/szerezzünk valamilyen kommunikációs lehetőséget, ahol a Kairos céljairól lehet a társadalmat informálni.
- c) Szervezzünk rendezvényeket (forumokat, eszmecsereket, konferenciákat, találkozókat, fesztiválokat, demonstrációkat stb.) a Kairos szellemében, nevében.
- d) Lépünk fel az országainkban élő bevándorlók és idegenek védelmében. Keressünk velük kapcsolatosakat, és kezdünk velük párbeszédet, vonjuk be őket is a Kairos munkájába.
- e) Próbáljuk megnyerni a nagy egyházakat a Kairos céljainak. Meg kellene értetni velük, hogy a Kairos is éppen azt akarja megvalósítani, amit ők évszázadok óta hirdetnek.
- f) Adatokat kellene gyűjteni a saját országunk szegényeiről, bevándorlóiról, menekültjeiről. Ehhez meg kellene nyerni a menekültügyi szerveket és a helyi előljárókat.
- g) Tényleges segélyakciókat lehetne szervezni a bevándorlók, menekültek részére, ahogy az már történt is több alkalommal.
- h) Segítséget kellene nyújtani ahhoz, hogy a bevándorlók is létrehozassák saját érdekképviseleteiket, és ezekkel együtt kellene működni.
- i) Szorgalmazni kellene méltányos és kölcsönösen előnyös kulturális

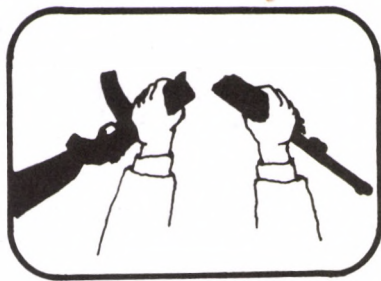

és gazdasági kapcsolatok létrehozását harmadik világbeli országokkal, közösségekkel. A Kairosnak döntő szerepe lehet abban, hogy ilyen kapcsolatok létrejöjjenek.

Az aratnivaló sok, a munkás kevés, és a búza tele van konkollyal...

Barátaim, fogjunk hozzá!

Gonzalo Arias

Az erőnemalkalmazás konfliktus jellege

Mindenekelőtt megkísérlem, hogy meghatározzam keresztény szempontból az erőnemalkalmazást a következőképpen:

Az erőnemalkalmazás nem antitézise az erőalkalmazásnak, hanem két múltbeli keresztény állásfoglalás között létrehozott szintézis. Az első ezek közül az igazságos erőalkalmazás *tézise*, azaz ama erkölcstani vélemény, amely az erőalkalmazást az igazságosság szolgálatába állítja. A másik pedig a spiritualisztikus világtól menekülés *antitézise*, amely a keresztény tökéletességet a világtól való menekülésben látja, és az igazságosság reményét illetően az Odatállal kecsegtet. Akkor jutunk el az említett szintézishez, ha az első állásponttól átvesszük azt a szándékot, hogy bevetjük magunkat itt a földön az igazságosságért vívott harcba, a második magatartásból pedig átvesszük azt, hogy lemondunk mindenféle halált hozó és gyűlöletet ébresztő erőszaktevékenységről; és hogyha mindezekhez hozzáveszünk még egy újabb és magasabbrendű tényezőt: hitet abban, hogy a szeretet befolyást gyakorol a földi viszonylatokra.

Talán kissé bonyolultnak hat ez a meghatározás, s bár nincs szándékomban alkotóelemeit kifejteni, mégis lehetővé fogja tenni számunkra, hogy szemügyre vehessük az erőnemalkalmazó kereszténység konfliktus-vonását. Az a megállapítás, hogy az erőnemalkalmazás jóval mélyebben ragadja meg az örömhír lényegi vonásait, mint ahogyan idáig ez a megragadás sikerült, feltétlenül sokkoló hatást és elkeseredést idéz elő azokban a keresztényekben, akik évszázadok óta elkötelezték magukat a kereszténység különféle, sőt egymásnak ellentmondó értelmezéseinek.

Nem akarok hosszasan időzni az erőnemalkalmazás és a világtól menekülő kereszténység között fennálló konfliktusnál. Ha egyszer most az a feladatom, hogy itt valóságos feszült-

ségekről számoljak be, akkor az a benyomásom, hogy manapság kevés erőnemalkalmazó keresztény tisztázza a maga számára, hogy tagadhatatlan ellentétben áll azokkal a testvéreivel, akiket vallási alapállásuk egy olyan Isten felé indít, aki bár nagyon közeli, mégis a világon kívüllévő Isten. Útjaik különbözőek, de ezek az utak mégis ritkán kerülnek konfliktusba egymással. Csak azt akarom hangsúlyozni, hogy századunk erőnemalkalmazó kereszténye semmiképpen sem érzi magát azonosnak az olyasféle vallási közösségekkel, aminek például a Jehova Tanúi, bár bizonyos kérdésekben nézetazonosságban van velük, mint amilyen például a katonai szolgálat megtagadása. Hasonló jellegű okokból közülünk többen állást foglalnak az ellen, hogy az erőnemalkalmazást minden megszorítás nélkül párhuzamba állítsák a konstantinélotti katakomba-kereszténységgel.

Annál inkább konfliktusba kerülünk azzal a keresztény állásfoglalással, amelyet „tézis”-ként említettem. Az erőnemalkalmazásban hívó keresztény elkerülhetetlenül összeütközik azokkal a keresztényekkel, akik jól megtanulták a leckét arról a heves Péterről, aki a kardra helyezi a kezét, de nem tanulták meg annak a Péternek a leckejét, aki levelében ezt írja: „Ne fizessetek a rosszért rosszal, se a szidalomért szidalommal!” (1 Pét 3,9). Az erőnemalkalmazó keresztény konfliktusba kerül azokkal a keresztényekkel, akik inkább az „Uram, ha akarod, lehívjuk az égből az istennyilát, hadd pusztítsa el őket!” (Lk 9,54) kérdést feltéve tanítványokkal tartanak, mintsem azokkal, akik Pünkösöd után „örültek, mert méltók lettek rá, hogy Jézus nevéért gyalázatot szenvedjenek” (Csel 5,41). Felettébb figyelemreméltó, hogy a „tézis” álláspontját olyan keresztények teszik magukévá, akik élesen különböző magatartást tanúsítanak századunk szociális-politikai problé-

maiban: erős egyszerűsítéssel — a konzervatív, illetőleg a forradalmár keresztényekre gondolok. Így aztán az erőnemalkalmazó mindkét tábor felé konfliktus-helyzetben találja magát.

A konzervatív irányzathoz tartozó keresztény nem képes megérteni, hogy az erőnemalkalmazó olyan társadalmat akar felépíteni, amely nem a kényszerre épülne. Egy ily jellegű vállalkozás az ő számára ellentmondásban van a természet rendjével. Európa keresztény nemzeteiben a katonai szolgálat elleni lelkiismereti óvás problémája adja nem egyszer azt a mozzanatot, amelyben a keresztények e két típusa sajnálatosan szembekerül egymással. Az általános hadkötelezettség — olyan rendelkezés, amely korunk totalitárius jellegű nacionalizmusából született — a konzervatív egyházi struktúrákat egyre inkább odajuttatta, hogy támogatásuk az államhatalom állítólagos jogát, mely szerint reákönyösíthet az egyes emberekre egy evangéliumtalan magatartást. Ennek következtében az erőnemalkalmazó igen gyakran súlyos lelkiismereti konfliktusba kerül az Egyházzal, mint intézményhez fűződő kapcsolataiban. Az így adódó csaknem kétfelé szakítottóság drámai szemléletessé tétele céljából idézem a katonai szolgálatot megtagadó spanyol José Luis Beunza szavait. Miután visszaemlékezett a börtönlelkésszel folytatott beszélgetéseire, eltávolítására a börtönkápolnából — egy pap kezdeményezésére végrehajtott valóságos kiközösítés! —, a püspökök hallgatására stb., így folytatta szavait: „A börtön sok hályogot vesz le az ember szeméről, s én azt gondolom, hogy az Egyház igen sok tagja inkább azzal az egyházzal tart, amelyet a börtönben megismertem, mint azzal a néhány katolikussal, akik az első sorokban harcolnak. Börtöneinket végigjárva megismertem a legkülönbözőbb ideológiák képviselőit, de csak egyetlen egy katolikussal talál-

koztam, egy tiszteletreméltó hitű és felettebb elkeseredett emberrel: egy őrnaggyal, aki sok szenvedésen ment keresztül, s akit egyébként szintén kikergettek a börtönkápolnából. Éppen ezért nem abban jelentkezik számomra a probléma, hogy mit hiszünk, hanem egy sokkal egyszerűbb és jóval drámaibb mozzanatban, azaz ebben a kérdésben: hol van az Egyház, hol vannak a katolikusok? Ha körülnézek, úgy tetszik nekem, mint ha még a középkorban élnénk, amikor az Egyház nagy, de az evangélium nem éppen megfelelő szerepet töltött be...” (levél egyik barátjához 1973 júniusából). Ez az eset természetesen nem egyedülálló.

Vegyük most szemügyre a *forradalmár keresztények* esetét. Vérmérsékleti alapon az erőnemalkalmazó közelebb érzi magát hozzájuk, mint a konzervatívokhoz, mert közősek a céljaik, és egy darabon a felfogásuk is közös.

A progresszista, forradalmár keresztény egyelőre nem tanúsít elutasító dogmatikai magatartást az erőnemalkalmazóval szemben. Elfogadja és magáévá teszi a mai keresztények között fönnálló erkölcsi pluralizmust: véleménye szerint helye van az Egyházban az abszolút erőnemalkalmazásnak is, és annak a hagyományos erkölcsnek is, amely igazol bizonyos jellegű erőalkalmazásokat. Sőt kifejezett rokonszenvet mutat az erőnemalkalmazás iránt, és őszintén eltölti a vágy, hogy alaposan tanulmányozzák a keresztények az erőnemalkalmazás dinamikájának a lehetőségeit. Gondolok itt Bernhard Häring, José M. Díez-Alegria, José M. González Ruiz, Giulio Girardi, René Coste és sok más teológus állásfoglalására. Mindezek a szerzők látják az erőnemalkalmazásban rejlő forradalmi lehetőségeket és sokat remélnek tőle. De egyikük sem meri azt tanácsolni a keresztényeknek, hogy akár a legkirívóbb esetekben is lemondjanak valamiféle „igazságos erőalkalmazásról”, még az esetben sem, hogyha halálhozó és ennek következtében a keresztény szeretettel összeegyeztethetetlen erőalkalmazásról volna szó. Honnan ez az ellentmondás? Azt gondolom, onnan, hogy ezek a teológusok alapjában véve olyan ingamozgást végeznek, amely lehetetlenné teszi számukra, hogy szilárd egyensúlyi pontra jussanak el.

Nagyon hosszú időn keresztül igazolta az Egyház az elnyomók erőalkalmazását, és hirdette a szelídséget az elnyomottaknak. Most, hogy a keresztényekben felébredt a társadalmi lelkiismeret, a teológusok el akarják határolni magukat ettől a konzervatív egyháztól, és ennek folytán nem merészelik elvitatni az elnyomottaktól a jogot, hogy alkalmazhassák az „igazságos hatalomgyakorlást”, amelyet az egyház korábban oly nagylelkűen engedélyezett az elnyomók számára.

Milyen helyet jelölnek ki tehát ezek az új teológusok az erőnemalkalmazók számára az egyházban? Megtisztelő és magaslatos helyet. De éppen ezzel teremtenek konfliktust az erőnemalkalmazók számára.

A *forradalmi teológia képviselői* azt gondolják, megoldhatják az erőnemalkalmazók számára adódó problémát azzal, hogy elismerik ennek karizmatikus, prófétikus funkcióját. Gyakran hasonlítják össze a celibátussal: az erőnemalkalmazás, csakúgy mint a celibátus, kivételes hivatás az egyházban. Hallgassuk csak meg René Coste-t, akinek egyik könyvében (Evangélium és politika) jól kifejezésre jutnak az erőnemalkalmazással kapcsolatban átélt vegyes érzelmei: egyfelől bizalmatlanság, másfelől nagyrabecsülés.

„Vannak hivatások, amelyeknek a követelményei egészen a heroizmusig magasodnak, és ezt újra és újra ismételnünk kell azok számára, akik nem egyszer meglehetősen naívan hivatottnak érzik magukat ezekre, hiszen meg kell őket őriznünk bizonyos csalódásoktól, amelyek a tapasztalat bizonyossága szerint leselkednek rájuk. Tényleg létezik ilyen hivatás az abszolút erőnemalkalmazásra? Ezzel a kérdéssel előttünk áll egy megvizsgálható probléma. Ha megállapíthatjuk valakiről, aki erre magát hivatottnak érzi, a szolgálat, a szelídség és alázat szellemét, az ítéletalkotásban az igazolt biztonságot és az intenzív imaéletet, akkor talán meghagyhatjuk ebben a hitében”.

Minden további nélkül érthető, hogy teológus barátaink eme magatartása jóval finomabb, de nem kevésbé súlyos konfliktusba hoz bennünket, mint azoknak a szerzőknek az állásfoglalása, akik legszívesebben a kiközösítés hurok-kötélét szeretnék nyakunkba dobni.

Nagyon is jól tudjuk, hogy nem egyesíti mindegyikünk azokat az erőnyeket magában, amelyeket szigorú barátunk az idézett szövegben kíván tőlünk. Teljesen tudatában vagyunk annak, hogy az erőnemalkalmazás örömhírét hirdetni akaró vállalkozás már az első században is meghaladta annak a maréknyi galileai férfiúnak nyomorúságos erőit, és hogy ez a feladat a 20. században nem kevésbé *erőnkön felüli követelményeket támaszt*. Mi, akik zászlónkra írjuk az erőnemalkalmazást, gyakran megkérdezzük magunktól, hogy csöndtmondásaink vajon nem inkább hitelvesztésbe hozzák e zászlót, semmint magasba emelnék. A szeretet erejének hatásáról beszélünk, és gyakran nem találunk magunkban elég erőt a szeretetre. Hirdetjük, hogy a békés harci formák megtalálásához fantáziára és humorra van szükség, és gyakran ötletnélküliek és kedvetlenek vagyunk. Mondjuk, hogy az ellenfelet nem szabad megalázni, és nem tudunk lemondani arról, hogy ki ne használjuk egy sértő viszontválasz lehetőségét. Hangsúlyozzuk, hogy késznek kell lennünk áldozatokat és kényelmetlenségeket magunkra venni, s mégis igyekszünk ezektől magunkat és barátainkat megmenteni... Bennünket is elfoghat az elbátortalanodás.

Nos, *felemeljük szavunkat* ama követelmény ellen, amely szerint az életszentség elengedhetetlen követelmény ahhoz, hogy az erőnemalkalmazás útjára lépjünk. Kinek van joga olyan feltételeket támasztani a tanítványokkal szemben, amelyeket a Tanító sem állított? Vajon nem mondta-e Péter Jeruzsálem megtért farizeusainak: „Miért kísértitek tehát most az Istent, és akasztotok a tanítványok nyakába oly igát, amelyet sem atyáink, sem mi el nem tudtunk viselni?”. Ha egyszer az erőnemalkalmazás nem több és nem kevesebb, mint az örömhír megvalósítása, akkor *semmiképpen sem fogadhatjuk el* azt a gondolatot, hogy az erőnemalkalmazás *fenn volna tartva* a Kiválasztottak valaminő klubja számára. Mindenki meg van hívva erre. Nem kell aggodalmasan kérdeznünk, hogy vajon nem fogunk-e bukdácsolni az úton; csak a szándék a fontos, hogy menni akarjunk ezen az úton előre.

Ha egyszer keresztény szeretettel magunkra akarjuk venni a forrada-

lom teológiájával érintkezésbe kerülő erőnemalkalmazó kereszténység konfliktusát, akkor világosan kell látnunk, hogy *mi is a gyökere ennek a konfliktusnak*. A forradalom teológusa is, az erőnemalkalmazó is egy olyan új társadalom felépítésére törekszik, amelynek összetartó ereje egyre inkább a szeretet és egyre kevésbé a kényszer. Csakhogy míg a forradalmár kényszerhez folyamodik, hogy felépítse a kényszerszerű társadalmat, az erőnemalkalmazó, aki alapjában véve még inkább forradalmár, azt gondolja, hogy itt az ideje elkezdeni a társadalomnak alulról történő felépítését, miközben magunkra vesszük azt a kockázatot, hogy egyoldalúan és minden ellenszolgáltatás nélkül lemondunk a kényszer (az erőszak) élesebb formáiról, megkísérelve *kizárólag a szeretet erőit* felhasználni ebben a munkában.

A keresztény testvérek értetlensége gyakran feszültséget teremt az erőnemalkalmazás hívei számára. Nem kellemes besorolódni prófétának és karizmatikusnak, és még kevésbé kellemes, ha nekünk tulajdonítják azt a szándékot, hogy besorozzuk magunkat a kiválasztottak kategóriájába. Az is kedvünket szegi, ha „angyali lényeknek” tekintenek bennünket, azaz olyanoknak, akik teljesen elvágták már magukat a földi valóságtól.

De gyakran talál az erőnemalkalmazás hívője vigasztalásra is: Arra a vigasztalásra, hogy a tant illetően velük szembenálló

forradalmár-keresztények a gyakorlatban nem egyszer igazi erőnemalkalmazókként járnak el, és az igazságosságért folyó harcban jóval több fantáziát és merészséget tanúsítanak, miközben olyan harcmódot alkalmaznak, amelyet sem Gandhi, sem Jézus nem helytelenített volna.

(Gonzalo Arias 1926-ban született, 6 gyerek apja. 1968-ig egy nemzetközi szervezet funkcionáriusa volt, akkor feladta állását, hogy Spanyolországban megkísérlelje az erőnemalkalmazó tevékenységet, előrevinni akarván a nyilvános ellentmondás jogát és a közélet demokratizálását. Ennek következtében több alkalommal rövid időre börtönbe is került.)

Fordította: B.Gy.

Forrás: CONCILIUM, 1975. november

Januári közhelyünk

„Ennünk kell ahhoz, hogy élhessünk”

Mindjárt az első, ami meghúzódní látszik eme állítás mögött, hogy a testi-biológiai életet nagyon nagy értéknek tartja, sőt valószínűleg a létező legnagyobb értéknek, tehát csúcstértéknek.

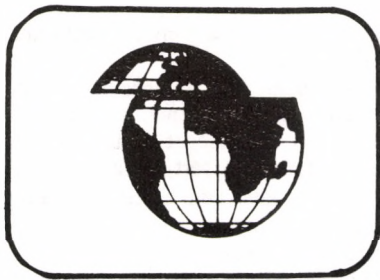
Ebből következik, hogy a csúcstérték után következő érték az evés, hiszen ez tartja fenn a biológiai életet.

Ahhoz, hogy ehessünk, meg kell keresnünk a rávalót, tehát dolgoznunk kell — ez a következő szükségképpen következőtetés (kikapcsolva most a gazember-etikát).

Mivel természetes, hogy az életben maradáshoz ennünk, az ehetéshez dolgoznunk kell, e közhely aligha ezeknek az axiómáknak az ideológiai alátámasztása akar lenni, hanem annak, hogy a biológiai életet csúcstértéknek lehessen tartani, az evésen zabálást lehessen érteni, a munkán pedig a szükségesnél jóval többet jelentő robotot látástól-vakulástig, vasárnaptól-vasárnapig. E közhely tehát nem a létminimum feltételének megállapítása akar lenni, hanem — végső soron — az „egyre többet” ideológiája. Illetve: különösen a létminimum körül élők részéről (de a jobbmódúak részéről is) annak igazolása, miért foglalkoznak csak testiekkel, és miért *nem* foglalkoznak lelkiekkel-szellemiekkel. Mikor is érnének ők rá ilyesmire...?

Az „ellenköz hely” az evangéliumból: „Mindezt a pogányok keresik... Ti keressétek először az Isten Országát és a Neki tetsző életet, s a többi mind megkapjátok ráadásul” (Mt 6,25–33). Az Élet a csúcstérték, az élet adva van, ill. a csúcstérték „kereséséhez” hozzá adatik (az éhezés, a nyomor esetétől eltekintve; ez azonban más problematika, amit az is mutat, hogy a szóbanforgó közhelyet nem az éhezők szokták használni, hanem akiknek van, esetleg nagyon is van mit enniük). Szóval, Élni kell, élni nem feltétlenül; az Isten Országát „keresni” kell, enni nem feltétlenül. Borsos Miklós élete szolgált „mai” példát: Nyugati tanulmányi körútján sokat éhezett (még váltás ruhája sem volt!), pedig kávéházi portrérajzolással akár jólétben is élhetett volna. De úgy gondolta: művészi meggyőződéséhez hűségesebb lennie kell, ennie nem feltétlenül. — Navigare necesse est, vivere non est necesse!

Markku Malkamäki

Megszüntethető-e a szegénység a fejlesztési segélyekkel?

Mi, segélynyújtók végzetes hibát követünk el azzal, hogy nem vagyunk képesek különböztetni szegény országok és szegény emberek között. Amikor segélyt küldünk a fejlődő országoknak, úgy gondoljuk, hogy ezt nyomorban élő embereknek juttatjuk. Éppenséggel nem így történik.

A fejlett ipari országokból évente mintegy 50 milliárd dollárnyi segély áramlik a fejlődő országokba. Ez olyan sok pénz, hogy ha a fejlődő országok népességét jövedelem szerint kettéosztanók, minden egyes, a szegényebb csoportba tartozó személynek tisztán 120 finn márka ütné a markát évente.

A fejlődő országokban működő kisvállalkozások legtöbbjének nem több az induló tőkéje 120 finn márkánál, s egy-egy kisvállalkozás sokszemélyes családok megélhetését biztosítja. Ha az ipari országok a fejlesztési segélyeket közvetlenül a népesség szegényebb feléhez irányítanák, néhány éven belül megoldódna a világban a szegénység problémája.

A teljes szegénységben élők száma mégis folytonosan nő. Ez részben annak a következménye, hogy az Északról beáramló segély a fejlődő országok jómódú rétegeit gazdagítja: a kormányokat, a hivatalnoki kart és a helyi elitet. A fejlesztési segély tovább erősíti a hatalomgyakorlók helyzetét. Minél szilárdabb ez a pozíció, annál keservebben képesek javítani a szegény néprétegek saját helyzetükön.

A hivatali gépezet — a segélynyújtók és -fogadók oldalán egyformán — nem érdekelt abban, hogy a szegényebb néprétegek belépjenek a gazdaság vérkeringésébe. A segélynyújtó hivatali gépezetet eredetileg nem a szegények támogatására építették ki. Hosszú évekkel ezelőtt hozták létre, amikor még úgy hitték, hogy a széleskörű beruházási programokkal gazdasági élénkítést hozva megszüntetik a szegénységet és az éhséget. A fejlődést hirdető szövegek azóta módosultak, de a végrehajtó gépezet nem.

A fejlődő országoknak nyújtott összes segély és minden együttműködés kiindulópontjaül a népesség legszegényebb részének támogatását kell tekinteni.

Akik az utóbbi időben joggal aggódnak a fejlődő országok népességgrobbanása miatt, azoknak jó okuk van arra, hogy támogassák anyagi erőforrások eljuttatását a legszegényebbek számára. A népességnövekedés akkor fog mérséklődni, ha a születésszám csökkenni kezd. Sehol a világon

nem sikerült csökkenteni a születésszámot, ha előzőleg nem csökkent a gyermekhalandóság.

A gyermekhalandóság leginkább úgy csökkenthető, hogy könnyítene a legszegényebb népréteg nőinek, anyáinak a helyzetén: részesüljenek egészségügyi ellátásban, és legyen biztosított a megélhetésük. Amíg a fejlődő országok asszonyai nem határozhatnak saját sorsukról és nincs lehetőségük jövedelemszerzésre, addig folytatódik a népességnövekedés.

A fejlődő országokban zajló környezet-

pusztítás miatt aggódóknak szintén jó okuk van arra, hogy szorgalmazzák a segélyeknek a legszegényebbekhez áramoltatását. Ha nincs az embereknek elegendő étel- és lakáshoz, a környezetükkel szemben bármire képesek. Amíg éhes emberek vannak a világon, nem lehet a környezeti károkat megakadályozni.

Ha azt szeretnők, hogy támogatásunk a fejlődők legszegényebb néprétének jusszon, új módszereket kell kidolgoznunk a segélyek eljuttatására.

A segélynyújtás feltételei

A nyújtandó javak felhasználásához mindenképpen feltételeket kell szabnunk. A parlamentnek olyan döntést kell hoznia, hogy minden segély közvetlenül a népesség szegényebb feléhez vagy a legszegényebbek 40–30 százalékához irányuljon. A szegénység meghatározható a jövedelemszint, a földbirtok nagysága vagy a kér-

déses országra jellemző más mutató alapján.

Ezután egyezménykötés következik a célszágokkal arról, hogy a nyújtandó segélyeket ezek az országok a népesség szegényebb felének támogatására fordítják. Ha valamelyik állam nem mutat készséget a legszegényebbek támogatására, a finn

illetékesek kénytelenek lesznek bejelenteni, hogy Finnország ezentúl egy másik országot fog támogatni, amelynek kormánya az összes segítyt hajlandó a legszegényebbek támogatására fordítani.

Igazából milyen jellegű beruházásokkal támogathatók a legszegényebb néprétegek? Segítség például számukra az erdőtelepítés, az állattenyésztés, az útéptetés stb.? Az erdősfítés könnyíthet a szegények életkörülményein, növelheti jövedelmüket, de a régi szinten tarthatja vagy akár csökkentheti is bevételeiket, szűkíthatja lehetőségeiket, hogy hozzájussanak a közelükben található természeti javakhoz. Következésképpen a fejlődő országok minisztériumai, civil szervezetei és vállalkozói bizonyítsák be meggyőzően, hogy az adott esetben az erdőtelepítés javít a szegények helyzetén.

Ha tényleg segíteni kívánunk a szegényeken, akkor ne beszéljünk többé úgy általában az infrastruktúráról, erdészeti ágazatról, állattenyésztési beruházásról,

hanem beszéljünk a szegényeket támogató infrastruktúráról, a szegények jövedelemképzéséről, a szegények egészségügyi ellátásáról, a szegények képzéséről, a szegények önszerveződéséről, a szegények technológiájáról, a szegények vízellátásáról, a szegények által megvalósítandó erdőtelepítésről stb.

Amennyiben éppen egy falu a tulajdonosa a kiszemelt területnek, a faluval kötünk szerződést arról, hogy a terület mindenekelőtt a szegények javára hasznosuljon. Együttáll szerződést kell aláírni a fejlődő ország kormányával, hogy segélynyújtásunk az ország területén csak a szegényekre irányul.

Ha lehetséges, *menjen a támogatás olyan beruházásokra, amelyek lehetővé teszik az embereknek, hogy megteremtsék saját megélhetésük feltételeit.* Ez által kisebbik az a veszély, hogy bénító függőség alakul ki segélynyújtó és -fogadó közt.

Ámbár fejlesztési segélyről van szó, a

segítség ne legyen ingyenes a kedvezményezett számára.

Mostanában finn beruházók több országban azon töprengenek, ki fizessen és ki vállaljon felelősséget a vízszolgáltató rendszer fenntartásáért, amikor a finnek helyi kézbe fogják adni a létesítményeket. A lakosság eleinte nem fizetett a vízért, s most sem akaródzik elkezdni a térítést. A fejlődő ország államapparátusának nincs anyagi ereje az ivóvízhálózat fenntartására.

Számos esetben képtelenek a fogyasztók a szolgáltatást teljes értékben kifizetni. Lényeges azonban, hogy valamit fizessenek érte.

Nem fontos, hogy a fogyasztói ár piaci ár legyen. Elképzelhető az ártámogatás (ha — mondjuk — oktatásügyről, egészségügyről, ivóvízről van szó), de fizethetnek az ügyfelek áruval is. *Az ingyenes segítséget az emberek nem értékelik.* Az ingyenesség passzívává, külső támogatástól függővé teszi őket.

A tervezés és kivitelezés a helybeliek felelőssége legyen

A segélynyújtás feltételeinek megállapítása mellett a másik lényeges módosítás a következő: *Föl kell hagynunk azzal a gyakorlattal, hogy az iparosodott országok tanácsadói tervezik meg, építik föl csaknem az összes segélyberuházást.* A külföldiek hatásköre sorvasztóan hat a helybeliek kezdeményezőkére, felelősségvállalására. A tervezés és kivitelezés fe-

lelősségét át kell vállalnia a fogadó félnek vagyis az államnak, a civil szervezeteknek és a magánszektornak. Persze a helyi beruházóknak joguk lesz eldönteni, milyen mértékben vesznek igénybe külföldi szakértőket.

Visszaélnének-e a segélyekkel a fejlődő országok, ha maguk rendelkezének velük? Noha a tervezés és kivitelezés a fejl-

dő országok kormányaira, civil szervezeteire tartoznék, *a segélynyújtók fő feladata marad a beruházások figyelemmel kísérése, felügyelete!*

A segélynyújtó feladata olyan adminisztrációról gondoskodni, amellyel ellenőrizhető a beruházás. Elkerülhetetlen feladat fölmondani annak a személynek, aki pénzügyi visszaélést követ el.

Pénzalapot a célországak!

A hatékony ellenőrzés céljából szükséges, hogy a pénz átutalását tényleg le lehessen állítani, ha valamelyik beruházás megakad vagy visszélés tapasztalható. A jelenlegi rendszerben ezt nem lehet megtenni. A segítségnyújtónak minden évben meghatározott összegű pénzt kell adományoznia, függetlenül attól, van-e egyáltalán elegendő hasznos beruházás a fejlődő országban. Ezért lehetséges elhibázott beruházások támogatása, s azoknak a programoknak a folytatása is, ahol visszaélések tapasztalhatók. Ezzel a korrupciót támogatják. A fejlődő országokban a kiterjedt korrupció jórészt a segélynyújtók hanyag pézkezelésének eredménye.

Hogy valóban a szegényekhez jusson el a segély, a harmadik lényeges változtatás, hogy *minden célország számára pénzalapot kell teremteni*; például Tanzánia számára a Tanzánia Pénzalapot. A támogató ország állami költségvetéséből minden évben ide utalnak át a meghatározott összeget.

Az alap kezelőjének nem föltétlenül abban az évben kellene fölhasználnia a segélyezésre szánt pénzeszközöket. Egyik évben kevesebb, a következő évben több pénz fogyna, attól függően, mennyi sikeres, a fejlődő ország szegényeit támogató beruházást sikerül beindítani, működtet-

nie a támogatandó ország szervezeteinek. A támogatandó célország pénzalapját folyamatosan, a fölhasználáshoz igazodva ki kell egészíteni.

(A cikkben előadott javaslatok közül számos megoldás a fejlődő országok legszegényebb rétegeivel foglalkozó szervezetek képviselőivel folytatott megbeszéléseken került elő.)

(Markku Malkamäki a FINNIDA és az UNDP szakértőjeként működött. Jelenleg a világbank szakértője a fejlődő országok kisiparának és második gazdaságának fejlesztését érintő kérdésekben.)

Fordította: Mészáros András

Forrás: KEHHITYS – UTVECKLING (fejlődés) 1991/4.szám, 19–21. old.

Elmondjuk
bevalljuk bűneinket
arcunk tenyerünkben
de elmondhatjuk-e
valakinek
fejünk mélyebbé hajtva
hogy van bennünk
valami jó is

György Ottília

Élő nemzeti kincs 1992

A Család Alapítvány kuratóriuma és munkatársai kiemelt jelentőségűnek gondolják az alapítvány céljainak megvalósítása szempontjából a nemzet tagjainak életében megmutatkozó értékek reflektórájába állítását és felmutatását. Különösen fontosnak érezzük olyan családok és személyek felkutatását, akik a közélet egyéb területein soha nem jutnak szóhoz, bár életáldozatuk mintaértékű lehetne és igaz példaképül szolgálhatna a keresők számára.

E gondolatok jegyében hirdettük meg a sajtó útján az Alapítvány 3,5 éves fennállása óta immár negyedik alkalommal hagyományos ÉLŐ NEMZETI KINCS pályázatunkat. felhívásunk címettje mindig a Másik Ember! A felfedezők bemutató levélben adtak hírt a környezetükben élő *mintaértékű* családokról és személyekről.

A beérkezett javaslatok alapján a Kuratórium 12 családot, illetve személyt választott ki díjazásra, akiket *bensőséges díjadó ünnepség* keretében az erkölcsi elismerés mellett 20 000 Ft pénzjutalomban részesített.

A díjadó ünnepséget 1992. dec. 12-én 16.00 órakor tartottuk a Magyar Nemzeti Múzeum dísztermében, ahol a rendezvény szimbolikus értelmet nyert: a Nemzet megholt kincseinek otthonában ezen a napon Élő Kincsek találkoztak a múlttal, és gyermekekben a jövővel. Az ünnepi hangulatot nagyban emelte az 55 tagú Laudate gyermekkórus színvonalas éneklése Rónaszékyné Órfalvy Katalin vezényletével. Külön köszönet illeti Való Károly urat magánadományáért: a kb. 200 résztvevőt szendvicsekkel és üdítővel látta vendégül az ünnepség végén a Díszterem előterében, a gyermekek nagy öröme. A rendezvény kedves poénja volt, hogy a támogatók között egy olyan hatgyermekes apa is szerepelt, akit családjával együtt méltán javasoltak díjazásra: a Demény Autósisko-

la vezetője jótekonysága folytán így anyagiilag duplán „veszített”, hisz a megkapható díjnal is nagyobb összeggel segítette a rendezvényt.

+++++

Bár Alapítványunk nem kötődik egyházhoz és azoknak konkrét eszmerendszeréhez, az emberi humánus alapján megfogalmazott célkitűzései:

- ☐ az ÉLET TISZTELETE szellemében több gyermek felnevelését vállaló családok életforma vonzóvá tétele a mai magyar társadalomban,
- ☐ a család értékeire építő nevelés és oktatás,
- ☐ a nagycsaládok életét könnyítő szolgáltatások szervezése (egészségügyi, mentálhigiénés, szociális stb.) az evangélium tanítására vezethetők vissza.

A Jézustól ránk hagyott Miatyánkból két gondolatot idéznék:

„Szenteltesd meg a Te Neved, jöjjön el a Te Országod” — Nem névnap jókívánság ez az Isten felé, hanem ígéret: élettem munkájával akarom megszentelni a Nevedet, hogy eljőjön a Földre a Te Országod, a Te Békesség, s az az Öröm és Boldogság — nemcsak karácsony táján — az emberiségnek, amit neki szántál.

Az Isten Országja eljövetelenek ára van: evilági érvényesülésünk és meggazdagodásunk az ára. Nagy a kísértés, és nehéz a választás: két urat nem lehet szolgálni! Jelen pályázatunkkal azokra „vadászunk”, akik a jobbik részt választották, s nem önmagukért, hanem másokért élnek és munkálkodnak. Nem kiszolgálják a másikat, hanem egyszerűen teszik neki a jót, azt a jót, ami nélkül a másik elpusztulna, s ami nélkül nem lenne Élet a földön.

Ezen a napon nem a gyermekeket ünnepeljük — őket szeretjük — de a dicséret azokat illeti, akik az Életet adták, sőt, nem túlzás, *életüket adták másokért*. Akiknek volt bátorsága kisebbedni azért, hogy a Szeretet növekedhessen.

Méltánytalanul kevés a jó szó, az elismerés, a köszönet és biztatás azok számára, akik az *élet terheit hordozzák*, a társadalom felől is, a szűkebb környezet felől is.

Hiányt szeretnénk pótolni a magunk szerény eszközeivel, s *pozitív visszajelzést* adni erőfeszítéseikre.

Rohanó világunkban kísért az elidegenedés szelleme, ennek ellenszere az *egy-másra-figyelés* lehetne. Az ÉLET szeretete

s az abban munkálkodók megbecsülése csak szélesebb társadalmi összefogással lehetséges.

Immár hagyománnyá vált évenkénti pályázatunkkal, a 12 kiválasztott kincs díjazásával szimbólikusan szeretnők *megköszönni* valamennyi, másokért gondban lévő embertestvérünk munkáját, s egyidejűleg *követendő példákat* állítani a kereső és fiatal nemzedék elé. Mert nem gondoljuk, hogy csak 12 igaz ember van ebben a kicsiny országban, vagy 42 igaz ember létezik, akiket korábban fedeztünk fel. Azt azonban gondoljuk, hogy meg kell ismerünk egymást, ki kell dolgoznunk az *értékek átadásának és elfogadásának kultúráját*, hogy jó példával, pozitív minták állításával erőt önthessünk egymásba.

Minden kornak megvoltak a maga élő kincsei, nekik köszönhető, hogy az Élet megmaradt a Földön és elviselhető a társadalmakban. Ők a tanúi annak, hogy a szeretet megvalósítható a Földön, sőt ez az *„egyetlen lehetséges válasz* a lét kihívására” (Toynbee). Ezzel a pályázattal a hang-súly-árnyékba került családeshemény és a rászorulókról, élet elesettjeiről való gondoskodás, mint *élethivatal* újra-felfedezését szeretnők szolgálni, hisz családjában és közösségeiben él a nemzet. Úgy gondoljuk, hogy a gyermek, a család és a közösség legértékesebb *élő nemzeti kincseink*.

A Család Alapítvány erkölcsi tőkéjét az Emberfiától, a Nemzet élő és megholt kincseitől kapta. Az ebből származó alapítóike szétosztás által növekszik, így gyarapítva a nemzetet.

+++++

Alapítványunk az elmúlt három évben 30 családot, ill. személyt tüntetett ki, s ehhez 1992-ben további 12 családot találtunk. Díjazottjaink között mindig vannak

nagycsaládok, elhagyott gyermekeket örökbefogadó házaspárok, valamint olyan egyedülállók, akik testi-lelki rászorulókat gondoznak (alkoholisták, kábítósók, kallódó fiatalok mentése, öregek, betegek szolgálata).

Díjazott Családok 1992-ben

1. **Fekete Gyula** író a Magyar Szellemi Védegyet, a KALOT Katolikus Népfőiskolai Szövetség és több magánszemély ajánlotta, s noha közismert író, életművének kiemelten jelentős részét képezi a családért és népért végzett tevékenysége, ezért méltán került a díjazottak élére. Fekete Gyula több, mint 30 év óta élethivatásának tekinti, hogy a katasztrofális magyar demográfiai kérdésekkel, azok okainak vizsgálatával és megoldási javaslatainak ki-

dolgozásával tanulmányok, előadások számai és számos nagyhatalú könyv megírásával országos nevet szerezzen. A GYES bevezetése 1967-ben is az ő nevéhez fűződik. Ajánlói megemlítik legutóbbi nemzetért aggódó és felelősséget ébresztő művét, melynek címe: „Véreim, magyar kannibálok!”

2. **Daróczi János** ajánlójá Debre István né tanárnő a csepeli „Kék Iskolából”. A 41 éves cigány származású fiatalember felső-

fokú végzettségű szociális munkás, aki az IBC (Idős Beteg Cigányokért) Alapítvány keretében segíti a rászoruló öregeket és neveli a fiatalabb cigány nemzedéket. Alapítványuk célja: a legszegényebbek gondozása, étellel és ruhával ellátása. Munkánélküli cigányoknak betegápolói munkát adnak.

Daróczi János elhivatottságáról látogatásunk alkalmával magunk is meggyőződhattunk. A csepeli tízemeletes ház egyik

lakásában 5 bájos gyermek fogadott bennünket, akik testvéri–unokatestvéri minőségben voltak együtt, és közölték: akit keresünk, vidéken tartózkodik és segélyügyleket intéz, bár szombat délelőtt volt éppen. Az ünnepség időpontjában pedig gyermektevényt fog vezetni Szilvásváradon, amit már nem lehet áttenni más időpontra, mert a gyerekek számítnak rá. Szerencsére a díjátadás napjára sikerült helyettest találni.

3. **Dévény Anna** gyógytornász, sőt annál is több, elhivatott ember, aki magatehetetlen, súlyos rendellenességekkel született gyermekeket állít lábra Október 6. utcai tornatermében. Emberfeletti küzdelemmel, méltatlan körülmények között, meg nem értéstől, irigységtől, közömbösségtől kísérve dolgozik a menthetetlennek tűnő gyermekekért. Ajánló: Komarniczki Edit és Győri László újságíró, aki a bemutatást is vállalta. Győriék 11 hónapos kislányát, aki hypotóniával született, s akin orvosok nem tudtak segíteni, fél év alatt teljesen meggyógyította. „Most, amikor már nem kényszerítene bennünket semmi, visszavisz a szívünk, a barátság és a hála, amit Dévény Anna iránt érzünk, akiről mi már régóta tudjuk, ami itt hivatalosan is kimondatik: élő nemzeti kincs.”

4. **Horváth János** és felesége, Rózsika 4 saját gyermekük mellé 11 állami gondozottat fogadtak, hivatásos nevelőszülőként. A gödöllői családban az anya főállásban szülő, apa villanyyszerelő. Szeretettel nevelik gyermekeiket, s környezetüket is segítik. Ajánló: Balázs Ferencné részletesen ismerteti a család életét: mindenkinek megvan a maga feladata, s a nehézségek ellenére is marad idő lelki életre, kultúrára, zenére, sportra, vándortáborokra.

5. **Kerecsi Zsoltáné** Nagykállón él, akiről egyik unokájának barátja, Kiss Krisztina ír részletes bemutató levelet, nagy szeretettel, Debrecenből. A Mama 69 éves „23 betétkönyves”, kiterjedt családja az ő betétkönyvei. 5 gyermekkel, számos unokával, sok megpróbáltatás után is derűsen, családjának élve, és tágabb környezete is Mamának szólítja. „En mindig arra neveltem gyermekeimet, hogy az egymás segítése, szeretete a legnagyobb kincs” — idézi a Mamától az időközben menyasszonnyá lett felfedező, s hozzáteszi: „Boldogan dicsekszem azzal, hogy ebbe a családba kerülhettem.”

6. **özv. Kozma Sándorné** nem tudott személyesen megjelenni az ünnepségen. Ajánlója, Iványi Gábor lelkész meleg szavakkal mutatja be távollétében is az idős tanárnőt: „A 90 éves szolnoki pedagógus, Juliska néni, mint fiatal tanítónő és református papné 70 éve kezdte hivatását gyakorolni. A nemzetiségi türelmetlenség zivataros időszakában izraelita felekezeti iskolában vállalt állást. Nagy igényességgel, tisztá hittel és mélyes humanizmussal nevelte mindvégig a rábízottakat. Ágyánál, melyből talán már csak szárnyakon távozhat, (bár »edzett«, hogy ma itt lehessen,) mindennapos vendégek hajdani tanítványai. Saját gyermeke nem született, de két elárvult gyermeket felnevelt és diplomáig segített, ma egyiküknél lakik. Személyében valóságos nemzeti kincsel büszkélkedhetünk.”

7. **Misák Lajos** és családja dr. Czeglédy Ilona jóvoltából lett közismertté, aki a lau-

dációt örömmel és szeretettel vállalta. A vér szerint 3 ágból való 7 gyermekes rákoshegyi nagycsalád tagjai lélek szerint valamennyien igazi testvérek, a fiatal vót is beleértve. Irigylésre méltó egymás iránti toleranciával és harmonikus légkörben élnek otthonukban és nyaranta a körömi házban, ahonnan Miskolc környéki falvakban szervezik és segítik sérült és egészséges fiatalok, családok, diákok nyaralását, táborozását. A két saját kamaszgyermeknek 14 éves korában testvérigénye támadt, s „elintézték”, hogy a család kibővüljön. Ági (14) nyári szünetben csecsemőotthonban dolgozott, s a 14 hónapos asztmás Ibolyát 1984-ben „hazavitte” kistestvérnek, vele együtt annak 2,5 éves nővérkéjét. 1986-ban még 3 gyermek jött a családba, akik egymásnak testvérei. A mama GYES-re ment, a nagytestvérek is kiveszik részüket a munkából, a papa közéleti szerepet is vállal (az EDUCOM alelnöke), meleg családi otthonuk baráti és befogadó a világ felé. A kis Ági kézművességre oktatja fogadott testvéreit, miközben már saját családi fészkek is építik.

8. **Nemes Ferencné**, Anikót és népes családját megrendült szavakkal mutatja be felfedezőjük, Gazdag Pál. A nagytétényi úti többszintes házban Anikó reggeltől késő estig dolgozik, ebben látva életének értelmét. 1969 óta állami gondozott gyerekeket nevel. Már 8 felnőtt, önálló családdal rendelkezik. Jelenleg 17 gyermek van nála, ebből 2 vérszerinti. Életkoruk 6–23 év, egy fogyatékos van köztük — s 4 erdélyi, akik után támogatást sem kap. Az egyik erdélyi csak most tanul magyarul. Az anya tanár, rengeteget dolgozik, s szeretetre és az élet igazi örömeire tanítja a gyerekeket.

9. **Úcsai László** — Ágoston Erzsébet és gyermekeik Nyírbogdányban élnek. Felfedezőjük, Nagy István úr, a helyi ált. iskola nyugdíjas igazgatója kedves tanítványait ajánlja, egy 3 gyermekes házaspárt, akik 8

állami gondozott gyermeket vettek magukhoz, köztük cigányt is. A 11 gyermekes család rendezett körülmények között, harmóniában él, a szülők nagy türelemmel és hozzáértéssel nevelik őket, iskolai tanulásban segítenek és foglalkoznak velük. A férj kőműves, a nagyobb fiúkkal otthon gazdálkodnak, tejet értékesítenek, a házaspár a gondozott gyermekek nevére művelhető szőlőskerti földet vásárolt. A kis kollektíva saját földjét műveli. A cigány gyermekek megbecsülése miatt meg nem értéssel is találkozunk.

10. **Rácz Jenő**t és családját Donát Jordánka református lelkész ajánlotta, s az egész kispesti közösség izgul értük. Az apa az Iparművészeti Múzeum restaurátora, az anya hosszú szenvedés után a nyáron meghalt. 7 gyermekük van. A családra leginkább jellemző szó: a *befogadás*: fiatalok és idősek, keresők és hitvallók, szeretetet éhezők és adók ülnek körül asztalukat, „együtt vacsorálnak” mindenkivel, aki igényli, és ez a gyerekekre külön is jellemző. Az élet lehetőségét adják a világnak. Jenő idős, beteg, magányos néniket szállít Barkaszával az istentiszteletre, kórházakban betegeket látogat, mások építkezését segíti, fuvaroz Erdélybe.

11. **Dr. Rónaszéky Aladár** és családja Kiskőrösről érkezett, míg az előzetes bemutató levél Babics Ferencné tollából

Nagymarosról, aki még a tanítóképzőben járt együtt Ágota mamával, s már diákkorból őriz kedves emlékeket osztálytársnője segítőkészségéről és önzetlenségéről. Az apa belgyógyász szakorvos Kiskőrösről, s az egész környék elismert szakembere. Nehéz körülmények között indult el a ma 8 gyermekes házaspár élete, akik a sok munka mellett nagy gondot fordítottak gyermekeik lelki–szellemi nevelésére, iskoláztatására. Felnőtt gyermekeik nemcsak sikeres szakemberek, de örökölték szüleiktől a nagycsaládban élés csodálatos érzését, s eddig 27 unokával örvendeztetik meg szüleiket. A gyermekek kirepülése után Ágota mama ismét tanít, s a hivatástudatot és a segítőkészséget összekapcsolva cigány gyermekek felzárkóztatását, nevelését választotta. A véletlen játéka folytán a kórusvezető férje az ünnepelt szülők egyik gyermeke, Tamás, aki maga is közreműködött az énekek előadásában, hol szólistaként, hol kísérlőként.

12. **Dr. Szegő Imre** főorvos úr Hevesről érkezett Halász Endre szadai plébános ajánlására, aki tavalyi pályázatunk díjazottja volt alkoholizmustól munkájáért és eredményes papi életművéért. Ő mutatja be a betűrendben utolsó díjazottunkat, Szegő doktort, aki 20 éves kórtörténeti orvosi szolgálat után „nyugalomba vonul” és a hevesi szociális otthon vezetője lesz, ám szomorúan látja, hogy az otthon feleslegessé vált öregek elvesztve családjukat, testileg, lelkileg összetörnek. Feleségével preventív módszert dolgoznak ki, melynek segítségével sok esetben elkerülhető, hogy az idősebb emberek kiszakadjanak családjukból. Orvosi és szociális vizsgálati tesztet végeznek nőknél 54, férfiaknál 59 éves korban. A modellről külföldön is elismert kandidátusi dolgozatot írt, melynek lényege: megelőzhető, hogy idősebb emberek elvesztésük önfenntartó képességüket, s a hozzátartozók beláthatják: fenntartható a „nagycsalád”, melynek hasznos tagja a megöregedett családtag is. Szegő főorvos úr minden ellenszolgáltatás nélkül vállalja a vizsgálatokat, és magánlevelet ír minden körzeti orvosnak, amelyben kéri a felismert betegségek időben való gyógykezelését.

Az elmúlt 10 évben a szakrendelésen résztvevők 42 %-a volt veszélyhelyzetben. Pszichés és szomatikus veszélyek párosultak szociális problémákkal. Ezek elhárítása 51 %-ban (801 esetben) sikerült. E modell megvalósítása nem igényelt nagy létszámú munkaerőt, elég volt egy elkötelezett házaspár és egy négyórás foglalkoztatott nyugdíjas adminisztrátor.

Bandi bácsi végül a sínai hegyi törvényt idézi: Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú életű légy azon a földön, amelyet az Úr ad majd neked! Ez nem is annyira parancs, mint léttörvény. Nem lesz hosszú életű az a nép, amely nem becsüli meg az idős embereket. A „hevesi modell” erre figyelmeztet bennünket! A gerontológiai gondozó láttán mindenki visszanyerheti a hitét az emberben, s amíg ilyen emberek élnek, addig nem veszhet el a világ!

Vincze Endre
a Család Alapítvány titkára

(Helyhiány miatt a díjazottokról készült fényképeket következő számunkban közöljük.)

A tékozló fiú esete a Lk 15,11–32-ben olvasható. Ehhez a szituációhoz szeretném hasonlítani, ill. ezzel érthetővé tenni azt, ami velem az elmúlt nyáron történt. Ha beszámolómnak címet adnék, ezt mondanám:

Történet az igaz szeretetről

A történet még gyerekkorom előtt kezdődött. Volt egy házaspár, melynek tagjai nagyon szerették egymást, szinte úgy, mint a mesében. Úgy szerették egymást, hogy mindig békesség, szeretet volt az otthonukban, mások felé pedig segítőkészség. Szeretettük gyümölcseként két gyermek született. A gyerekek is úgy szerették egymást, mint a mesében. Persze ez természetes volt, mert szere-

tetből fogantak, szeretetben éltek, csak ezt látták maguk körül, és erre nevelték őket. A fiú 7 évvel volt idősebb a lánynál, így aztán őlni tudott volna, ha a kishúgát bántotta volna valaki.

Jött egy „vihár” (1956), ami 18 évesen kiszakította a fiút a meleg családi fészekből, és a lány ottmaradt 11 évesen testvér nélkül, csak az emlékei maradtak meg...

36 év telt el...

A fiú 36 év alatt látszólag semmi hasznosat nem tett. Mi látszott csak? Nem alapozott meg egzisztenciát. Ritkán írt levelet. Sokszor nem válaszolt a neki írt levelekre. Többször eltűnt. Ilyenkor a Vöröskereszttel kerestették kétségbeesett szülei. Később alkoholista lett, ami sajnos elzúllásához, sőt börtönhöz is vezetett egy időben. Házasságon kívül született gyermekét sem ő nevelte fel. Évek óta munkanélküli stb. stb. Mivel a fiú ilyen volt, az édesapja kétségbeesésében örültséget csinált: elvállalt egy kémkedést annak reményében, hogy szolgálataiért támogatják labilis fiát. Az apa végül életével fizetett, de „áldozattá” vált bizonyos mértékig a család többi tagja is. Az anya 6 év börtönbüntetést kapott, melyből 4 évet letöltött, a nagybáty 11 évet ült. A két egyedül maradt családra is igen nehéz évek következtek...

De mi lett a lánnyal ez alatt az idő alatt? A lány ún. „jókislány” volt, hiszen el sem zúllt, alkoholista sem lett. Ha diplomája nem lett is, de tisztességes szakmája, iskolai végzettsége igen. Férjhez ment, négy gyermeke van, és boldog, szeretetteljes családban él, amilyenben a szülei éltek.

36 év után hazajön a fiú, akit persze nem a tékozló fiú apja vár, sem az anyja — mert már mindketten „ODAÁT” vannak —, hanem a lány. A lány sokat beszélget a fiúval. Végre mindent megkérdezhet tőle. A fiú válaszol a kérdésekre. A válaszokból sok minden kiderül.

Pl. a fiú sokszor azért nem írt, mert problémái voltak, melyeket úgyis neki kellett megoldania, és nem akarta vele a családot terhelni. A lány azt is megtudta, hogy miért került lejtőre. A vendéglátóiparban kezdődött, ahol ingyen volt az ital. Alkoholista akkor vált, amikor minden igyekezete ellenére sem sikerült boldog családi otthont kialakítania gyermekével és gyermeke anyjával. A lány nem értette, hogy a fiúnak miért nem volt elegendő szülei csodálatos példája egy jó házassághoz — hiszen a lány úgy érzi, hogy az ő boldog családi fészket szülei jó példájának köszönheti —; a fiú erre is magyarázatot ad: kb. a harmadik veszekedésig szokott eljutni egy-egy kapcsolatban, amikor kiadja az útját a másiknak, mondván, hogy „szüleim egy életen keresztül ennyit nem veszekedtek, én így nem tudok élni senkivel”. A lány rájön, hogy a fiúnak éppúgy elegendő volt a jópélda, csak neki nem sikerült megtalálnia az „igazt”. A fiú azt is beismeri, hogy valóban labilis személyiség volt, tehát volt abban valami, hogy az édesapja kötelességének érezte a támogatást, de ő semmit sem tudott arról, hogy ami a szülőkkel történt, az

őmiatta történt. Amikor a lány szóba hozta a kárpótlást, hogy az végülis kettőjüké, akkor a fiú ezt mondta: „hogya ezáltal neked kevesebb jutna, akkor én nem kérek belőle”. Persze, hogy ez a kijelentés valójában mit jelent, ahhoz tudni kell, hogy a fiúnak semmije sincs, és sokkal szegényebb, mint a lány.

A lány másnap sírva gondolta végig a fiú életét, aki 18 évesen valószínűleg infantilis és labilis alkattal került ki a nagyvilágba. Családi fészek nélkül képtelen volt felvenni a harcot a nagyvilággal. Bukásai ellenére is megőrizte azt a szeretetet, amiben élt, sőt továbbélt benne 36 éven át, mások számára láthatatlan jelekben. Csak őbenne élt és közben szenvedett magában. Nyilván így lehetett, ha szenvedéseit nem akarta szereteteivel megosztani. Megjárta a poklok poklát, mélységek mélységét. A lány úgy érezte, nincs hivatva eldönteni, hogy ebben mennyire hibás a fiú. A fiú nyilván megszenvedte a család elvesztését, a hontalanságot, a társatlanságot, a lezúllást, az alkoholizmust, amiből végül is 8 éve kilábal. Hogy ez sikerült neki, hiszi a lány, valamit ő is segített ebben, mert mást távolról nem tudott tenni, csak imádkozni érte. Szóval nincsenek a fiú életében látványos eredmények: diploma, egzisztencia, család, anyagi javak, de a lány valahogy úgy érzi: lehet, hogy nagyobb dolgokat tett a fiú, mint esetleg az, akinek az életében

látványos dolgok vannak. A lány mindenesetre óriásinak tartja az alkoholizmusból való kikerülést, de a legmegrendítőbb az az érzés, hogy újra átélhették azt a szeretetet, amelyben fogantak és amelyben éltek. Újra fellelgedett a szívük, és szinte „feltámadtak” a szülők. A szülők szeretete áramlott gyerekeikbe, és ez nem aludt ki 36 év alatt sem, hanem újra-éledt. A lány visszakapta testvérét!

Hát ennyi az egyszerű történet, ami nem is annyira egyszerű, mint nagyszerű. Több tanulságot is hordoz magában:

Az egyik az, hogy ne ítélkezzünk! Nemcsak azért, hogy ne legyünk megítélve, hanem legfőképpen azért, mert nem tudhatjuk, mi van a látszat mögött.

A másik a SZERETET. A SZERETET az élet egyedüli értelme. Úgy is mondhatnám, hogy nincs értelme semmi másért élni, csak a SZERETETÉRT. Csodálatos dolog volt megtapasztalni valóban, hogy a „SZERETET SOHA MEG NEM SZÚNIK” (1 Kor 13,8).

Debreczeni Zsuzsa

Ima a XX. századból

...a hitetlenségben
a hitben
az emberek erdejében
a világ ránk dőlő
közönyében
bármiben vagy bárhol
istenem
csak legalább próbálj meg
lenni

György Ottília

Egy más világ tolókcosis követe

— Beszélgetés Rácz Attila mozgássérülttel —

Több, mint 15 éve ismerem Rácz Attilát. Havonta találkozunk. Tízegynéhány éve kértem meg, hogy a budapesti domonkos templomban az ifjúsági misén ő prédikáljon. Isten stigmával jelölt küldötteiről beszélt. Hangja derűt és nyugalmat árasztott. Még az ateista és kereső fiatalok is szívesen mentek hozzá „karitás” szolgálatra és közben megtértek. Pedig Attila — talán nem haragszik meg a hasonlatért — olyan, mint egy nagy testű rongybaba. Igaz, fekete hajjal, bajusszal, szakállal. De ahogy a rongybaba keze, lába, teste, feje tehetetlenül lóg, ugyanúgy Attila is teljesen béna. Ennek ellenére szájába vett „pipájával” gépel. Tanul. Egyetemre jár. Élvezi az életet... Fiatal barátainak az Érted Vagyok „szószékéről” szeretném bemutatni őt, nem is titkolt hátsó gondolatokkal...

Attila, te nem öregszel. Tizenöt éve is épp ilyen voltál. Nem is tudom, hány éves vagy. Mióta fekszel így ágyhoz kötve?

— Negyvenkét éves vagyok. Hat éves korom óta, tehát 36 éve vagyok ágyban. Huszonöt éves koromtól állapotom súlyosan romlik. Jelenleg minden tagom béna. Ágyban, illetve tolókcosisban kitámasztva tudok ülni. Minden életfunkcióhoz segítség kell. Kivéve a vitához.

Nagyon szelíd vitatkozóznak ismerlek... A kritikai szellem persze jó az egyetemen is. Hogyan telnek a napjaid, mivel foglalkozol?

— A Közgazdaságtudományi Egyetem V. éves hallgatója vagyok. Feladataimat jórészt ez határozza meg. Ezenkívül szeretek olvasni, zenét hallgatni.

De hát hogyan tudsz tanulni?

— Saját tervezésű pálcikával a számban, lapozok. Így írógéppel is tudok írni. Csak megjegyzem, hogy egyszer ezzel a pálcikával szintetizátoron is megpróbáltam játszani, de közfelháborodás követte. Kérték, hogy hagyjam abba. Ezért abbahagytam.

Hogyan tudod megoldani az egyetemre járást?

— Isten segítségével... Amikor elkezdődött az egyetem, akkor 2–3 olyan fiút ismertem, akiknek a segítségére számíthattam. De a rendszeres bejárás így nem volt megoldható, mert erejükön felül nem kérhettem tőlük segítséget. Megint egy kitérő: Hiszek abban, hogy a legmélyebb barátságban is a két fél között fennálló szabadságban tud csak a tisztelet és a szeretet érvényesülni... Ekkor többek közt a te közvetítéssel kaptam segítséget a Bokor közösségtől, és később a HÁLÓ-tól is. Csupa nagycsaládos jelentkezett. Így tudtam megol-

dani azt, hogy rendszeresen, hetente egyszer látogatni tudom az órákat. Egy fiúnak csak kétszer kell vinnie egy félévben.

Érdekelne, hogy mi a célod ennek az egyetemnek az elvégzésével.

— Amikor elkezdtem, elsősorban próbatételnek szántam a magam számára. Közben kiderült, hogy ha minimális eséllyel is, de munkát kapok. Ez a munka szaktanácsadásból és könyviteli munkából áll majd.

Az egyetem hogyan fogadott?

— A fogadtatás pozitív volt. Csúpan érthetően kellett elmondani azokat a problémákat, amelyek az állapotomból fakadtak.

A rendszerváltás során mi változott az egyetemen?

— Egyrészt sokkal több hallgatót vettek fel, de ebből sokan le is morzsolódtak. Másrészt létrejött a reform-gazdaságtan. Ami nemcsak abban jelentkezett, hogy bizonyos tárgyak megszűntek, hanem hogy főleg a jól bevált nyugati közgazdaságtant próbálják oktatni.

Szerinted van esélyük a magyar közgazdászoknak, hogy a jelenlegi helyzetben változtassanak?

— Jelenleg úgy tűnik, hogy nincs. Nem azért, mert nem tudja a közgazdász, hogy mit kell tenni, hanem mert nincsenek meg erre az állami garanciák (rossz adórendszer, hibás privatizáció, államtulajdon elherdálása stb.).

Mielőtt átcsúsznánk az aktuálpolitikába, mondj valamit részletesebben a családról! Érdekelne a családi háttered is.

— Hat éves koromig a családommal éltem. Családi élményeim erre az időre esnek, illetve később a barátaim nagy családjával töltött órák emléke-

iből táplálkoznak... Édesanyám naív festőként dolgozott, és úgy tűnt, hogy a család anyagilag igen jól szituált, „gazdag” család lesz. Anyámnak ugyanis megvolt az a képessége, hogy mindenből pénzt tudott csinálni. 1960-ban azonban a családi tragédiák sorozata miatt idegösszeomlással intézetbe került, ahol 1989-ben bekövetkezett haláláig élt.

Mik voltak ezek a családi tragédiák?

— 1945-ben kezdődött első nővérem halálával, aki születése után tüdőgyulladásban meghalt, mert a háború miatt nem tudtak neki gyógyszer szerezni. Következő nővérem az ötvenes években gyermekbénulást kapott, és gyógyíthatatlan. Egyedül a bátyám egészséges. Ötvenben születtem én, akiről kiderült, hogy szintén béna leszek. Ötvenhatban súlyos bal eset is érte anyámat: gerinctörés, medencecsonttörés. Hát ennyi.

Édesapád hogyan viseli mindezt?

— Apámat a széteső család szintén megviselte. Eredeti munkáját abba kellett hagynia. Hivatásos tűzoltó volt, parancsnok. Ezután műszerészként, ellenőrként dolgozott. Korán jelentkező szívproblémák miatt csak könnyű munkát tudott végezni, egészen nyugdíjaztatásáig. Ő '72-ben megnősült. Az új feleségnek köszönhetem azt, hogy ismét tisztelni keztem a családot. Ő próbálta és tudta pótolni azt a szeretetet és ragaszkodást, amit eddig csak az anyámtól jött levelekben tudtam megtapasztalni. Apám ez év júniusában infarktusban meghalt, de már eddig is önállóan kellett dolgaimat irányítanom, talán azért is, mert nehezen viseltem, ha beleszóltak a dolgaimba. Apám halála mégis nagy űrt hagyott maga után, mert fontos volt számomra, hogy apaként tisztelhetek valakit.

Bátyád még él?

— Igen. Vele baráti a kapcsolatom. De nagyon meglátszik, hogy gyermekkorunkban nem együtt nőtünk fel.

Ugyanis Te intézetbe kerültél. Hogyan viseled a különféle Intézeteket, Kórházakat, Otthonokat? Úgy láttam, hogy mindenhol könnyen tudtál kapcsolatokat teremteni, és igen jó, bizalmas viszonyban vagy a körülötted lévőekkel.

— Voltak helyek, melyeket nehezen viseltem. Attól függ, hogy mennyire voltam szabad, illetve mennyire tudtam környezetemet számomra szimpatikussá tenni. A kórházi környezetet nehezen viseltem. Jelenleg egy olyan Otthonban vagyok, ahol mindenre lehetőségem van. Éppen ezért jól érzem magam. Természetesen ez az otthonérzet kissé erőltetett, de ezen nem tudok változtatni.

Hogy van az, hogy Te mindig nyugodt, derűs, sőt tréfás kedvű tudsz lenni, és akik Hozzád jönnek, jól érzik magukat Veled?

— Ez nem mindig van így. Nekem is van rossz kedvem. Sokszor tele vagyok indulattal, és haragudni is tudok. De soha nem a barátaimra. Az a jó, hogy meg tudom beszélni ezeket a gondokat másokkal, és ha nem is oldódnak meg, de ezek a beszélgetések mindig segítenek másképp látni a dolgokat. Emberi kapcsolataimat főleg az határozza meg, hogy közösen hiszünk valamiben... Miért érzik itt jól magukat? Talán azért is, mert itt megkapják azt az időt, amiben csak rájuk akarnak figyelni, amit sajnós

egyre kevesebb helyen kaphatnak meg.

Azok a fiatalok, akik annak idején a domonkos templomból jártak Hozzád, azt mondták, hogy nem ők adtak Neked, hanem Te adtál nekik. A „karitás” révén találtak el Istenhez. Te ezt hogyan látod?

Foto: Kovács Pál

— Természetesen úgy látom, hogy én nagyon sokat kaptam ezektől az emberektől. Olyan értékrendet tanítottak meg, amihez másképp nem tudtam volna eljutni... A karitásnak meg az a lényege, hogy mások terhének hordozásában fel tudjuk fedezni azt a Jézust, aki képes volt minden terhet magára vállalni... Én úgy hiszem, hogy az ateista és kereső fiatalok az ifjúsági közösség szellemisége, határozott hite miatt jutottak el a hitre. Az én szerepem csupán annyi volt, hogy helyzetemből fakadóan rá tud-

tam mutatni arra, hogy az egészség olyan érték, amit ajándékba kaptak, és amit meg kell becsülni. A kereszténységemből esetleg annyit adhattam, hogy látták: Istenben bízva a számukra elképzelhetetlen akadályokat is le lehet győzni. És ez a győzelem mindig vidámmá tehet.

Jó „lelkiatya” is vagy. Fiatalok személyes, szerelmi ügyeit is ügyesen intézed.

— Sok személyi problémával találkoztam. Nagyon soknak az volt az alapja, hogy nem figyeltek eléggé Istenre. Mindig komolyan hittem abban, hogy két ember szerelme olyan isteni ajándék, amit csak megtapasztalni lehet, igazában ésszel felfogni nem. Ha elhiszem azt, hogy Istennek szándéka a szerelem, akkor tudnom kell azt is, hogy ennek felbontása egy másik hatalom munkája.

Egy kényes kérdés: Te voltál szerelmes? Vágytál házasságra?

— Igen, voltam. Be kell vallanom őszintén, hogy ez nagyon jó időszak volt. Mégis rá kellett jönnöm arra, hogy nekem ennek betel-

jesüléséről le kell mondanom, mert fizikai helyzetem olyan.

Több keresztény közösségben is megfordultál. Mi a véleményed róluk?

— Sok közösséget ismerek. Mind-egyikkel kapcsolatban az a leglényegesebb felismerésem, hogy ezek a közösségek, ha kissé másként is, de Istent szeretnék követni.

A nagy egyházzal kapcsolatban mik a tapasztalataid?

— Igazában ezeknek a közössé-

geknek a legnagyobb nehézségét az adott egyház okozza azzal, hogy a másságukat ellenséges szembenállásnak és támadásnak fogja fel. Sok egyház arra sem képes, hogy ezt a szembenállást az egyházon belül rendezze le. Abban a pillanatban, amikor az állam jogrendje veszi át a békebírói szerepet, kimondhatatlan károk keletkeznek. Már Pál apostol figyelmeztet, hogy a peres ügyeket ne vigyük pogány bíróság elé (1 Kor 6,1). Nagyon megijedtem, amikor meghalottam, hogy egyik miniszterünk a Jehova Tanúi ellen nyilatkozott. Ezt tette annak idején az állam a Bokorral szemben is. Az alulról szerveződő közösségeknek ma is nagyon nehéz a helyzetük. A szektákkal való szembenállás és a leszektázás teljességgel elfogadhatatlan. Hamis információkkal elferdítik azokat az elveket, melyeket ezek a csoportok valójában vallanak.

Úgy látom, hogy a jelenlegi rendszerrel kapcsolatban is vannak fenntartásaid.

— Azt hiszem, hogy a mai politikai állapot sok csaiódást jelent és nagy türelmet igényel. Negyvenöt éves pusztítást nem lehet egyik napról a másikra rendberakni, mégis nehéz belátni a mostani politika igazi célját. Sokkal több a nacionalizmus, a társadalmi csoportok szembeállítása,

mint a demokratizmus. Aztán itt van ez az abortusz-kérdés.

Te hogy látod ezt?

— Az elmúlt időszak alatt a leglátványosabb pusztítás az volt, hogy szétestek a családok, és közben még azt is elhitették, hogy csupán gazdasági okokból jogunkban áll orvosi segédlettel gyilkolni. Főlöské az azt ragozni, hol kezdődik az emberi élet. A lényeg az, hogy azt elpusztítjuk. A társadalomra való kihatására nem tudok kitérni, mert ahhoz nem értek, azt azonban látom, hogy ilyen indokok alapján bárkit el lehetne altatni csupán azért, mert élete fenntartásához nincsenek meg a gazdasági feltételek. Mivel a magyar ember általánosított, azt hiszem, ez a megközelítés nem tűnhet túlzottnak.

Te hiszel a törvény általi szabályozásban?

— Nem. Törvényesen csak azt lehet szabályozni, amihez megvannak a törvényi feltételek.

Nyilván erkölcsi nevelés kell.

— Ameddig a család státusa nem áll helyre, illetőleg a gyámügyi rendszer nem korszerűsödik, addig nincs megoldás. Hiszem, hogy sokkal több felvilágosítás kell közösségi szinten is. Ószintébb és nyíltabb az eddiginél.

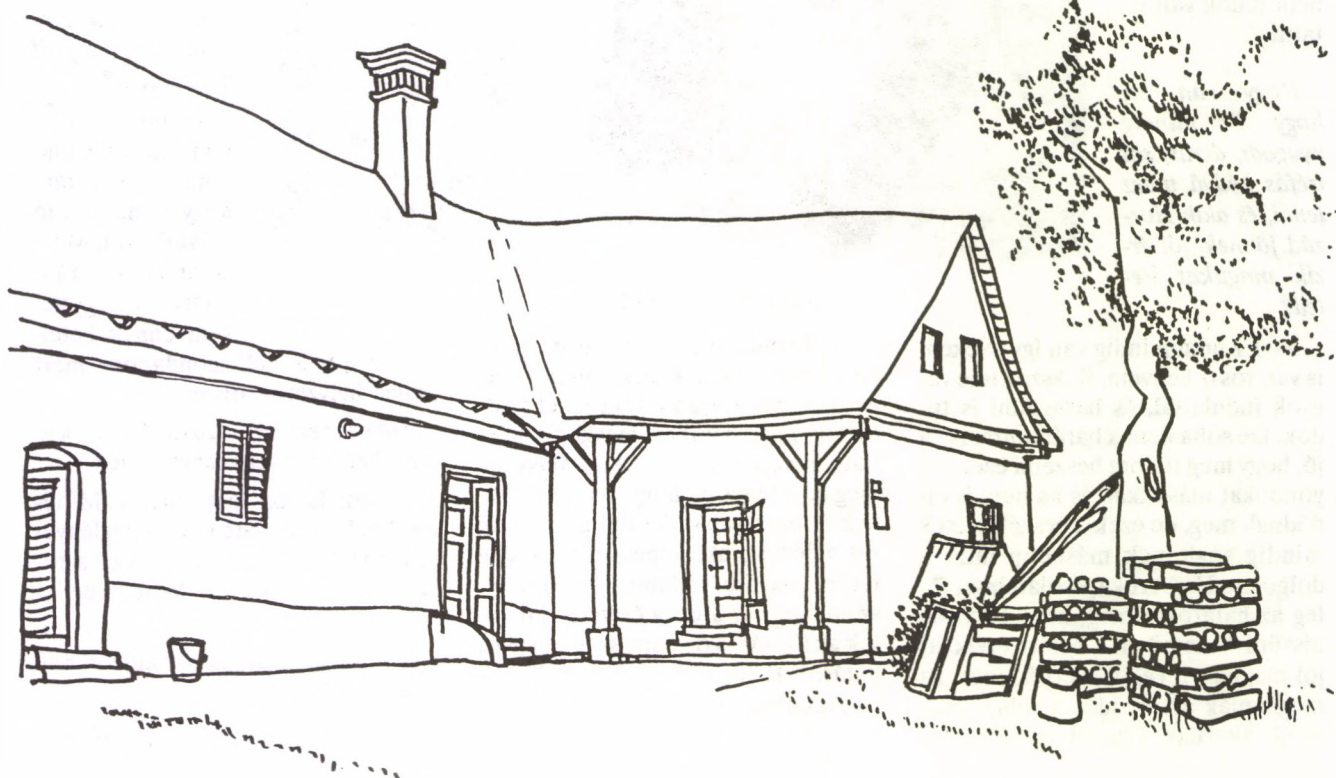
Te egyébként is az erőszakmentesség elvét vallod?

— Határozott, céltudatos, „erőszakos” erőszakmentességben hiszek. A meghunyászkodó erőszakmentességet nem tartom jézusinak.

Attila, köszönöm, hogy elmondtad, hogyan látod Te ebből az ágyból a világot, az életet, az életünket. Utolsó kérdésként azt szeretném megkérdezni Tőled, hogy eddigi életedet átgondolva és a jövőbe is tekintve, ezzel a súlyos állapottal együttelve megbékéltél-e. Vagy másként: életednek van-e értelme, és ha igen, miben látod azt? Tuds-e erősítést adni sok elkeseredett és életűnt embernek, fiatalnak?

— Azt hiszem, igen. Hiszek abban, hogy minden élet hasonló ahhoz, mint mikor az egyik ország elküldi nagykövetét a másik országba azért, hogy ott képviselje a küldő országot. Tudom, nagyon sok hibával, de mindig ezt szerettem volna tenni. Hiszem, hogy így is érdemes és kell élni. Ezt a dolgot nagyon élvezem. Hidd el, ennél jobb kalandot nem tudok elképzelni. Hiszek Istenben és hiszem, hogy én is el tudom majd mondani az apostollal: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam...” (2 Tim 4,7)... Hogy tudtam-e segíteni valakiknek, majd odaát kiderül...

Kovács László

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Maskara

Amint tudjátok, én a Börzsöny-hegységben lakom, Törpeháznál. Törpeháza nemcsak arról nevezetes, hogy csupa törpe él kicsiny házaiban, hanem arról is, hogy nagyon finom csipkebogyó terem a környékén. A csipkebogyó a vadrózsa termése, s pompás lekvárt főznek belőle a háziasszonyok.

Történt egyszer, jó néhány esztendővel ezelőtt, hogy csipkebogyót vittem le ismerős családoknak a völgybeli falucskába. El szoktam beszélgetni olyankor a gyermekekkel is, megkérdeztem hát az egyik házban: merre van az ő Imréd, régi pajtikám? Édesanyja büszkén mondotta: „A kertben tanul... Nagyon szorgalmas!” Kiáltani akart neki, de nem engedtem. Magam mentem hátra a kertbe, leültem Imre mellé a padra, jobban mondva felültem, mert hiszen kicsiny vagyok, s így szóltam hozzá: „Messze még a farsang, kedves Imréd, most még ne viselj maskarát.” Elvörösödött: „Miféle maskaráról tetszik beszélni? Nem viselek én semmiféle maskarát.” „De bizony azt viselsz. Olyan fiúnak tetteted magad, aki szorgalmasan tanul. A valóságban azonban csigát faragsz. Jó ám az én szemem, láttam, hogy zsebre dugtad, amikor meghallottad a kertajtó csikordulását!”

Néhány nap múlva, régi szokásom szerint, belátogattam a falubeli iskolába s a tanító bácsi engedelmeivel beültem az utolsó padba. Hallgattam én is a tanítást. Eljövet Imre mellém szegődött, s egy kis hetykeséggel mondotta: „Ma, remélem, elégedett velem, Moha bácsi. Mindent én mondtam meg, amit nem tudtak a felelők.” Rátékitettem: „Úgy történt, igaz. De fel tudnád-e most mondani nekem egyhuzamban is a leckét?”

Imre megint elvörösödött, én meg folytattam: „Láttam ám, hogy mindent a könyvből néztél ki, s csak azután jelentkeztél. Azért jelentkeztél folytonosan, hogy azt higgye a tanító bácsi, jól tudod a leckét, s ne hívjon ki felelni. Vagyis megint alakoskodtál, maskarát viseltél. Olyan fiúnak tüntetted fel magad, aki tudja a leckét.”

Eljött a tél, leesett a hó, s nekem megint valami dolgom akadt a faluban. Havas időben igen könnyen jutok le. Felülök a szánkómra s egy vízmósos árkában három perc alatt lesiklom. Hazafelé menet észrevettem, hogy Imre meg az öcsikéje a hegyoldal aljában szánkázgat. Szánkójuk azonban csak egy személyes volt, s ezért hol Imre, hol az öcsikéje csúszott le véle. Imrének, amint láttam, nagyon nem tetszett, hogy csak minden második lecsúszás az övé. Egyszerre csak felborult az öcskössel a szán, s Imre akkor diadalmasan kiáltotta: „Nem szánkázhatsz többet! Nem engedhetem, hogy kitörd a nyakad! Én vagyok az idősebb, vigyáznom kell rád!” Odamentem, s a magam szánkóján jól megszánkáztattam az öcsköt. Kétszer is belefordultunk a hóba, de nem történt, s nem is történhetett semmi bajunk, hiszen mély és puha volt a hó, s tudta ezt jól Imre is. Mondtam is neki, amikor hazafelé indultam: „No, Imréd, most meg »a gondos, óvatos bátyuska« maskaráját öltöttem magadra, hogy egyedül szánkózhass.” Imre zavartan dűnnyögte: „Dehogyan öltöttem... Nem is értem, hogyan gondolja Moha bácsi ezt a maskara dolgot...”

A farsang idején beállított a házikómba Imre, elmondotta, hogy jelmezbált rendeznek az iskolában, s arra kért, kölcsönözzen neki

egyet mást a ruhaneműimből. Ő ugyanis nagyszakállú, öreg törpének szeretne öltözni. Összeszedtünk tehát mindent, ami kellett, s még a szakállt is elkészítettük kócból. A jelmezbálról, persze, magam sem maradhattam el, s valamivel besötétedés előtt leszánkáztam a faluba. Az utcában itt is, ott is megállítottak egy-két szóra, s mire az iskolához értem, már egészen sötét volt. Amikor éppen be akartam nyitni a kerítés kapuján, kisurrant a házból két jelmezes gyerek: egy törpe meg egy kéményseprő, Imre meg a barátja, Karcsi; Imre ezt mondotta: „Erre gyere. Jó, hogy az ablakuk is hátul van.” S nem jöttek ki az utcára, hanem hátul kimásztak a kerítésen, s a kertek alján lopakodtak. Könnyű volt kitalálnom, hogy meg akarnak ijeszteni valakit, s a hátul lévő ablakról azt is tudhattam, hogy kit. Az első osztályos Klárikát. Fájt a torka Klárikának, nem mehetett el a jelmezbálba; őhozzá akartak torzképet vágva bekopogtatni az ablakon. Futni kezdtem hát az utcán, bementem Klárikák udvarába és elbújtam annak a hátsó ablaknak a közelében. A két kópé nemsokára be is mászott a kerítésen. Ekkor azonban éppen kilépett az istállóból Klárika édesapja, nyakon csípte őket, és már emelte is a tenyerét: „Ijesztgetni jöttök? No megálljatok!” A két gyerek meg se tudott mukkanni ijedtében. Rémülten várták a telefonokat. De én előléptem búvóhelyemről és így szóltam: „Ne bántsa őket, Mihály gazda. Bizonyára azért jöttek, hogy megmutassák a jelmezüket Klárikának. Hogy egy kis örömet szerezzenek a betegnek.”

Már tereltem is őket befelé a házba, és kiáltottam a kislánynak:

„Ha Klárika nem jön a bálba, a bál jön el Klárikához!” Klárika persze nagyon örült, hogy meglátogattuk s eljátszottunk vele, de még jobban örült a két kópé, hogy megmenekült a pofonoktól. Amikor aztán ismét az iskola felé lépegettem velük, így szóltam Imréhez: „Azt mondtad a múltkor, nem érted, hogyan gondolom azt a »maskaradolgót«. Tekints most magadra, és megérted. Jóságos öreg törpének látszol, de ez csak maskara egy haszontalan, ijesztgető kölykőn. A múltkor gondos, óvatos bátyuskának mutattad magad, de az ugyanígy csak maskara volt egy önző kisfiún. Így gondolom ezt a »maskara-dolgót«, kedves Imre barátom.”

Reméltem, hogy most már igazán abbahagyja Imre a képmutatószkodást. De hiába reméltem. Néhány nap múlva szárított hársfavirágot vittem az édesanyjának, s örömmel láttam, hogy Imre buzgón törölgeti a tányérokat. Meg is dicsértem, amiért könnyíteni igyekszik édesanyja munkáján. Imre azonban nem nézett a szemembe, és gyanusan elvörösödött. Később pedig félrehívta édesanyját, és súgott neki valamit. Kérte, hogy engedje el aznap is a moziba. Ekkor megértettem, hogy nem az édesanyja kedvéért törölgetett, csak megjátszotta a „segítő gyermeket”, ismét maskarát viselt. Most már nem szóltam neki, de törtem erősen a fejem: miként utáltathatom meg vele az álarcoskodást.

Nemsokára — még havas télidőben — Imre édesanyja megbetegedett. Még nem lehetett tudni, hogy tulajdonképpen mi baja, időnként hirtelen rosszul lett, s olyankor minél előbb fájdalomcsillapító oltást, injekciót kellett adni neki. Ugyanabban az időben valami csúz féle kezdte sanyargatni a térdem. A falubeli orvos akkoriban minden nap feljött Törpeházára, odaültem hát egy délután a házikóm ablakához, hogy ha meglátom behívhassem. Nézegettem messzelátómmal az ösvényt is, jönné már. Meg is láttam az orvost — már közel volt Törperházához —

de ugyanakkor azt is észrevettem, hogy az ösvény alján Imre lohol fölfelé. Látható volt rettentő rohanásán, hogy az orvos után igyekszik, bizonyára ismét rosszul lett az édesanyja. Kiszaladtam az orvos elé, már amennyire a csúzos térdem engedte, megmondtam neki, hogy úgy látom sürgősen szükség van rá, s ráültettem a szánkómra. Hallott a csúzomról s erősködött, hogy ő bizony megnézi előbb a térdem, de nem engedtem. Beletaszítottam a szánkót a vízmósás árkába, s három perc múlva lent volt a segítség Imre édesanyjánál. Azt még utána kiabáltam, hogy lenges-

Ne ijesztgezz
másokat

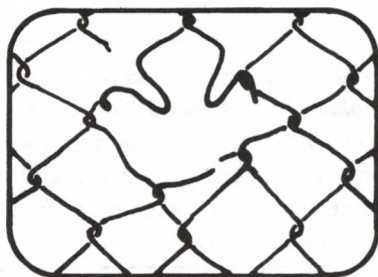

se meg a kalapját, ha nincs már veszedelemben a beteg, messzelátón fogom figyelni. Imrét persze nem tudtam értesíteni, hogy ne jöjjön fel, megy már az orvos. De nem is bántam, hogy feljön. Kölcsönkértem a szomszédom szánkóját és vártam. Negyedóra múlva kijött az orvos Imréektől és meglengette a kalapját. Egy másik negyedóra múlva pedig lihegve berontott hozzám Imre: „Volt itt a doktor bácsi? Hova ment innen? Melyik házba? Átment egy másik faluba? Hova? Jaj, tessék már megmondani!” No, nehéz volt megcselekednem, amit akkor cselekedtem. Én ugyanis olyan ... nemtörődöm arcot vágtam s ezt mondtam nagy fölényesen: „Tudom, hogy hova ment, de... jobb, ha nem zaklatod. Van neki elég dolga nélküled is.” Imre nem hitt a fülének. Megdöbbenve bámult rám, aztán ezt kiáltotta: „De Mo-

ha bácsi! Rosszul van az édesanyám!” Unatkozó arccal feleltem: „Majd jobban lesz... Nem mondom meg, hogy hova ment a doktor.” Imre akkor lehajolt hozzám és hangjában szinte magán kívüli harag szikrázott: „Úgy?! És Moha bácsi merészelt nekem maskaráról prédikálni? Hiszen Moha bácsi is maskarát viselt! Jóságosnak, segítőnek tette magát, de most megismertem az igazi ábrázatát! Szégyellje magát!” Vállalt vontam: „És te? Te talán ne szégyelld magad?” Imre nost már üvöltötte: „De én is! Csakhogy én eddig nem tudtam, hogy a maskarát viselő ember ilyen utálatos!” Azzal megfordult és rohanni akart tovább, keresni az orvost. Azonban megfogtam a karját és csöndesen mondtam: „Ne aggódjál édesanyád miatt. Még fel se értél hozzám, s már volt nála a doktor bácsi. Nincs már semmi baj. S hogy minél hamarább édesanyádnál lehess, itt ez a szánkó. De kérlek valamire. Ha odalent minden rendben van, és úgy érzed, hogy most már minden rendben is lesz, add tudtomra. A kalaplengetést már nem látom, sötétedik. Gyújts hát meg egy szál gyertyát, s azzal integess.”

Tíz perc múlva fellobbant odalenn a fény. De nem gyertyaszál kicsiny lángjával üzent Imre, hanem kihozott az istállóból egy nyaláb szalmát, s fáklyát csavart belőle. Megértettem a boldogan lengtetett láng szavát: soha többé nem képmutatószkodik. De magam se maradtam adósa örömtüzenek. Akkoriban még nem volt villany Törpeházán, petróleummal világítottunk. Lyukat kapartam a hóba, beleöntöttem vagy öt litert s rádobtam egy szál égő gyufát. Össze is szidott másnap a lenti bakter, azt hitte tűz van Törpeházán, s már félre akarta verni a harangot. Magyaráztam neki, hogy örömtűz volt, de erre azt mondotta, hogy jó, jó, de azt előre be kellett volna jelentenem neki. „Jó, jó,” mondtam magam is, „dehát éppen az a nagyszerű az örömben, hogy nem tudunk róla előre, s egyszerű csak fellobog.”

A békéért bebörtönöztek nemzetközi napja

A világ békeszervezetei minden év december 1-én szolidaritási akciókat szerveznek az erőszakmentes tevékenységükért bebörtönözött békeaktivisták, katonaságmegtagadók támogatására. Demonstrációkat tartanak az emberi jogokat megsértő államok nagykövetségeinél, felhívják a békeszerető embereket, hogy küldjenek képeslapokat Karácsonyra a bebörtönözötteknek.

Az Alba Kör – Erőszakmentes Mozgalom a Békéért idén két országot állított a tevékenysége fókuszába, ahol jogsértéseket követnek el a békeaktivisták ellen: Lengyelországot és Indonéziát. Lengyelországban a római katolikus Roman Galuszkát zárták börtönbe lelkiismereti meggyőződése miatt, Indonéziában erőszakmentes kelet-timoriakat tartanak fogva elképesztő indokokkal.

*

Lengyelországban Roman Galuszka 1990 novemberében kért polgári szolgálatot, élve törvényadta jogával. (1988 óta létezik polgári szolgálat, amely 18 hónap, a katonai szolgálat másfélszerese.) A helyi sorozóbizottság elutasította kérvényét, hivatkozva arra, hogy Galuszka katolikus, és a Római Katolikus Egyház nem támogatja a katonaság megtagadását.

Galuszka, bizonyítva keresztény hite és morális meggyőződése erősségét, inkább vállalta a börtönt, mint a katonai szolgálatot. 1992 májusában a legfelső bíróság katonai tanácsa 18 hónap börtönbüntetésre ítélte, kifejtve, hogy nincs joga egyénileg értelmeznie katolikus hitét. Nemrég kezdte meg büntetése letöltését,

egyedül Lech Walesa köztársasági elnök döntése mentesíthetné ez alól.

1987-ben Walesa támogatta a lengyel „Szabadság és Béke” mozgalmat a katonaság-megtagadás jogáért való küzdelemben. Ma, öt évvel később egy egészen más pozícióban, azt nyilatkozta, hogy ő maga is volt katona, és a fiaitól is elvárna ugyanezt.

Galuszka helyzetét nehezíti, hogy a második lengyel kormánypart, a Keresztény Nemzeti Egyesülés öt palamenti képviselője levélben követelte a köztársasági elnöktől, hogy ne adjon kegyelmet a fiatalembernek.

*

Indonézia 1975-ben szállta meg a szomszédos kicsiny Kelet-Timort, és azóta brutális irtó hadjáratot folytat a bennszülöttek ellen. Májig 200 ezer ember, a lakosság 1/3-a halt meg a megszállás következtében.

Sok fiatal timori folytat erőszakmentes küzdelmet a megszállók ellen. Tavaly november 12-én egy nagygyűlést rendeztek Kelet-Timor fővárosában egy indonéznek által meggyilkolt férfitra emlékezve. Az indonéz csapatok körülzárták a tömeget, és tíz percig tartó folyamatos gépfegyvertűzést 273 embert mészároltak le. Rengeteg ember sérült meg és tűnt el nyomtalanul. A katonák a következő hónapban felkuktatták és kivégezték a tömeggyilkosság szemtanúit.

A mészárlás után több erőszakmentes aktivistát fogtak el és állítottak bíróság elé felfogatás vádjával. Két évtől életfogytiglanig tartó börtönbüntetésre ítélték őket. (Az egyik férfi

8 évet kapott azért, mert fényképeket készített a nagygyűlésről, egy másik 5 év 8 hónapot egy portugál újság Kelet-Timorról szóló cikkének lefordításáért.) Jelenleg 15 ilyen fiatal van az indonéz börtönökben.

*

Az Alba Kör — a Bokor Katolikus Bázisközösség és az Elpidia Község segítségével — két demonstrációt szervezett a börtönbenlévők támogatására december 1-én. Az Indonéz Követség előtt a mészárlás áldozataira emlékeztetve 273 gyertya lángja írta ki: „FREE EAST-TIMOR!” — azaz „Szabadságot Kelet-Timornak!”. A petíciót átvevő elegáns követségi titkár megjegyezte, hogy tudjuk meg, egyetlen tiszta ország sincs a földön, még az Egyesült Államok sem. Dühre érhetők, hisz az amerikai emberi jogi szervezetek elérték, hogy a képviselőház törölje az Indonéziának szánt 1993-as katonai segítyt a kelet-timori helyzet miatt.

A Lengyel Követség előtt, rövid beszédet követően, egy Walesa elnöknek címzett petíciót adtak át a tüntetők. A követség alkalmazottjai megígérték, hogy már másnap az elnök előtt, asztalán lesz a levél fordítása.

Óhatatlanul felmerül a kérdés: felmenti-e Walesa a fiút? A ma meghatározó politikai erők a rendszerváltás előtt szövetségüknek tekintették a katonaság-megtagadókat. Az új rezsim megzsilárdulásával a barátok elfelejtődnek. Nálunk is a parlamenti pártok mindegyike kiáll az általános hadkötelezettség fenntartása mellett — szemben választási ígéreteikkel. Hm. Ennyire igaz lenne az indonéz követségi titkárnak?

Alba Kör — Erőszakmentes Mozgalom a Békéért
Budapest, H-1118, Ménesi út 12.

Lech Walesa Köztársasági Elnök Úr részére

Tisztelt Elnök Úr!

Megdöbbenve értesültünk arról, hogy az Önök országában egy lelkiismereti katonaság-megtagadót tartanak börtönben.

Roman Galuszka 1990 novemberében kért polgári szolgálatot. Az illetékes hatóság elutasította kérvényét, hivatkozva arra, hogy Galuszka katolikus, és egyháza nem támogatja a katonaság megtagadását. Roman Galuszka keresztény hite és morális meggyőződése miatt nem vállalhatta a katonai szolgálatot, ezért a bíróság 18 hónap börtönbüntetésre ítélte. A Legfelső Bíróság Katonai Tanácsa szerint a Római Katolikus Egyház nem ismeri el a katonaság megtagadásának jogát, és Galuszkának nincs joga egyénileg értelmeznie katolikus hitét.

Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága és az Európa Tanács határozataiban kimondja, hogy a katonai szolgálat megtagadása emberi jog. Minden civilizált országnak biztosítania kell, hogy azon állampolgárai, akik lelkiismeretüktől indítva elutasítják a katonai szolgálatot, szabadon és büntetés nélkül tehessék ezt meg.

Nem értjük, hogy Lengyelország hatóságai a Római Katolikus Egyház véleményére való hivatkozással miért hagyják figyelmen kívül a II. Vatikáni Zsinatnak a katonai szolgálat megtagadásáról szóló tanítását. A Zsinat kéri, hogy „a törvények megértően intézkedjenek azokról, akik lelkiismereti okokból nem fognak fegyvert, de készek békés formában szolgálni az emberek közösségét”.

A fent leírtak fényében egyértelmű, hogy Roman Galuszka bebörtönzésével a lengyel hatóságok súlyosan megsértették az alapvető emberi jogokat. Nekünk, a lengyel nép iránt különleges baráti érzéseket tápláló magyaroknak, különösen is fáj, hogy ezzel a cselekedettel Lengyelország azon jogsértő európai államok sorába lépett, Románia és Albánia mellé, amelyek alternatív szolgálatot kérvényező lelkiismereti katonaság-megtagadókat is börtönbe zárnak.

Mindannyian ismerjük és tiszteljük az Elnök Úr hősiességét a független és demokratikus lengyel jogállam megteremtéséért. Eppen ezért biztosak vagyunk benne, hogy nem tűri el az emberi jogok ilyen mértékű megsértését, és amint kellőképpen tájékozódik Roman Galuszka ügyéről, elnöki jogkörével élve azonnal megteszi a lépéseket a lelkiismereti fogoly szabadon bocsátása érdekében.

Tisztelt Elnök Úr! Kérjük, késedelem nélkül cselekedjék, hiszen nemcsak egy fiatalember sorsa van az Ön kezében, hanem Lengyelország nemzetközi jóhíre is.

A Békéért Bebörtönözöttek Napján választát várva szeretettel üdvözl

dr. Merza József
Bokor Katolikus Bázisközösség

Márczi Imre
Elpidia Község

Farkas István
Alba Kör – Erőszakmentes
Mozgalom a Békéért

Olvasók fóruma

Tisztelt „Érted vagyok”!

„A bűn keresztje” című vitaindító írás-hoz szeretnék hozzászólni. Számomra a legnagyobb szenvedést a magukat abortusznak alávető nők iránti *szeretetlen ítélkezések* okozzák. Úgy gondolom, nincsen „abortusz-kérdés” általánosságban, csakis „egydi abortusz-kérdések” vannak. Így a „Ki a felelős?” típusú kérdések is csak egyedi esetekre bontva alkalmazhatók. A bűn végső oka és értelme pedig transzcendens. De itt másra van szükség.

Romboló hatásának érzem, ha egy ilyen tragikus élmény esetében a felelősség kérdését állítjuk előtérbe a megbocsátás, gyógyítás és szeretet kérdése helyett.

Végtelenül együttérzek ezzel a szerencsétlen nővel, aki fuldoklik az önvádtól. Lélekölő hatásának tartom azt a nagyon felelőtlen és szeretetet nélkülöző ítélkezést, miszerint: „Pedig ez előre kitervelt emberölés.” Az effajta megbélyegzések is tudnak ölni!! A szó valódi értelmében, s különösen veszélyes a kilátástalanságba zuhanó emberek számára.

Az „élményt” közlő nő tettének motivációjában ez írás alapján nem látok semmiféle gonosz hajlamot, kitervelt rosszindulatot. Épp ellenkezőleg: szeretetet, felelősségérzetet és végtelen szenvedést gyermeke iránt-miatt, aki a tragikus kilátástalanságba nem születhetett bele eleve-

nen. Ez a nő megtapasztalta azt, amit sokan nem: az élet hozhat tragikusan megoldhatatlan és kilátástalan helyzeteket. Ez a nő nem gonosz. Hóhérrak mondja magát és ebben megerősíti őt a „bűntelenül élők” ítéletei.

Nem lát feloldozást, nem lát megbocsátást! S ebben az érzésében ugyancsak megerősíti őt Jiri Wolker vigaszt és kegyelmet nélkülöző, a „gyilkosság” kifejezést hangsúlyozó balladája (a vallomást közlő következő oldalon).

Az ilyen helyzetben lévő nőknek a legkevésbé van szükségük az efféle egyoldalúan gondolkodó balladákra, melyek csak megmerevítik vígasztalanságérzetüket.

Ki szereti ezt a nőt? Ki bocsátja meg a bűnét? Ki érez és szenved vele együtt? Ki érti meg az ő gyötrelmeinek végtelenjét, amiből az általa is gyűlölt abortuszhoz vezetett el döntésének hosszadalmas kínja? Szerintem Isten. Isten az én hitem szerint végtelenül szereti ezt a nőt, feltétel nélkül, bűne ellenére, együttérez vele, megérti, szenved vele és *gyógyítani* akarja őt. Ez az, amire legelőször és leginkább szüksége van B.J.-nének és a hozzá hasonló sorsú nőknek.

De nem élheti át addig az Isten feloldozó szeretetét, feltétel nélküli megbocsátását, amíg önmagának nem tud, nem akar megbocsátani. És nem tud addig önmagá-

1992. októberi számunkban közöltük B.J.-né írását „A bűn keresztje” címmel. Alább adunk közre azokról a levelekből, amelyeket olvasóink ezzel kapcsolatban írtak.

nak megbocsátani, amíg nem érzi, nem hiszi, hogy Isten feltétel nélkül szereti őt és vele szenved ki mondhatatlan együttérzéssel minden iszonyú gyötrelmét. Ha Isten megérti őt tettében és megbocsát neki, akkor öneki is meg kell értenie önmagát és meg kell bocsátania önmagának. Ez pedig egyedül csak a szeretet által lehetséges.

Olyan elviselhetetlenül embertelennek érzem azt, hogy e megrázó „élménybeszámoló” (és a hozzá hasonló) alapján a felelősség kérdését boncolgatjuk ahelyett, hogy szeretetet, együttérzést és vigasztalást adnánk a gyöttrődő embernek.

A szeretet az egyetlen gyógyszer, ami képes feloldani az ellentéteket.

A tanítványok azt kérdezték, hogy ki vétkezett? Jézus pedig meggyógyította a vakot (Jn 9,1-7).

Az „Érted vagyok” őszinte tisztelője:

Budapest, 1992. október 14.

Dittrich Renáta
főiskolai hallgató

1016 Budapest, Galeotti utca 3.

(Megjegyzés: Nekem nincs gyermekem, nem volt abortuszom, és terhes sem vagyok.)

Kedves Barátaim!

„A bűn keresztje” című írással kapcsolatban a következők kíváncsiak ki belőlük:

1) Ilyen egyszerűen nincs, ez nonszensz.

Valaki 6 hónapig ne vegye észre úgy a rendellenességeket, hogy az orvosi vizsgálatra készítse, még ha várandóssága eszébe sem jut(?) — elképzelhetetlen. Ha megnetán mégis, akkor ilyen empatikus-etikus fokon állóan kizárt a gyilkolási készség.

2) Irodalmilag — talán — értékes novella, de a fentiek miatt a fikció abszurd, önellentmondásos.

3) Amennyiben mégis megpróbáljuk elvi síkon faggatni a tételt, Istent kizárhatjuk a feltételezett felelősök sorából, hiszen Ő senkit sem tarthat vissza a rossztól és a jó igénybevételére (istenekettséző élet, önzetlen etika stb.) sem kényszeríthet senkit. Legfeljebb ösztönözhet a lelkiismereten keresztül.

A többiek mindannyian felelősek a maguk helyén és teljes mértékben. Mentő magyarázkodásra az orvosnak egyáltalán nincs módja, az apának aligha, az anyának valamelyest. Ebben a stádiumban abortálni szinte a kettős gyilkossággal egyenlő. Ez mindenekelőtt az orvos felelőtlenségét nő-

veli óriási mértékben, bár az anya érzelmi-értelmi érettsége — ami az írásból kilálgal — szintén az elmarasztalhatóságát fokozza.

Hogy van-e bocsánat? Őszinte bűnbánat esetén (mely szeretné a dolgokat meg nem történné tenni a másnak, másinak okozott kárt helyreállító igyekezettel és a múltbeli szemlélet gyökeres megváltoztatásával) Isten mindig készséges erre. A „tudom, hogy bűn, mégis muszáj” állapot még nem ez a stádium.

Az abortuszról egyébként:

Az élet a fogantatás pillanatától kezdődik. Minden más „határvonal” keresése

zsákutca. Mert pl. ha csak a világrajött-megszült gyermek az élet alanya és „önmagá birtokosa” — akkor a valamilyen kényszer hatására császározott csecsemő jogilag és etikailag eldobható!!

Ha az x-edik héttől kezdődik — amikor kialakulnak az emberi embrió szervei —, akkor az átváltható ugyebár x-ik napra, órára, percre. Ez esetben x-edik percben még nem emberi élet, tehát likvidálható, x+1 percnél már életkioltás az abortusz, azaz gyilkosság?!!

Mindezek tudatosítása mellett és után (amit a társadalom langyossága miatt /is/ az egyházaknak kellene teljes „mellszéles-

séggel” és igazi ökumenikus egységgel képviselniük) az abortuszra mégis vállalkozókat nem kívánám lelkiismeretükön túl jogilag elmarasztalni.

Annak érzelmi-lelki tudatosítása lenne már régóta szükséges, hogy csak az menti meg életét, aki odaáldozza. Minél inkább énközpontú valaki (az én boldogságom, az én nyugalom-kényelemem stb.), annál kevésbé lehet boldog. Fordítva is igaz: aki boldogtalan, kellő önvizsgálat és őszinte önkritika után rájöhet, rá kell jönnie: „magamat kerestem-szolgáltam, illetve szolgálatom nem volt önzetlen, s ezért nem is lehetett örömteli”.

Aki Jézus felszólítása szerint alakítja, alakította át tudatát (a világ szemében botorul, bolondul, mégis egyedüli útján az istenektetszésnek, és harmóniában önmagával), annak fel sem merül lehetséges kérdésként az abortusz. Családtervezés igen, az anyagi feltételek kevésbé jelentős érveivel. Sokkal inkább a szeretetenergia nagysága a meghatározó, ami viszont növekvő mértékű, amennyiben, „aki kér. az kap...”

Szeretettel:

Mihálovics Zoltán
Szigetszentmiklós

A Szerkesztőség egyetértéssel adja közre Olvasónknak az Országgyűléshez írt nyílt levelét:

A Magyar Köztársaság Parlamentjének
A Magyar Köztársaság Kormányának
A Népjóléti Minisztériumnak

Tisztelt Hölgyek és Urak!

Megdöbbenve vettem tudomásul a szörnyű tényt, hogy Önök képesek voltak meghozni az 1989. október 23-án kikiáltott Magyar Köztársaság legcinikusabb törvényét, a „Magzati élet védelméről” szóló törvényt. Még elborzasztóbbá teszi ezt az a tény, hogy mindezt tették egy kereszténydemokrata vezetés alatt álló minisztérium előterjesztésére, a magát kereszténynek és nemzetinek valló kormány egyetértésével!!!

Magát a vitát, az azt kísérő sajtóbeli megnyilvánulásokat s még inkább a szavazást nem tudom elég lesújtó szavakkal illetni. A jelzők, amelyekkel jellemezhetem, nem fejezik ki hünen azt a szégyent és keserűséget, amit azért érzek, mert olyan állam állampolgára vagyok, ahol ez megtörténhetett. Íme ezek a jelzők: cinikus, barbár, sátáni, hazug, álszent, képmutató, erkölcstelen, embertelen és istentelen, a végtelenségig önző és gyáva!!!

Igen, ilyen a mi Parlamentünk, ahol képesek voltak arról vitatkozni hidegvérrel — mint technikai problémáról —, hogy hány napos korában, ki, miért, hogyan tépheti darabokra, roppanthatja szét, szíppanthatja cafatokká a legszentebb földi dolgot, a megfogant emberi életet, a magzatot.

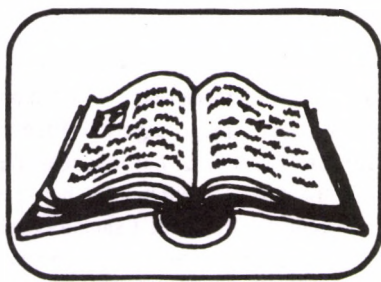
Képviselő Hölgyek és Urak! Miniszterelnök Úr! Miniszter Urak! Államtitkár Asszonyok és Urak! Nézzenek a tükörbe és a lelkiismeretük tükrébe!!! És sírjanak! Sírassák magukat és ezt az Önök által vezetett országot! És cselekedjenek, amíg még nem késő!!!

A magam részéről ezúton jelentem ki, hogy nem tudok a cinkosuk lenni, ezért addig, amíg ez a törvény érvényben lesz, állampolgári jogaim védelmére az Önök részéről nem tartok igényt!

Eger, 1992. december 18.
(Teljes cím a Szerkesztőségben)

Gromon Tamás

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Kovács László, a márciusiakat Dr. Galla Gábor böi plébános készítette.

Február 7. — Évközi 5. vasárnap —

„Ti vagytok a föld sója!” „Ti vagytok a világ világossága!” — Tanítványainak mondja ezeket Jézus.

Mit jelképez a só, és mit a világosság? Hogyan állunk só- és világosság-küldetésünkkel egyéni, családi és társadalmi szinten?

1. Mi a só-szimbólum értelme?

Az Ószövetségben a só elsősorban átok. Szodomától délnyugatra van egy sóhegy, melyben 50 m vastag rétegben és bizarr alakzatokban található a kősó. A Holt-tenger közvetlen környékét pedig úgy lepi be a só, mint a zúzmara, veszélyeztetve az életet. Ezért a só olyan átok, mely a kietlen pusztaságot és pusztulást jelképezi (Sir 39,23). Talán ezért is szórtak a feldúlt, lerombolt városokra sót (Bír 9,45).

Volt azonban az Ószövetségben a só-szimbólumnak egy másik értelme is. Ami ízetlen, azt a só megfűszert (Jób 6,6), és egyike azoknak a dolgoknak, amelyek a legfontosabbak az ember életében (Sir 39,26). Sót vagy kenyeret enni valakivel a közösségnek, sőt a kölcsönös barátságnak jele (v.ö. Ezd 4,4). Innen érthető a só-szövetség kifejezés (Lev 2,13). A só tehát ebben az értelemben áldás az embernek.

Az Újszövetségben Jézus ajkán a só pozitív értelmű szimbólum. Túl azon, hogy ízesít, sajátos jelentést is hordoz, amiről ritkán esik szó. A Máté-féle felszólítás folytatása Lukácsnál és Márknál is megtalálható. Márk szövege adja meg a só-szimbólum fontos értelmét: „Legyen bennetek só,

Mt 5,13–16 — Só és világosság

és maradjon köztetek békesség!” (9,50). A só tehát a békességteremtés küldetését jelenti a tanítványok számára. Összhangban azzal a tapasztalattal, hogy a só nemcsak ízesít, de meg is óv a romlástól.

A Jézus-tanítványság tehát a békesség-szolgálat jó ízét adja a világnak. Ha ezt a küldetést valaki megtagadja, ízét veszített sóvá lesz. Ami egyrészt képtelenség, mert a só nem veszti ízét. Ugyanígy képtelenség kell, hogy legyen az, hogy egy Jézus-tanítvány a világ békességszolgálatát elvesztse. Másrészt mégis lehetséges, mert pl. a kősóüledéknek nincs só-íze; vagy azoknak a sólapoknak, amelyeket még a mai arabok is használnak a sütőkemencében az égés gyorsítására (katalizátorként), néhány év alatt megváltozik a szerkezete (kristály), használhatatlanná válik és ezért kidobják.

2. Hogyan állunk só-küldetésünkkel?

Lehetséges, hogy egyéni életünkben csak pusztulást jelentő só található, a terméketlenség és halál sója? Közösségi életünkben, mely talán csupán a kultuszban merül ki, csak a szodomi vakító só szerepel? Só-szövetségről, testvéri-baráti közösségről pedig már nincs is szó életünkben, sem a családban, sem baráti körben, sem az egyházban? A békességszolgálat társadalmi küldetését a katonai szolgálat foglalja el, talán éppen a püspökkari körlevelek biztatására? Vagy talán attól ihletetten, hogy a magyar fegyveres erőket Rómában maga a pápa áldja meg?

Február 14. — Évközi 6. vasárnap — Mt 5,17–37 — Jézus, a szabadgondolkodó

Ha valaki azt kérdezné, hogy Kaifás Főtanácsa miért ölette meg Jézust, azt válaszolnám: mert Jézus szabadgondolkodó volt.

A zsidó egyházi vezetők akkori gyűlöletét nem nehéz megértenünk éppen ma, amikor a mai egyházi hierarchia nálunk a kommunista ellenségképet a liberálisok ellenségképével cserélte fel, ádáz harcot kezdve ellenük. Minden totalitárius és dogmatikus rendszer gyanús szemmel nézi a másként gondolkodókat, és ha azok elég makacsok és radikálisak, akkor rövid időn belül megpróbálja likvidálni őket.

A rendszerhű politikusok vagy teológusok ugyanis csak „betűragók” lehetnek, vagyis az adott törvény és tan magyarázóit, mégpedig a kialakult szent hagyomány, „pártfegyelem” alapján. Aki arra vete-mednék, hogy téziseit ne a törvényre és tanra alapozza, és ne a hagyomány alapján vezesse le, az rendkívül veszedelmes fel-

forogató lenne. Ezzel a tetteivel ugyanis a törvényes tekintély megingatójává válna az ilyen szabadgondolkodó, ami egyenértékű lenne a rendszer létjogosultságának kétségbevonásával.

1. Akkor tehát, amikor a Názáretből jött „mezei teológus” odaáll az emberek elé és kijelenti: „Mondatott a régieknek,... Én pedig azt mondom nektek,...” — akkor bizony betelhet a pohár.

Már a szent vallási hagyomány előírásainak (szombat, böjt, tálak öblítése stb.) felrúgása is felháborító lehetett, de hogy valaki a Törvényhez, és annak is a szívéhez: a tízparancshoz hozzá merészelné nyúlni, és saját tekintélyére hivatkozzék a Jahve tekintélyével pöffeszkedő szent Tanítóhivattal szemben, ez maga volt a forradalom vagy a paranoiás örület.

Súlyosbította a helyzetet, hogy a Názáreti hallgatói egyáltalán nem gondolták őt örültnek, hanem nagyon is észrevették a

3. Mit jelent a világosság-szimbólum?

Az Ó- és Újszövetség világosság fogalma szorosan összekapcsolódott az élet fogalmával. Jahve csak ritkán szerepel világossággént a Bibliában, inkább Jahve jelenlétét jelzi a világosság (Kiv 40,38). Az Ebed Jahvét, Isten szolgáját viszont Jahve a nemzetek világosságává teszi (Iz 42,6). Kumránban az esszénus etikai dualizmus alapján az emberek két csoportra oszlak: „világosság fiai”-ra és „sötétség fiai”-ra.

Az Újszövetségben a világosság erősen etikai értelmű szó. A családban és a világban a Jézus-tanítványnak az a küldetése, hogy ne az ágy alá, hanem a tartóra tett gyertya legyen házanépe, környezete számára. Társadalmilag pedig hegyre épült város, mely el nem rejthető. A világosság olyan jótetteket jelent, melynek láttán az emberek az Atya dicséretébe és magasztalásába kezdenek.

4. Hogyan állunk

világosság-küldetésünkkel?

Egyénileg: Egyáltalán tudatában vagyuk-e jel-szerepünknek? Jel-e a szülő a gyermekei, a férj a felesége számára, és fordítva? Világít-e szeretetétünk a ház minden lakójának?

Közösséglel jel-e a kereszténység, az egyház? Bizony az egyház jókora egy ház, magasra is építkezett, így el sem rejthető. De így intézményesen a világ világossága-e? Vajon hogyan él az emberek tudatában? Úgy, mint a szegény, szolga, szelíd Jézus alteregója, másodénje? Vagy úgy, mint a feudalizmus továbbélése: a csúcson szédítő magasságban a monarcha, alatta a püspöki-papi arisztokrácia, alattuk pedig alattvalóként a hívek tömege, a plebsz? Az Istennek épített dómokból, katedrálisokból és püspöki palotákból a világ sötétségébe kiszűrődő fény az Élet Világossága-e a világ nem keresztény, éhező kétharmada számára? És az emberiség nem éhező egyharmadának, akik kereszténynek vallják magukat, élhet-e a szívében az Élet Világossága?

különbséget a betűragó frásmagyarázóknak broszúra-szövegei és a belső tapasztalásból és meggyőződésből beszélő próféta között, aki szabadon gondolkodva saját önálló gondolatait adja elő teljes átéltséggel. Ő „úgy tanított, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az frástudók és farizeusok” (Mt 7,29).

2. Nem nyugtatta meg a szent hatalom és tudás birtokosait az sem, hogy kijelentette: „Nem a törvényt és a prófétákat megszüntetni, hanem tökéletesíteni jöttem”.

A Názáreti az egész törvényt akarja beteljesíteni, mégpedig a legkisebb betűig és utolsó vesszőig. Ellenfelei számára nyilvánvaló volt, hogy itt Jézus a törvényen és a prófétákon, valamint az egész törvényen mást ért, mint ők. Hiszen meg is mondta: „Mindazt, amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek nekik. Ez a törvény és a próféták” (Mt 7,12). Ami

pedig a törvénytökéletesítést illeti: valóban úgy tűnik, hogy Jézus csak szigorít a Tízparancson, de nem veti el. Ők azonban átlátják, hogy Jézus „tökéletesítése” nemcsak szigorítás, hanem törvénytörleszt és új törvény alkotása is.

3. A „Ne öl” parancsot Jézus másképpen érti.

Nemcsak a tett elítélni való, de a gondolat és a szó is. Az áldozati oltár füstje sem tudja elfedni ezeknek a haragvó, sértő, becsmérlő gondolatoknak és szavaknak bűnvoltát. Előtte kell rendezni a szeretetlenséget, mert a kultusz nem rendezheti. Nincs ereje rá.

Február 21.

— Évközi 7. vasárnap —

Mt 5,38–48

— „Ölni, ölni, ölni!”

A kommunista diktatúra idején katolikus fiatalok hosszú sora tagadta meg a katonai szolgálatot Magyarországon a jézusi erőszakmentességre hivatkozva. Ezek a fiatalok jobbra a Bokor nevű bázisközségekhez tartoztak, és arra hivatkoztak, hogy Jézushoz való hűségük nem engedi meg letenni az esküt a gyilkolásra és kitanulni a gyilkolás mesterségét. Ők a szelfd Jézus és ellenségszerető Jézus követői akarnak lenni...

A rendszer természetesen bebörtönözte őket. A bebörtönözöttek szerettei (feleségek, jegyesek) a magyar primástól kértek segítséget. Lékai bíboros segítség helyett azzal lepte meg a segítségkérőket, hogy arra a kérdésre, mit tenne a fegyverrel a fronton, a bíboros magából kikelve kiabálta: „Ölni, ölni, ölni!” Még Szent Lászlóra, az ő védőszentjére is hivatkozott, aki ugyanígy járt el az ellenséggel, csupán azt tiltotta meg katonáinak, hogy megkínózzák az ellenséget.

Hasonló meglepetést szerzett nekem is a bíboros, amikor Jézus most vizsgált szavait idéztem neki: „Ne szállj szembe a gonosszal! Ha megütik a jobb arcodat, tartsd oda a másikat is!” és: „Szeressétek ellenségeiteket!” Az idézetre azt mondta: „Igaza van, Jézus ezt mondta, de a katolikus tanítás nem ez!”

Kinek van igaza? Lehet-e más a katolikus tanítás, mint amit Jézus mond? Egy-egy mindenkinek tisztázni kell ezeket a kérdéseket.

Február 28. — Nagyböjt 1. vasárnapja —

Mt 4,1–11 — Egyházi peresztrójka?

Úgy tűnik, hogy a keresztény embernek és egyháznak csak az ütöttség állapotában van esélye arra, hogy hűséges legyen Mesteréhez. Ha megszűnik felette a diktatúra, pl. a kommunista elnyomás, azonnal enged a kísértésnek, hogy az üldözöttség állapotából átváltsa az üldöző pozícióba. Végig kell gondolnunk mind a két változatot: ha enged a kísértésnek, és ha ellentmond neki, amint a Názáreti is bizonyára végiggondolta ott a pusztában, hogy mi szolgálja, mi szolgálhatja igazán a világ üdvösségét.

4. A „Házasságot ne törj!” parancsot sem csupán szigorítja Jézus. Már a bűnös kívánság is házasságtörés, és olyan súlyos véttség, hogy mellette az egy szem, egy kéz elvesztése egészen bagatell dolog. Ez szigorítás a törvényen, de mindjárt ott egy törvényelvetés is. A válólévről szóló mózesi rendelkezése. Ez az eredeti törvénnyel össze nem egyeztethető.

5. A „Hamisan ne esküdjél” parancsnál már egyenesen csak törvényelvetésről van szó.

„Egyáltalán ne esküdjetek”, mert az eskü rossz. Abból a bűnből fakad, hogy nem vagytok igazmondók, és igazmondástokat

1. A katolikus tanítás

Meg kell engedni, a történelmi érdeklődésű bíboros jól tudta, hogy a katolikus egyház tanítása a történelem folyamán „fejlődött”. A Római levél 13. fejezetétől kezdve, ahol Pál az állami ütőhatalmat szentesíti, egészen Nagy Konsztantinig, aki Kr.u. 313-ban lényegében államvallássá teszi a kereszténységet. Ez a változás olyan fokú, hogy éppen ellentétébe csap át a jézusi gondolat. Magyarán: a jézusi irgalom-etika (mely nem ismer ütet, nem ismer ellenséget) a mózesi igazságszítás-etikává „fejlődik” vissza (a „szemet szemért” és a „gyűlölöd ellenségedet” elvhez).

A katolikus hatalmi egyház Jézus hegyi beszédbeli mondatait később megpróbálta kimagyarázni: azok Jézus túlzó megfogalmazásaihoz tartoznak, nem kell őket szó szerint érteni; ezek a szavak a rideg megtorlás elvével ellentétben a békülékenység lelkületére intenek (lásd a Békés–Dalos féle szentírásfordítás vonatkozó lábjegyzetét!); az ellenségszeretet és megbocsátás egyéni életünkben mérvadó, de a társadalmi életre át nem vihető, stb.

A II. Vatikáni zsinat sok szép erőszakellenes kijelentése mellett kiáll a katonai szolgálatot lelkiismereti okokból megtagadók méltányos megtétele mellett is (Gaudium et spes 79.), de II. János Pál pápa ma is előszeretettel áldja meg a fegyveres erőket (lengyel, magyar stb.), és hivatalos álláspontnak tartja a gyilkolás megengedését önvédelem, államvédelem és honvédelem esetén. (Egyedül az abortusz-ügyben áll ki teljes melléállással a „Ne öl” parancs mellett, miközben mosolyogva parolázik véres kezű tábornokokkal, elnökökkel!)

1. Az egyház nem lehet szegény?

Mint tudjuk, a rendszerváltás után megindult nálunk az államosított egyházi ingatlanok visszaigénylése, „vissza-egyháziasítása”. A régi idők dicséretű az egyházi nagybirtokokat is jogosnak tartották annak idején, mert ez a nagybirtok tette lehetővé, hogy iskolákat, kórházakat, menhelyeket stb. tartssanak fenn. Persze ma a nagybirtokokat már nem követelik vissza, mert mit is kezdenének a földdel a papok (csak nem fogják a földet művelni, trágyát hordani stb.). Az érvek kivédhetetlennek látsza-

az Istennel kell bizonygatnotok. Az eskü tehát az ördögtől van. Ha „igen” szavatok „igen”-t jelentene, a „nem” pedig „nem”-et, akkor nem is lenne szükség külön bizonygatásokra.

Elgondolom, hogy ez a Názáreti Jézus teljesen egyedül állt ellenségei előtt a maga szabadgondolkodásával. De bizony 2000 év utáni imádói között is ugyanolyan egyedül áll. Ellenségei ugyanis nem akarták, imádói pedig nem merik Őt az önálló és szabad gondolkodás meredélyeire követni. Pedig, ha mindenre, akkor erre is példát adott nekünk...

2. A jézusi tanítás

A II. Vatikáni zsinat óta az egyházban is világszerte megkérdőjeleződött a konstantini egyház gazdagságot, hatalmat és erőszakot favorizáló tanítása és léte. Világszerte, főleg a bázison, vagyis alulról, egyre több az erőszak teljes elvetésére irányuló kezdeményezés. Valószínű, hogy egy harmadik vatikáni zsinatnak lesz (ha lesz) a feladata, hogy az erőszak, az igazságszítás etikája helyett az irgalom etikáját érvényre juttassa, visszatérjen a jézusi alapokmány, a Hegyi Beszéd szelleméhez.

Az általános emberszeretetet és erőszakmentességet ugyanis nemcsak a Jézus-hűség, de a józan ész követelése miatt is el kell fogadnunk, ha nem akarjuk a világot kozmikus öngyilkosságba vinni.

A józan ész is azt mondja, hogy a világ három kategóriája — barát, ellenség, közömbös — nem alkalmas az emberi együttélésre és túlélésre. Csak az segíthet rajtunk, ha kizárólag barátot ismerünk, „fele-barátot” abban az értelemben, hogy minden ember (bárhogy viselkedik ő velem) a másik felem, ember-test-vérem.

A józan ész azt is tiltja, hogy ütésre ütéssel válaszoljak. Ha ugyanis a másiktól elítélem az ütet, én milyen alapon ütök? Ha nekem van rá ideológiám (önvédelem, államvédelem, hazavédelem), a másíknak is lehet ideológiája (éhezik, munkanélküli, más rendszert akar stb.). Az ideológiák nem szentesítik és nem változtatják meg a tényt: az ütés, visszaütés rossz, mert fáj, mert életet vesz el, mert nem emberhez méltó.

Az is nyilvánvaló, hogy az erőszak erőszakot szül. Az erőszak ördögi körét csak úgy lehet megtörni, ha valaki az erőszakra nem válaszol, vagy — ami az igazán tökéletes válasz — jószággal válaszol. Jézus döntő érve is ez utóbbi: „Ti olyan tökéletesek legyetek, mint mennyei Atyátok, aki felkelti napját jókra és gonoszokra egyaránt!”

nak, amint Jézusnak is úgy tűnt a kenyér kísértése: Csak nem kophat fel az álland!... Ugyanígy: Csak nem lehet az Egyház koldus!... Így meggyőzve mit is tehetünk?!

Mint tudjuk, Jézus elutasította a kísértőt. Nem tartotta ildomosnak, hogy saját maga táplálására kenyert teremtsen (később a magáét, a pár darab kenyert és halat is kész szétosztani a rászorulóknak). Jézus talán úgy gondolhatta, hogy jóllakottan és gazdagon nem vihet örömhírt a sze-

gényeknek (Lk 4,18), nem kiálthatja oda a gazdagoknak, hogy jaj nektek (Lk 6,24), és főleg nem hirdetheti a szegények boldogságát (Mt 5,20). Egyébként ő aligha gondolta, hogy neki kell intézményesen, tőkével, ingatlanokkal, alkalmazottakkal, hivatalokkal a háttérben az oktatást, egészségügyet, lakáskérdést stb. kézbevennie. Nem, ő másképp gondolta. Elégnek gondolta, ha személytől személyig erően tanít és gyógyít. És ha ezt minden keresztény teszi (most pl. 1 milliárd), akkor ez nem semmi. Az az „átverés” pedig, hogy előbb gazdagnak kell lenni, hogy adni, segíteni tudjak, marad „átverés”, mert ugyebár, ha valaki kitanulja a vevés-szerzés mester-ségét, az aligha fogja az adást gyakorolni.

2. Az Egyház nem lehet elismertség nélküli?

A diktatúra lazulása, puhulása idején már nem a papok előszobáztak az ÁEH-ban, hanem az állami ember ment Esztergomba — mesélte egy szemtanú. A püspöki titkár végigvezette a primási palota kék, rózsaszín stb. szobáin az elvtársat, míg végre teljes díszben fogadta őt a Főpásztor.

Az állami ember állítólag nem mert leülni. Ime kell a fény és pompa! Hatalmas dómokat, katedrálisokat kell építeni, de a legkisebb faluban is a legnagyobb ház a templom legyen, fölé magasodva mindennek! Ezekben a csodakasztélyokban pedig olyan fényűző színjátékot kell bemutatni, hogy az hetente meggyőzze a bocskoros szegényt és a prémes urat ugyanarról: hogy jó helyen van, mert itt van az Isten.

A Szent Város márványtemploma és az ott bemutatandó bűvészmutatvány is megkísértette Jézust, mert a „Kenyeret és cirkuszt” nemcsak a rómaiak találták ki. Az Egyház sem állhat fenn elismerés és csodálat nélkül. Csak ez az egy esély a reális.

Hogy lehetne más alternatíva is? Pl. Jé-

zusé és az első három század keresztényei? Jézusnak ugyanis elég volt egy lakás eblédlője, hogy barátaival elfogyassza utolsó vacsoráját és szövetséget kössön velük. Az első keresztényeknek 300 évig nem volt templomuk, hanem házanként jöttek össze a kenyértörésre, nem tömegben, hanem emberméretűen; vagy később a földalatti folyosókon a temetőben. Mégis szaporodtak, és annyian lettek, hogy (sajnos) a római császár is számolt velük.

3. Az Egyház nem lehet

kiszolgáltatott?

Az Egyház zavartalan küldetése teljesítéséhez kell, hogy senki ne akadályozza, sőt az állam biztosítsa jogait, esetleg olyan közéleti hatalomnak is birtokosa legyen, hogy ne legyen senkinek kiszolgáltatva. Vannak, akik az Egyház és állam szétválasztását elvetik (lásd Lengyelország), és úgy gondolják, hogy a kettő együtt: a politikai és vallási hatalom képes megvalósítani a legjobb emberi társadalmat.

Februári közhelyünk

„Nem azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk”

Roppant tetszetősen hangzik ez. Komolyságot, megfontoltságot sejtet. Behatóbb vizsgálat nyomán azonban kiderül, hogy a komolyság, megfontoltság csak álruha. De mit takar? Kiderül, ha megnézzük, kik és miért szokták alkalmazni ezt a közhelyet.

Úgy tűnik, főként azok, akik nem tudnak — nem szoktak kikapcsolódni, pihenni, „szórakozni”, mert szünet nélkül komoly dolgokkal foglalkoznak, nevezetesen dolgoznak, bár helyesebb lenne ezt mondani: robotolnak, hajtanak, „güriznek” — nem éppen kényszerből, nem a pusztta megélhetésért (nem is urak önkényéből és korbácsai alatt), hanem az egyre jobb megélhetésért, az egyre nagyobb jólétért, látástól-vakulásig. Ők azok, akik számára nincs hétköznapi és vasárnap, nincs különbség dologidő és karácsony között, ők azok a „szolgák”, akik nyugodtan elmondhatnák, hogy „mi Urunk: a Pénz” (Ady). — S talán ide sorolhatjuk azokat is, akik nem megtollasodás érdekében hajtanak éjt nappallá téve, hanem egyszerűen attól rettegnek, hogy ha egy pillanatra abbahagynák a sürgés-forgást, egyszerre föltáruhá elöttük életük értelmének kérdése, és nem tudnának mit felelni. Ezért ők azok a „szolgák”, akik nyugodtan elmondhatnák: „mi Urunk: a Munka”.

Elmondhatnák, ha becsületesek lennének. De nem azok. Ehelyett ideológiát gyártanak, bizonyítványukat magyarázandó, mondván, „nem azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk”. Bűnből kovácsolnak erényt, az álkomolyság látszatát keltik, komorságukat rejtendő, s azt a végzetesen beszűkült világnézetet, melynek számára az egyetlen valóság az, ami megfogható, s amit a Pénz szimbolizál. Ráadásul „savanyú a szőlő”: hiszen szeretnének ők „szórakozni”, szeretnének időről időre (vagy véglegesen is) kilépni a taposómalomból, de nem mernek: félnek a veszteségtől, ill. attól, hogy rájuk szakad életük céltalansága.

Pedig ha kizárólagosan nem mondhatjuk is, hogy azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk, annyit mindenképp mondhatunk, hogy azért is vagyunk a földön. Isten talán nem annyira komolyságában, mint inkább jókedvében teremtette az embert, a homo ludens igazán Isten képmása, és a transzcendenciának egyik legvilágosabb megnyilvánulása és bizonyítéka itt a földön: a szó eredeti, tiszta értelmében vett játék, „szórakozás”.

Ebben a feudális modellben a keresztény eszményeket állami törvényekkel lehet kikényszeríteni (pl. az abortusz tilalma). Józan eszű ember csak így gondolhatja.

Jézus viszont a hegyen visszautasította a világ országai feletti uralmat és a világhódító kereszténység (fegyverrel megtéríteni

az új világörzést, Amerikát!) eszméjét is. Csak a politikai fegyveres hatalomtól független, szabad vándorprédikátor, próféta és apostol lehetett az ő alternatívája, aki a szeretettel összeegyeztethetetlennek tartja a mások fölötti politikai és vallási uralkodást (szent uralmat: hierarchiát is).

A világi és vallási hatalmi szervezetekhez tartozó próféta és apostol teljességgel

önellentmondás, és mint ilyen képtelen az emberiség egyesítésére.

Csak a vert szituációban tud az ember érdekmentesen hűséges lenni a lelkiismeretéhez, mert különben az emberi önzés letapasztja a lelkiismeretét már egy kis állami pletcsnival, vagy éppen egy pápai rojtalt-bojttal. Ezután már nem a Lélek szolgálja lesz, hanem a hatalmi gépezet.

Március 7. — Nagyböjt 2. vasárnapja — Mt 17,1–9 — Akire hallgatnunk kell!

Amikor Jézus földi pályafutása során szenvedéséről és kereszthaláláról beszélt, akkor előre látta, hogy követői számára az egyik legnehezebb feladat annak megértése lesz, hogy szenvedése nincs ellentétben isteni mivoltával és megváltói küldetésével. Éppen ezért, az evangélium tanúsága szerint, tanításában hangsúlyozott szerepet kapott tanítványainak felkészítése a Nagyhét megpróbáltatást hozó eseményeire. Jézus nemcsak tanításával akarta felkészíteni tanítványait, hanem olyan élményszerű történnel is, mint például a mai vasárnap evangéliumi szakaszában szereplő színeváltozás.

A színeváltozás jelenetéből egy mozzanatot szeretnék kiemelni: „Egy hang szólt a felhőből: Ez az én szeretett Fiam, rá hallgassatok!”

Ha az evangéliumokat figyelmesen végigolvassuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy ez a felülről jövő megerősítés, tanúskodás ezen a helyen kívül még két alkalommal fordul elő Jézus földi életében.

Először Jézus nyilvános működése kezdetén, amikor Keresztelő János a Jordán folyóban megkereszteli Őt. Ott ezt halljuk: „Ő az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik!” (Mt 3,17).

Ezután sorrendben a színeváltozások történné megnyilatkozás következik.

Végül János evangéliuma tudósít bennünket Jézus felülről jövő megerősítéséről. Nyilvános működése végén, miután ünnepélyesen bevonult Jeruzsálembe, tanította az összesereglett népet. Tudja, hogy közeledik szenvedésének az órája, ezért kéri Atyjától: „Atyám, dicsőítsd meg nevedet!” Ekkor ismét szózat hallatszott az égből: „Megdicsőítettem és továbbra is megdicsőítem” (Jn 12,28). A szövegösszefüggésből egyértelműen kiviláglik, hogy a szenvedés elfogadása által fogja Jézus megdicsőíteni az Atya nevét.

Már az is elgondolkodtató, hogy a három megnyilatkozás közül kettő — közvetett formában — Jézus szenvedéséhez kapcsolódik. Most azonban maradjunk meg a mai evangéliumi szakasz felülről jövő megnyilatkozásánál, ahol az Atya felszólít bennünket, hogy „hallgassunk Fiára”.

Ez a felszólítás az ember Istennel fennálló kapcsolatának alapvető vonását ragadja meg. Ki valósítja meg ezt az Istenre hallgató magatartást? Az, akinek van belső meggyőződése és Istenbe vetett hite. Éppen belső meggyőződésén keresztül ismeri fel Isten gondolatait, vele szemben támasztott elvárásait. Ennek az Istenre figyelő, Rá hallgató magatartásnak a gyümölcse: harmóniába kerülünk önmagunk-

kal és Istennel. Ez a magatartás a nagykorú ember sajátja. Szembeállítható vele a kis-
korú ember, akinek nincs belső meggyőződése, ezért kívülről befolyásolható, irányítható. Ennek a magatartásnak is megvan a következménye: életét nem az Istenre figyelés határozza meg, hanem a megtorlástól való félelem.

A jézuskövetést a maga teljességében és radikalitásában a „Rá hallgató” nagykorú keresztények tudják megvalósítani, akik lelkiismeretük szaván keresztül akarják követni Őt. Nem azért követik Urukát, mert félnek valamilyen túlvilági megtorlástól, hanem azért, mert nem akarnak szembe-kerülni önmagukkal, lelkiismeretükkel és ezen keresztül Istennel.

Jézus elgondolása szerint az Őt követő tanítványok közösségének, vagyis az Egyháznak ilyen Rá hallgató emberek gyűlekezetének kell lennie. Ha ennek a gondolatnak a tudatában tekintünk az Egyházra, akkor szomorúan kell megállapítanunk: messze járunk még attól, hogy rámondhassuk: ez valóban nagykorú emberek közössége! A jézusi gondolatra történő rácsodálkozás viszont segítségünkre lesz abban, hogy nagykorú emberek közösségévé formálódjunk. Csak halljuk meg minél többen az Atya szótát: „Rá hallgassatok!”

Március 14. — Nagyböjt 3. vasárnapja — Jn 4,5–42 — Az Atya igazi imádói

A samáriai asszony története a János-evangélium egyik legfinomabban kidolgozott és legszemléletesebben előadott története: a jelenet előkészítése (1–6), majd az egymást követő három szín (7–26: párbeszéd a samáriai asszonnyal, 26–38: beszélgetés a visszatérő tanítványokkal, 39–41: a samáriaiak megtérése). Fontos szerepet játszik a történetben a zsidó-samaritanus ellentét. Ennek az ellentétnek a gyökerei még a zsidók babiloni fogsága előtti időbe nyúlnak vissza. Az északi országrész bukása után betelepített nemzsidó lakosság megtartotta saját bálványait, összekeveredett az ottmaradt zsidó lakossággal, és az utóbbi ragaszkodott ehhez a keveredéshez akkor is, amikor a babiloni fogságból visszatért zsidók újra felépítették a jeruzsálemi templomot. A samaritanusok elkülönültek a zsidóktól, és Garizim hegyén építették fel a maguk templomát. A zsidók és a samaritanusok közötti viszony állandóan feszült volt, még Jézus korában is, de utána is. Példaként álljon itt egy kis történet a Kr.u. 180-as évekből:

Egy zsidó rabbi, Jismaél ben Josza egy alkalommal Samárián keresztül ment föl Jeruzsálembe. A Garizim környékén megszólította egy samaritanus azzal a kérdéssel, hogy hová igyekszik. A rabbi erre ezt felelte: „Felmegyek, hogy Jeruzsálemben imádkozzam”. Erre a samaritanus ezt mondta: „Vajon nem volna-e jobb számodra, ha ezen az áldott hegyen (=Garizim) imádkoznál, nem pedig azon a szemétdombon (=Jeruzsálem)?”

Ennek a történeti háttérnek a felvázolása után válik igazán csodálhatóvá a mi Urunk magatartása a samáriai asszonnyal szemben. Nem zsidó felsőbbrendűségi tudattal és göggel közeledik az asszonyhoz. Pedig tudja, kivel áll szemben: egy szerencsétlen bűnőssel, aki ráadásul a zsidók által lenézett samaritanus. Nem élté-
li, hanem fölemeli, ő pedig a Jézussal való találkozása után megtér. Ezzel természetesen még nem értünk a történet mondanivalójának a végéhez. Általánosabb és egyetemesebb gondolatokat is hordoz. Jézus ugyanis hozzászól a zsidó-samaritá-

nus ellentét problémájához is, ahhoz ti., hogy hol folyik az igazi istentisztelet: Jeruzsálemben-e avagy a Garizim hegyén? Jézus olyan választ ad a kérdésre, amely egyformán szembenáll mind a zsidó, mind a samaritanus felfogással: „De eljőn az óra — és már itt is van —, amikor Lélekben és igazságban imádják az Atyát azok, akik Őt igazán imádják” (23).

Hiba lenne úgy értelmeznünk Jézus választ, hogy csak az adott kérdéshez szól hozzá. Válasza egyetemes érvényű, nekünk is szól. Az következnék ebből, hogy ha az Atya igazi imádói akarunk lenni, akkor be kell csuknunk templomainkat és istentiszteleti helyeinket? Úgy gondolom, a szemléletünkön kell először változtatnunk. A jézusi válasz úgy értelmezendő, hogy az Atya igazi imáadásának helye nem valamely kultusz helyen, ill. kultuszban található meg, hanem magában az emberben. A hangsúly nem a kultuszon, hanem a Lélekre figyelésen és a valósághű (az isteni valóságnak megfelelő) magatartáson van. Ezzel Jézus nemhogy leszállítaná,

hanem még inkább felemeli a mércét. Mindig könnyebb ugyanis kultuszt gyakorolni, mint napról napra „Lélekben és igazságban” élni. Ha a jézusi útmutatást nem

tévesztjük szem elől, akkor helye van az Atya iránti imádatunkban a kultuszgyakorlásnak is, mert valódi istentiszteletünket nem helyettesíteni, hanem szolgálni

fogja. Ennek a valódi istentiszteletnek az első lépése az egész Nagyböjt alapfoglata is — amire a szamáriai asszony adott példát: őszinte szívvél Istenhez tért.

Március 21. — Nagyböjt 4. vasárnapja — Jn 9,1–41 — A vakon született hitvallása

A vakon született meggyógyításának története a sátoros ünnep eseményeinek sorába tartozik, noha az elbeszélésben magában nincs szó az ünnepéről.

Ez a hosszú történet mindjárt egy súlyos teológiai problémával kezdődik. Mi az oka a vakonszületett ember betegségének: a saját vétkei vagy szüleinek vétkei? A jézusi válaszban felfigyelhetünk arra, hogy Ő nem úgy közelíti meg a problémát, ahogy a kérdés feltevői gondolták; Jézusra egyébként is jellemző ez a másfajta megközelítés. Gondoljunk csak az előző vasárnapon olvasott történetre, a szamáriai asszonyról. Ott nem volt hajlandó abban a kérdésben állást foglalni, hol folyik igazi istentisztelet: Jeruzsálemben-e vagy Garizim hegyén? Most sem hajlandó állást foglalni a tanítványok által gondolt alternatívák között. A tanítványok gondolkodása ugyanis ebben a kérdésben jellegzetesen ószövetségi. Ott a betegséget nem biológiai, hanem vallásos szempontok szerint ítélték meg. A betegséget és a testi nyomorúságot a bűn következményének tekintették, s mint ilyent, Isten büntetésének. Ezért fessegetik a bűnösség kérdését a vakon született emberrel kapcsolatban is. Jézus azonban az egész betegség-problémát

máshonnan szemléli. Ennek kettős oka van: nem büntető istenképben gondolkodik, azonkívül Isten dicsősége megnyilvánulásának eszközt látja a vakon született betegségében. Jézus itt is alapvető céljának tudatában válaszol és cselekszik. Az általa meghirdetett Isten országában nincs helye a testi nyomorúságnak és betegségnek. A vakon született ember meggyógyítása így lesz számára próféta cselekedetté; ezzel is jelzi, hogy Általa az Isten Országa belépett az emberiség történetébe.

Mindezek után fordítsuk figyelmünket a meggyógyított emberre. Az ő esetében elmondhatjuk — mivel ezt a szerző részletesen kibontja —, hogy nemcsak fizikai értelemben nyílt ki a szeme, hanem lelki-szellemi értelemben is új látásmódra jutott. Másképpen tekintett Jézusra gyógyulása után, mint kortársai, és a végén nyilvánosan is kifejezi Jézusba vetett hitét. A szerző részletesen leírja, hogyan jutott el ez az ember a fizikai vakság állapotából idáig. Érdemes ezt az utat nekünk is átgondolnunk. Érdemes a mi Jézusra találásunk útjával összehasonlítani. Ez az ember megtapasztalta Jézus gyógyító szeretetét. Erről nem hallgat, bátran tanúságot tesz róla, amikor faggatják, és vállalja az érte

járó kiközösítést is. Ez sem készleti meghátrálásra: vállalja sorsát, és újra találkozik Jézussal megvallja hitét. Ennek az útnak az elején egy konkrét tapasztalat (a gyógyulás), a végén pedig őszinte hitvallás áll, hiszen ez a látását visszanyerő ember még a kiközösítést is vállalta Jézusért.

A mi Jézushoz vezető utunk általános-ságban jellemezve nem ilyen. De ezt nem negatívumként hozom fel, csak példaként arra, hogy a jézusi hitre többféle úton is el lehet jutni, csak az a lényeg, hogy célhoz érjünk. Sokunkat elsősorban az értelmi belátás vezetett Jézushoz. Megragadott az evangéliumok Jézusa, Isten Országának egyetemes álma, az evangéliumi életesszmény nagyszerűsége. Segítségünkre volt (és van) egy-egy testvéri közösség, valamint hiteles életű emberek. Mindez ahhoz segít bennünket, hogy ne álljunk meg az értelmi belátásnál, hanem tudatos életalakítás fakadjon belőle. Jézus-követés, aminek erejében a kiközösítésig menő Jézushűséget is vállalni tudjuk.

A mai vasárnap evangéliumi szakasza is hordoz igazi nagyböjti gondolatot: hitünk megvallása csak tiszta, evangéliumi látásmód következménye lehet, és ennek elsa-játítása valódi nagyböjti program.

Március 28. — Nagyböjt 5. vasárnapja — Jn 11,1–45 — Utolsó csepp a pohárban

Lázár feltámasztásának története szerkezetében, előadásában nagyon sok szempontból emlékeztet a szamáriai asszony történetére. Mindkét elbeszélés bizonyos önállósággal rendelkezik a János-evangéliumon belül. Azonkívül valamiféle színpadi jelleggel is: a mondanivaló párbeszédekben bontakozik ki, a háttérben kórusszerűen jelennek meg a samaritánusok, illetve a zsidók. Az egyes párbeszédeteket a személyek helyváltoztatásának leírása határolja el.

Nem szabad elhallgatnunk, hogy Lázár feltámasztását még a mérsékelt kritikusok közül is sokan elvetik. A legfőbb érvük a történetiség ellen az, hogy erről a rendkívüli eseményről az Újszövetség ezen a helyen kívül sehol sem számol be. Ennek az elmélkedésnek nem feladata a probléma kifejtése és megoldása, csupán azt a megjegyzést tesszük, hogy a leírás semmiképpen nem szabad riportként felfognunk: ha a magja valós is, jelenlegi formájában alapos átdolgozás eredménye ez az elbeszélés.

Az evangéliumi szakasz elolvasása után rögtön érdemes felfigyelnünk arra, hogy a negyedik evangéliumra jellemző fogalmak, illetve ellentétes fogalompárok fordulnak elő benne: világosság-sötétség, élet-halál, örök élet.

Az elbeszélés első csúcspontja Jézus és Márta párbeszéde (20–27). Lázár halála

kapcsán a feltámasztás kérdéséről folyik a dialógus. Márta szavai a korabeli zsidóság hitét és felfogását tükrözik. A halottak feltámasztásának hite a zsidóságban valószínűleg Nagy Sándor birodalmának felbomlása után, a zsidóságot ért megpróbáltatások idején terjedt el először, majd pedig az Antiochusz Epifánész alatti üldözések kapcsán.

A feltámasztás hitét azonban nem vallotta egyértelműen az egész zsidóság. A szaduceusok Jézus korában is tagadták, aminek az evangéliumok is tanúi (v.ö. Mt 22,23–33). Amint Márta szavaiból kitűnik, ez a feltámasztás-hit eszkatológus hit, vagyis az idők végén várták bekövetkeztét. Jézus azonban másképpen beszél a feltámasztásról, tanítása eltér a korabeli felfogástól. „Feltámasztás és élet”-nek mondja ugyanis önmagát. A vele való közösség, ami itt a földön kezdődik, a gyökere az örök életnek és a feltámasztásnak. Ezt az életet már itt a földön birtokolhatjuk — ami lényegesen különbözik a zsidó felfogástól. Az evangélium szavaival élve: itt a földön átmehetünk a Halál állapotából az Életbe, és ezt az Életet fizikai halálunk nem fogja megszüntetni.

Jézus tehát nem a végre helyezi a hangsúlyt, hanem a jelenre. Az Életet most kell elnyernünk, nem csupán passzív várakozásra vagyunk utalva a feltámasztással kapcsolatban.

Ezután következik Lázár feltámasztása (28–44). Feltűnő Jézus imádságában a múlt idejű fogalmazás akkor, amikor a feltámasztás még be sem következett: „Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál engem” (41). Vagyis Jézus biztos a dolgában. Ez a biztonság pedig az Atyához fűződő különleges kapcsolatából fakad. Jézusnak az Atyával fennálló kapcsolata mindig imádság: Ő egy az Atyával, ezért imádkozik. Ezért bizonyos a meghallgatása felől. Imádsággal és imádságból cselekszik. Imádsága egyúttal tanúságtétel is, hogy hallgatóinak hitét előmozdítsa.

Végül azt kérdezzük meg, hogyan illeszkedik Lázár feltámasztásának története ide a Nagyböjtbe? Gondolhatunk arra, hogy közeledik Jézus életének befejező, drámai szakasza. Ellenfelei szemében Lázár feltámasztásával betelt a pohár! De nemcsak erre gondolhatunk. A korakeresztény hagyomány igen hamar kidolgozta szimbolikus értelmezését. Origenész óta Lázár feltámasztásának elbeszélése elsősorban a bűnbocsánat jelképévé vált. Az egyházatyák szerint az elbeszélésnek nem az a célja, hogy a földi életbe való visszatérést ünnepeljük, hanem az, hogy a bűnbocsánat lelki értelemben feltámasztást jelent. Erre a bűnbocsánatra természetesen nemcsak Nagyböjtben van szükségünk, de ez az idő még inkább felhívja figyelmünket szükségességére.

Van-e mentség?

„VAN-E MENTSÉG?” — kezdtem olvasni egy környezetvédő cikket. És mentem tovább: „A földi hőt csapdába ejtő légköri széndioxid mennyisége ma 26 %-kal magasabb, mint az iparosodás előtt, és folyamatosan növekszik. A Föld felszíne 1990-ben melegebb volt, mint a meteorológiai adatok nyilvántartásának XIX. század közepén történt bevezetése óta bármely évben; a nyilvántartott hét legmelegebb év közül hat 1980 óta volt. A földi életet védő ózonpajzs az északi félteke sűrűn lakott területein kétszer olyan gyorsan vékonyodik, mint azt a tudósok néhány évvel ezelőtt gondolták. Naponta legalább 140 növény- és állatfaj tűnik el végleg bolygónkról. Évente két Magyarországi területű erdő *semmisül meg*. A Föld népessége évente kilenc Magyarországi lakossal növekszik.”

MICSODA????!!

Sokszor hallottam már ezeket és ilyen-fajta adatokat, de... Álljunk csak meg! Ne szaladj tovább, ne engedj, hogy vigyen az ár! Nem szabad mindig elrohanni mellettük. Az nem lehet, hogy csak úgy kedvtelésből hangoztatnák őket. És az sem lehet, hogy mi ehhez ne tudjunk hozzászólni. Nem is szólni, inkább tenni.

Na de mit? Most pont én, pont mi váltuk meg a világot?

Igen, azt hiszem!

Mit is jelent környezetvédőnek lenni?

Alapjaiban nem a szemét kukába dobását jelenti. Nem is az eldobott felszedését. Ezt is.

Sokkal inkább azonban a szemét *meg nem termelését*. A termelésben részt *nem* vevést. A túlzott fogyasztásról való leállást.

Na nehogy már engem — a szabadnak gondolt valakit — bolondítsanak reklámokkal!

Vagy igen????!!

Hát... lehet!

Különböni miért vennék még a hétköznapiakra is üdítőt? A műanyag doboz, a fémdoboz az elégethetetlen (igen, mert alumínium a belseje), papírdoboztárrsal együtt a kukába vándorol... És hogy onnan hová? Na ne! Kit érint? Nem nekem kell csinálnom!

You can't beat the feeling! Csúcs ez az érzés! Igen, a Colával... Ha már nem tudod nélkülözni (pedig elhiheted: a saját készítésű szörp, gyümölcslé vagy — ne adj Isten — a tiszta víz legalább olyan jó! És akkor a fogorvosi költség megtakarításáról még nem is beszéltem...) Szóval, ha nem tudod nélkülözni, vedd meg inkább az üveget! És igenis érdekeljen, hogy mi lesz a szemetteddel!

Ha úgy igazán belegondolunk... Egészen új nézőpontot, világszemléletet kell kialakítanunk!

Ez nem a kényelemre fog épülni.

(A szemét szétválogatása nem a legkényelmesebb dolog.)

Nem is az időmegtakarításra. (Biciklivel talán hosszabb.)

Nem is az olcsóságra. (Egyelőre legalábbis.)

Nem is a legmodernebb követésére. (Mi a legmodernebb? A mindenhova elvezető aszfaltút? Akkor is, ha picinyke élőlények millióit fojtja meg?... A rajta közlekedő

autók meg minket...)

Na, mire?

Szerintem a SZERETETRE.

Az élet, a természet, a világ, az emberek, a gyerekek, a barátaim, a virágok, a fák, az állatok és a madárkák szeretetére.

SZERETEM a természetet, és ezért védem. Nem pedig azért, hogy ÉN egészségesebben tudjak élni, ÉN tisztább levegőt szívhattak.

Utálom, nem szeretem, ha valaki az én kis világomat, életemet szeretné szétrombolni. Én sem zúzhatom szét a másét, még a természetét sem!!! Pedig napról napra, naponta százszor is ezt tesszük. A természet nem tud kiáltani, de jelezni igen.

Például:

— a Balaton elhínárosodása

— a békák fertőző-tavi költözése (a magyar részen kicsit tisztább még a víz, így a békák idevándorolnak Ausztriából)

— a fák haldoklása, elszáradása

— a táplálékláncok meg bomlása, ami túlzott szaporodást, kihalást eredményez

— a vizek szennyezettsége (Budapest szennyvizének 80 %-a tisztítás nélkül ömlik a Dunába).

SZERETEM az embereket. Szeretném, ha ők is láthatnák tisztán a csillagokat. Élvezhetnék a naplementét, a virágokat, nem pedig kiszipolyozott, tönkretett valamit látnának.

SZERETEM a gyerekeket. Akarom, hogy ők is erdőben, ne pedig aszfaltdzsungelben, szeméthegek között éljenek. Akarom, hogy ők is tudjanak majd élni ezen a Föld nevű bolygón. Szeretném, ha nekik is lehetnének még gyermekeik a Földön. Láthassanak erdőt is, ne csak sívatagot.

FELELŐSEK VAGYUNK ÉRTÜK! Mit tehetünk hát?

A) Családként és egyénként, tehát kicsiben:

1. Szelektív hulladékgyűjtés — ez az újrahasznosítás feltétele (az újrahasznosítással energiát takarítunk meg, ezzel segítünk a Földnek, amelynek energiataralékai nem kimeríthetetlenek).

Legyen legalább két (de inkább több)

szemetesvödrünk. Egy a szerves hulladék számára, egy a papírnak és egy az egyébnek. Igen, ez elég képtelenül hangzik egy városi emberke számára... Most mit csináljon ő a krumplihejjal? Minek gyűjtse külön? Hol komposztáljon? Meg különben

is... fűj! — De:

— a komposztból humusz lesz, azzal pedig nagyszerűen lehet javítani a rohamosan fogyó termőtalajt;

— a papírhulladékból a papírgyárak újra papírt tudnak előállítani újabb fák kivágása nélkül, sokkal kevesebb energiával.

Kellenének konténerek a veszélyes hulladéknak is (pl.: elemek, régi gyógyszerek, akkumulátorok... stb.)

A fémek se dobjuk ki, tegyük ki egyszerre a lomtalanításkor!

Azt mondjátok, álmodozom? Szeretném, ha nem így lenne! Egyszer csak el kell kezdenünk változni és változtatni, amíg még nem késő!

2. Hálózati áramot és ne elemeket használj! Kapcsold le a villanyt ott, ahol éppen nem vagy!

3. Lakásodnak legyen tökéletes a szigetelése, hogy ne szökjön az energia!

4. Takarékoskodj a vízzel! (Kevés is van belőle, azonkívül egyre piszkosabb.) Hogyan?

— mosogatás: gyűjtsd össze a mosogatni-valókat, és csak akkor kezdj neki ennek a “klassz” feladatnak, ha már jó sok edény van. Semmiképp ne folyóvíznél mosogass! Jó, ha azt is tudod, hogy kevés víz is tisztára mossa az edényt, nem csak sok!

— mosás: csak teljesen teli mosógépet indíts be! Moss hidegebb vízzel!

— fürdés: Tudtad? Kevés vízben is tisztára lehet magunkat mosni!

— fogmosás: engedj egy pohárba vizet, annyi bőven elég az öblögetéshez, ha ügyes vagy, még a fogkefe letisztításához is marad.

— öntözés: gyűjtsd az esővizet, használd ki a kutadat!

5. Vásárlás

Saját szatyorral menj vásárolni! A kiürült zacskókat, dobozokat rakd el, jók lehetnek még rengeteg mindenre. (Pl.: magvak tárolása, uzsonnás zacskó, játék- és ajándékkészítés, palántázás... stb.) Nem kell mindig csillogót-villogót használni!

6. Használd újrapapírt! (Kapható vagy megrendelhető: 2000 Szentendre, Dózsa György út 22. Tel.: /26/11-788 Fax: /26/11-384)

7. Bicikliz és gyalogolj!

8. Biokertészkedj!

9. Vegyél katalizátort gépkocsidhoz!

B) Iskola:

1. Környezetvédő óra, egyéb programok. (Sok kirándulás, tavasszal madár- és növénylista a környéken található élőlényekről. — Melyik gyerek lát többet belőlük? — Környezetvédő rendezvényeken való részvétel, kertkészítés a suliban, a gyerekekkel együtt — Így ők is jobban vigyáznak majd rá, és az udvart sem kell leaszfaltozni. Szelektív hulladékgyűjtés a suliban is. A szemetet a kukába kell dobni. Ha esetleg szemetes az udvar vagy az osztály, a gyerekekkel együtt szedjük fel, takarítunk ki, így ők sem fognak legközelebb szemetelni. Egyébként szemétnak nevezett dolgokat — pl.: dióhéj, tejfölösdoboz, használt gyufa, üres dobozok, rongyok... stb. — használjuk velük újra, készítsünk belőle ajándékokat, játékokat, díszeket.)

2. Újrapapírt használj! (füzet is van már...)

3. Biciklis- és gyalogtúrák (Sokkal inkább, mint buszosak! Hadd szokják utódaink a mozgást!)

Elég nagy feladat! Meg kell tanítanunk

gyermekünket az energiatakarékos életre. Hogy mindenre vigyázva, mindenkit szeretve tudjanak élni, és ne csak a mára és az Énre gondoljanak.

És hogyan tanítsuk azt amit még mi sem tudunk? Tanuljunk együtt, gondolkozzunk együtt. Jó buli lesz! Ajánlanék egy “tankönyvet” kezdetnek: Könczey Réka–Nagy Andrea: Zöldköznapi kalauz. (Kapható vagy megrendelhető: Ökoszolgálat, 1054 Budapest, Széchenyi rkp. 7. Tel.: 111-7855, Fax: 132-3432)

C) Közigazgatás, egyéb szervek:

1. A szelektív hulladékgyűjtés megszervezése

2. A falu, község önellátásának megszervezése (pl.: Pécelen valószínűleg lenne elég tej mindenki számára. Ha megszerveznők a begyűjtést, nem kellene az elszállításért és a visszaszállításért sem fizetni. Nem kellene csomagolóanyag sem, üvegeket lehetne rendszeresíteni a szétosztáshoz.)

3. Bízni a boltokat, hogy környezetvédő termékeket áruljanak, ne pedig műanyagdobozos üdítőket... Újrapapírt használjanak... minél kevesebb csomagolás... stb.

4. Legyen több kerékpárút.

5. Minden iroda, iskola, hivatal... stb. újrapapírból készült termékeket használjon.

Én is nagyon keveset tudok még. Sok-

szor nem is veszem észre, hogy visz az ár, bolondít a reklám. Nem látom a RÉM vicsorító arcát mindennap, így sokszor, túl sokszor kell felrázni magamat. Vigyázni kell, hogy el ne aludjunk, hogy ne maradjunk túl kényelmesek, hogy ne legyünk szűklátókörűek... És tanulnunk kell. Meg nekifogni. Együtt. Most.

Kaszap Edina

100 Dorkas élelmiszer-csomag

Az ÉRTED VAGYOK 1992. októberi számában megjelent alapítványunknak (Dorcas Aid International Hungary) egy felhívása, melyben partnersaládokat (személyeket) kerestünk különösen rászoruló erdélyi családok megsegítésére. Ez a felhívás korábban már több egyházi lapban megjelent. Felhívásunkra az ország különböző pontjairól érkeztek jelentkezések. A magyarországi partnersaládok azt vállalták, hogy hat alkalommal (körülbelül 4 havonta) befizetnek ezer Ft-ot alapítványunk számlájára, melynek ellenértékeként egy erdélyi család fog kapni hatszor ezer Ft értékű élelmiszer-csomagot. A támogatás egy konkrét családnak szól. A támogatók megkapták tőlünk a kedvezményezett család címét, és ha idejük engedi, levélben is felvehetik a kapcsolatot velük.

Sokan nagyon lelkesen üdvözölték ezt a kezdeményezést. Így 1992 októberében elkészültek az első csomagok, amelyeket ezekben a napokban hordanak szét erdélyi munkatársaink a megadott címekre. A csomagok tartalma a következő: 1 db zsákszatyor, 4 kg cukor, 4 kg liszt, 3 kg rizs, 1,5 kg szárzészta, 3 doboz konzerv virsli, 3 csomag édes keksz, 200 g csokoládé.

Erdélyi testvéreink gondjait megoldani ez a kicsiny csomag nem fogja, de a szeretet sokszor nagyobb segítség, mint maga csomag.

Akciókat folytatjuk. A magyarországi családoktól várjuk a további befizetéseket, mert szeretnők tovább bővíteni a munkát. Az eddigivel azonos feltételek mellett be lehet kapcsolódni a munkába. Akik tudnak két év alatt 6000 Ft-ot áldozni erre a célra, kérjük, hogy írjanak címünkre, és elküldjük számukra a támogatandó család címét és a befizetéshez szükséges csekket.

Címünk: Dorcas Alapítvány Regionális Irodája, 6100 Kiskunfélegyháza, Wesselényi u. 7.

A testvéri segítséget a támogatott családok nevében is köszönjük.

Damásdi Dénes
lelkipásztor

Itthon Európában?

avagy
integrációra pedig szükség van — de hogyan?

A rendszerváltás óta szinte egyebet sem lehet hallani, mint azt, hogy Magyarországnak fel kell zárkóznia Európához, csatlakoznia kell a nemzetközi együttműködéshez az élet minden területén. Azt, hogy a kapcsolatok szorosabbra vonására szükség van, senki sem kérdőjelezi meg, de arról, hogy hogyan is néz ki ez az „Egyesült Európa”, már kevesebb szó esik. A hivatalos médiában egyetlen lehetséges útként jelenik ez meg, és az esetleges hátrányokról, árnyoldalokról szinte semmit sem hallhatunk.

Pedig ilyenek is vannak szép számmal. Az európai unió terve, a maastrichti szerződés elsősorban nem az embereknek, hanem a szabad piacnak és a nagytőkének az érdekeit szolgálja. A szabadabb utazási, tanulási és munkalehetőségek csak kellemes, ámde egyáltalán nem elsődleges melléktermékei az egyezménynek.

Min is alapszik a szerződés, és mit fog ez jelenteni a valóságban? Az együttműködés fő tartóoszlopai a négy „piaci szabadság”: az áruk, a tőke, az emberek és szolgáltatások szabad áramlása. Ez először is a termelés fokozott centralizációját jelenti — a termékeket ott fogják előállítani, ahol az a legolcsóbb és leghatékonyabb. Ez egyértelműen a hatalmas multinacionális cégek javát szolgálja — azokat, amelyek között megtalálhatók a legnagyobb környezetszennyezők is. Emellett nem sok tér marad a kisleptékdű, gyakran környezetbarátabb helyi termelés és értékesítés számára.

Az egy helyen megtermelt árukat azonban el kell juttatni a fogyasztókhoz — ami a közlekedés és szállítás rendkívüli megnövekedését fogja eredményezni. Az unió egyik legfontosabb és legerősebb támogatója, az Európai Ipari Kereszttal /ERT/ (amelynek tagjai között megtalálhatjuk a Volvo, a Philips, a Nestlé, az ICI és hasonló képviselőit) 2000-ig 12 000 km új autópálya építését tervezi a Közösség országaiban. E tervzetben olyan beruházások is szerepelnek, mint a Dániát Svédországgal összekötő híd (amelyet a svéd parlament már sajnos megszavazott), vagy a Pireneusok egyik érintetlen völgyét átszelő autópálya és alagút (amely ellen épp most folyik nagyszabású nemzetközi tiltakozó kampány) terve.

A központosításnak azonban nemcsak a termelésre és szállításra, hanem a politikai életre is meglesz a hatása. A döntések jó részét Brüsszelben és Strassbourghban fogják hozni, amelyek így még messzebb kerülnek az emberektől. A helyi közösségeknek, az egyes egyéneknek még kevesebb lehetőségük lesz saját életük alakítására. Jó példa erre a dán italosdobozok esete is: Dánia környezetvédelmi megfontolások miatt be akarta tiltani az italos alumíniumdobozok behozatalát. Az EK azonban arra való hivatkozással, hogy ez kereskedelmi korlátozást jelent, leállította a határozatot. Ilyen esetekre naponta sor kerülhet az unió megteremtésével, és az egyes országok egyre kevésbé lesznek képesek érdekeik megvédésére.

Az Egyesült Európa a kintrekedők számára „Európa-erőd” fog válni. A Schengen-egyezményben már most körvonalazódik az új menekült-politika (melynek hatásait a délszláv válság kapcsán már megérezhettük), amely a menedéjogot kérők nagy része előtt lezárja a határokat. Emellett kereskedelmi korlátozások és ártámogatások révén fogja a Közösség fenntartani, ill. tovább növelni az északi és déli országok közötti szakadékot.

És hol marad mindebben a környezeti politika? Noha a maastrichti egyezmény nagyon szép elveket fogalmaz meg a környezet védelméről (megelőzés fontossága, szennyező-fizet elv stb.), az is világos, hogy a környezet védelme csak másodlagos szerepet játszik a gazdasági érdekek mellett. Ez nyilvánvaló pl. az ERT „Új európai szállítási infrastruktúra szükségessége” c. dokumentumból:

„A környezeti megfontolások fontosak. Ugyanakkor azonban csak korlátozásokat szabhatnak a szükséges infrastrukturális beruházásoknak, de nem állíthatják le azokat.”

Az unióban a jelenleginél sokkal nagyobb szerep fog jutni a hágai nemzetközi bíróságnak a vitás kérdések elrendezésében. E rendszer azonban túl lassú ahhoz, hogy a gyakran igen gyors beavatkozást igénylő környezeti problémákat kezelje.

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy pl. a skandináv országokban igen erős az ellenállás az EK-be való belépés ellen, amelynek a májusi dán „nem” csak további megerősítése volt. Ez után és a szeptemberi igen szoros francia igen után nem valószínű, hogy az unió 1993. január 1-től életbe lépjen, ez pedig ad egy kis időt a gondolkodásra: Milyennek is szeretnők ezt az egyesült Európát MI? Jó, ha vigyázunk, mielőtt belemászunk valami olyasmibe, amiből aztán már igen nehéz lesz kimászni, ha a dolog nem működik. (Különösen fontos ez most, hogy az EK elfogadta Magyarország társult tagságát.) Könnyen megeshet, hogy a kevésbé fejlett kelet-európai országok az unió olcsó munkaerőpiacává és veszélyes-hulladék-lerakójává válnak!

Móra Veronika

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1993-as hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1993-ra ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben elküldtem.
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

A GAIA sajtószemle anyagából

Marxizmus, kereszténység és ökológiai szükségszerűség

1. A szekularizmus

— korunk nemhivatalos vallása

(Szekularizmus: vallási közömbösség, vagy a vallás elvetése, kirekesztése — Webster)

A szekularizmus uralja az összes nyugati egyetemet, és általában a világ oktatási intézményeit. A szekularizmus az ipari társadalmak nemhivatalos vallásává lett. A vallások megadták magukat a szekularizmusnak, mivel az magával hozta a bőséget, a jólétet, a kényelmet, de általában szemet hűnynek afőlött, hogy a durva materialista szemléletet, az értékek vákuumát s a közönyt is magával hozta. Ebben az összefüggésben kívánok foglalkozni a marxizmus és a kereszténység néhány dilemmájával. Az elején le kell szögezni, hogy a világ problematikája megváltozott, s ma nem azok a dolgok fontosak a világ számára, mint 30 évvel ezelőtt. Azt tekintjük fontosnak, hogy mi kell a fennmaradásunkhoz, s ez eltörlődést jelent az ideológiától az ökológia felé. (Tudom, hogy ezzel kissé túlegyszerűsíttem a dolgokat.)

A világ helyzete ma — akár kapitalista, akár kommunista ideológiai alapon — rémképszerű. Talán korábban is az volt, de akkor nem láttuk még világosan. Megváltoztak a realitások, s a jólétünk, sőt fennmaradásunk érdekében meg kell szüntetnünk a civilizációnkat veszélyeztető ökológiai fenyegetést. Erre a fenyegetésre ma

sem a kapitalizmus, sem a marxizmus nem rendelkezik megfelelő válasszal. Mindkettő a szekularizmus alapján áll, amely magával hozta az anyagi haladás eszméjét — egy környezetpusztításban, társadalmi tizedelésben, elidegenedésben megvalósuló eszmét. Így vált a szekularizmus, korunk nemhivatalos vallása sok gondunk gyökerévé. A kapitalizmus és a marxizmus a szekularizmus gyermekei, s állandósítják a civilizáció betegségét. Egymással szemben állva is rossz irányban kereskednek, rosszfélé támadnak.

2. Perszonalista-keresztény

etika és annak kérdései

Olyan alkotóelemre fogok összpontosítani, amelyek az egész vita és talán a katolikus egyháznak a marxizmus elleni keresztetsháborúja tekintetében is alapvetően fontos. Az emberi méltóságnak a perszonalizmussal kapcsolatban való helyreállítása — amelyet a pápa és az egyház kezdeményez — túllép azon a felismerésen, hogy a méltóság az emberi lét lényeges része, s túllép a hagyományos humanizmus tanain is. A keresztény perszonalizmus mélyebb szinten Aquinói Tamás és más egyházatyák tanításában gyökerezik, amelyek szerint az emberi élet szent, mivel Isten gyermekei vagyunk, Isten tette szentté az életünket. Az élet Istentől kapott szentségből következik az emberi méltóság. En-

nek a vázlatnak nagy ereje van. Eszerint az emberi méltóság automatikusan következik abból, hogy az ember Isten kiváltságos teremtménye. Vannak azonban a vázlatnak súlyos hátrányai is. A kiemelt helyzet csak az ember számára van fenntartva. Isten kiváltságos teremtménye, az élete szent, ezért méltósággal kell kezelni azt. Más teremtmények azonban, és maga a természet, nincsenek ilyen helyzetben.

Ez a vázlat sokak szerint felelős a természettel és más teremtményekkel való feszült viszonyunkért. (Lásd Lynn White: Az ökológiai válság történelmi gyökerei, 1967.)

Röviden: a perszonalista etika ökológiailag néma. Egyeseknek, pl. a lengyel Frater Jozef Tischnernek érvei, miszerint az ember magasabb etikai lény, s ezért neki, mint környezete öréknek, gondját kell viselnie a környezetnek — valójában nem meggyőzők. Ezt feltételezték a múltban is, és ez nem akadályozta meg a környezetpusztítást, amely, ha nem is az egyház áldásával, de legalábbis néma beleegyezésével történt.

Tischner értelmezése szerint a perszonalista etika alapja az a meggyőződés, hogy az etikai erények a leszivárgás-elméletnek engedelmeskednek. Azok valahogyan leszivárognak a piramis tetejéről, amit az ember testesít meg. A jóakarató és szent ember jóakaratóan kezeli a piramis alacsonyabb szintjén lévő teremtményeket. Vagy még erőteljesebben fogalmazva: mint szent teremtmény, az ember nem képes kárt okozni a környezetben. Ilyen ez az elmélet, ezt tételezi fel, de ez csak ábrándozás.

Az igazság az, hogy a Biblián, akár a zsidó, keresztény vagy muszlim változatán alapuló vallások etika kevés erővel rendelkezik ahhoz, hogy megfékezze a szekularizmus harci szeke-renek pusztító hatását. Sokkal többre van szükségünk, mint az emberi személyiség szent voltába vetett meggyőződésre. Ha ezt a szentséget nem terjesztjük ki más teremtményekre, mindig meg fog maradni a köztünk és a többi lény között meglévő szakadék.

Tischner és a perszonalista etika többi védelmezője aláhúzza, hogy az ember és ember közti viszony alapvetően különbözik az ember és természet közötti vi-

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból ingyenes mutatópéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok” folyóirat

Budapest**Kazinczy u. 3.
1028**

szonytól. Az én–te viszony lényegesen eltér az én–az viszonytól. A perszonalista etika szerint az emberek mindig alanyok, a természet pedig használatunkra rendelt tárgy.

Ameddig a perszonalista etika megmarad a keresztény dogma birodalmában, nevezetesen abban, hogy az ember Istennek előjogokkal rendelkező teremtménye, aki uralkodik a többi teremtmény felett és használhatja azokat, addig nem segíthet nekünk a természet meggyógyításában, a Földünkön és önmagunkon ejtett szörnyű sebek begyógyításában. ... Az Egyház hagyományos tanainak, így erkölcsi tanításainak ökológiai vonatkozású újraértékelése nagy feladat lesz, amelyre az Egyház láthatólag még nem készült föl.

Ehhez az újraértékeléshez Szent Ferencnél találhatunk kulcsokat. Számára nem csupán lehetséges volt, hanem elkerülhetetlen, hogy az ember és a többi teremtmény szentségét hirdesse. A kereszténységnek azonban nem a ferences változata győzött, hanem a tomista. Ez a tragédiánk.

A zsidó-keresztény hagyomány lekiacsi nyeli a teremtnésnek az emberen túli alak-

jait. Az ember és természet közti viszony más a buddhizmusban, amelyben az ember szent volta nem zárja ki, hogy minden teremtményt szentnek tekintsünk. A buddhizmusban minden szent. Buddha jelen van egy fűszálban is.

Az a következtetésem, hogy a hamis alternatíva (kapitalizmus vagy marxizmus) legyőzésének az útja ... nem a katolikus egyház hagyományos tanaihoz való visszatérés. Ez visszaút lenne.

A civilizáció és a kultúra gyógyulása csak a spirituális értékek helyreállása révén lehetséges. A szekularizmus halott vagy legalább is halvaszületett gyermekeket táplál...

Korunk spirituális értékei magukban kell hogy hordozzák a természet és minden élőlény iránti tiszteletünket. Ez túlélésünk *sine qua non* feltétele. Az ökológiai szükségesség korunk legfontosabb parancsolata. A teológus-filozófus Thomas Berry szerint „Ha elveszítjük a környezetet, elveszítjük Istent”. Hozzátehetjük, hogy ha elveszítjük a környezetet, mindent elveszítünk, ami fenntart bennünket. ... Az „ökológiai spiritualitás” a sorsunkat jelentheti.

3. Kínai köztársaság

Kína a második forradalmát éli. Ez a modernizációs forradalom. Jobboldalon, baloldalon és középen egyaránt Nyugat fejlődési modelljét veszik kölcsön. Iparosítanak. A jólét nő. Fogyasztói társadalommá válnak, ami sok tekintetben szomorú dolog. Sietségükben, hogy gazdasági vonatkozásban utóljérjenek minket, elfelejtik, hogy a kártyák cinkelték, hogy a mi fejlődésünk gazdasági modellje trójai faló, amelyik magával viszi ideológiánkat is.

Hatásos, amit anyagi és gazdasági növekedés terén a közelmúltban elértek, de Kínának jelentős környezeti gondjai vannak. Ezek többek szerint megkérdőjelezik jövőbeli fejlődésüket. Ezek egyike például: Peking növekedése miatt hatalmas a város ivóvízhiánya. Emiatt a talajvíz szintje évente kb. 1 méterrel csökken. Ha ez folytatódik, a fővárosnak el kell költöznie. Nem szabad elfelejtenünk, hogy néhány ősi civilizáció a víz hiánya miatt halt ki, pl. a maya civilizáció a Yucatan-félszigeten.

Jelenleg a kínaiak egyfajta spirituális határon, átmeneti állapotban vannak. Úgy tűnik, hogy szenvedést okoz nekik az érté-

kek elfeledése. A régi spirituális hagyományokat a Mao-korszakban tagadták. A maizmust és annak értékeit felülmutatta az új gazdasági fejlődés. Jelenleg úgy tűnik, hogy a kínaiak lehorgonyzatlanul sodródhatnak tovább. Természetesen, mint korábban is, meg fogják találni saját értékeiket. Zhang professzor megnyugtatóan, hogy Kínában már nem tekintik többé a vallást a tömegek ópiumának, hanem a kultúra szerves részének. Ez jól hangzik, de még nem teljesen nyilvánvaló dolog Kína mindennapi életében, különösen nem Pekingben, hogy a vallásos tudatot a társadalmi és egyéni élet jelentős részeként befogadják. Egy példa: Pekingben beszéltem egy egyetemi hallgatóval. (A Pekingi Egyetem a legjobb Kínában, s igen nehéz oda bejutni.) A fiatalember elég jól tudott angolul, úgyhogy sok mindenről beszélgettünk. Amikor azonban a vallásra került volna a sor, a beszélgetés megszakadt. A fiatalember nem ismerte az angol „religion” szó jelentését, és nehézséget okozott neki annak felfogása, amikor igyekeztem megmagyarázni.

4. Összefoglalás

Ezen, a kínai valóságba tett kitérő után hadd térjek vissza fő tárgyunkhoz: ideológia vagy ökológia. A marxizmus küzdelme a vallás, illetve a kapitalizmus ellen arról győzött meg minket, hogy az emberiség jövőjének kulcsa az anyagi haladás. Ma már nem vagyunk ebben annyira bizonyosak. Korunk valódi, éleződő kérdése: miként válaszolnak a vallások az ökológiai kihívásra? A szekuláris ideológiák — legyenek azok marxisták vagy kapitalisták — miként válaszolnak a környezet pusztulására? Milyen új ökológiai és spirituális értékeknek kell feltűnniük, hogy a civilizáció jövője valóság legyen?

A szekuláris — marxista vagy kapitalista ideológiák — elvezettek bennünket a bolygó és az emberi lélek pusztulásához. Az ember akkor tudja folytatni a feladatát, ha elég komolyan vesszük nyomasztó helyzetünket s felfogjuk: az ökológiai spiritualitás egyik vagy másik alakja az új ideológia lényeges részévé kell, hogy váljék. Ha nem szeretjük az ideológia kifejezést, térjünk vissza a régi fogalomkörhöz: a világ ökológiai látásmódja, amely a világ újra-megszentelésének csak egy oldala, a kor parancsa. Ennek felismerése nélkül elveszünk a szekularizmus könyörtelen karmai közt.

Úgy érveltem, hogy elmozdulásunk a problematikán belül — az ideológiától az ökológia felé vezető elmozdulást jelenti. Továbbá, mélyebb szinten, ez az elmozdulás az emberi jelenség távlatainak megváltozását jelenti. Elmozdulásban vagyunk az ember-mint-főleg-ideológiai-valóság felfogása felől az ember-mint-ökológiai-és-spirituális-teremtmény felé.

Úgy érveltem, hogy mivel a spirituális értékek érdekében le kell győznünk a szekularizmus kábulatát és a materialista értékek örökségét, az utunk nem feltétlenül vezet a hagyományos, régidivatú kereszténységhez, vagy a hagyományos katolicizmushoz. Minden változik ezen a világon. A marxizmus is megváltozott, bár nem halt meg. A kereszténységnek meg kell változnia, hogy életben maradjon, és hogy életben maradjon az emberiség. Létre kell jönnie az ökológia és a kereszténység bizonyos összeolvadásának. Ma az ökológiai szükségesség mindenek felett áll.

Forrás: THE TEILHARD REVIEW 24/1, 1989 Tavasz, 3–9.o.

Israel Dostrovsky

Kémiai tüzelőanyagok a Napból

Közvetlenül elektromossággá alakítva a napsugárzás energiáját nem tárolható és nem szállítható. Ám a napfény energiáját átalakítható környezetkímélő vegyi tüzelőanyagokká is, amelyek a kívánt célra felhasználhatók, illetve megfordítható vegyi reakciókban visszanyerhetők.

A „napfénnel elérhető” kémiai tüzelőanyagok közül a hidrogén a legfontosabb. Előállítható elektrolízissel (áram megújuló forrásból nyerésével), vagy 2000 C feletti hevítéssel (létrehozható koncentrált napenergiával).

Elfogadható út hidrogén alapú tüzelőanyag előállításához a kö-

vetkező sor: napenergia–fotoszintézis–biomassza vagy vízgőz–metán keverék – biológiai és kémiai folyamatok – szintézisgáz (H₂ és CO keveréke). A folyamat során csak a korábban elvont anyagok jutnak vissza a légkörbe (nincs plusz CO₂ kibocsátás, mint a fosszilis tüzelőanyagok esetében).

A „termokémiai hőszolgáltatásnak” nevezett ciklus fő lépései a következők: napenergiával történő kémiai tüzelőanyag előállítás – tárolás, szállítás – felhasználás hőtermeléssel – a képződő gázok (metán, CO₂) visszavezetése az újratermelőbe – újratermelés koncentrált napenergia segítségével.

Forrás: Scientific American, 1992.II. 40–46.o.

TARTALOM

Tanulmány

Márczi Imre:

- Szociáletikai kérdések a posztkommunista társadalmakban . 2-5
Gonzalo Arias: Az erőnemalkalmazás konfliktus jellege 7-8
Markku Malkamäki:

Megszüntethető-e a szegénység fejlesztési segélyekkel? . 9-10

Családi oldal

- Vincze Endre: Élő nemzeti kincs 1992 11-12
Debreczeni Zsuzsa: Történet az igaz szeretetről 13

Ifjúsági rovat

- Kovács László: Egy más világ tolókcscis követe (Interjú) . . . 14-16

Gyerekeknek Moha-mese

- Maskara 17-18

Erőszakmentesség

- A békéért bebörtönöztek nemzetközi napja 19
Az Alba Kör levele Lech Walesa lengyel köztársasági elnökhöz . . 19

Olvások fóruma

- Hozzászólások "A bűn keresztye" c. íráshoz 20-21
Nyílt levél a Parlamenthez az abortusz-törvény ügyében 21

Elmélkedések

- Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 22-26

Ökológia

- Kaszap Edina: Van-e mentség? 27
Móra Veronika: Itthon Európában? 28-29

Marxizmus, kereszténység

és ökológiai szükségszerűség (GAIA) 30-31

- Israel Dostrovsky: Kémiai tüzelőanyagok a Napból (GAIA) 31

Közhelyek

- Január: „Ennünk kell ahhoz, hogy élhessünk” 8
Február: „Nem azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk” . . 24

TZI — a csoportos élő tanulás módszere

A témacentrikus interakció (TZI) a pszichoanalízis tapasztalataiból alakult ki a csoport-terápia kísérleti korszakában.

A TZI lehetővé teszi,

- hogy az ember saját magát és másokat jótékony és fejlesztő hatással irányíthasson,
- hogy az oktatás témáját összekösse a tanulók személyiségének fejlesztésével,
- hogy a szervezetek irányításában a rivalizálást az együttműködés javára csökkentse.

A TZI olyan interakciós modell, amely a személyt (én), a csoportot (mi) és a feladatot (téma) egyrangúként kezeli, és környezetüket (világ) mindig figyelembe veszi.

A TZI struktúrákat hoz létre a csoportban, amelyek dinamikus egyensúlyra törekednek. Ez az élő tanulás és az élénk kommunikáció hajtómotorja.

A TZI kifejezett etikai axiómát képvisel, amely az embert értékesnek, az emberrel szembenálló törekvéseket pedig értékesítőnek fogja föl. Ebből következően a TZI elismeri

- az önértékelés tudatos megtagadását: „Csináld tudatosan, alakítsd tudatosan a belső és külső valóságot, amelynek része a többi ember, az élet és a környező világ. Használd érzékeidet, érzéseidet, gondolataidat, képességeidet, és hozzájárulj a döntésekhez saját szempontodból nézve.”

- a zavaró tényezők kiemelt helyzetét, hogy a dinamikus egyensúly megőrzése érdekében kiküszöbölhetők legyenek.

A TZI csak a gyakorlatban sajátítható el igazán. A dinamikus egyensúly, amely az élő tanulást elősegíti, közvetítő folyamat a tapasztalat, gondolkodás és érzékelés, a test és a szellem, az egyéni és a közös tulajdonságok segítségével bevonásával. Az ún. élő tanulás műhely-intézetében a hallgatók a munkát csoportokban sajátíthatják el, és mindenekelőtt a csoportirányítást tanulhatják meg a TZI módszer segítségével.

A TZI következő műhelykursusát Hildegard Pietz és Karl Leitner vezeti
1993 március 13-15-én, Budapesten.

Szinkrontolmács lesz, részvétel csak teljes időtartamban.

Témája: Hogyan tudjuk saját és közös érdekeinket érvényesíteni?

Részvételi díj: 500 Ft (diákoknak 250 Ft), előre fizetendő.

Jelentkezés: 137-5588 telefonszámon Zöldyné Szita Erzsébetnél.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV/1. (17.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.

Bp.V., Szabadság tér 5-6.

Olvassuk a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf.40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptatok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.

Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András —

Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of re-publication.

Előfizetés és terjesztés:

1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány közepső, Értésítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1993-ra (postaköltséggel):

belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;

szociális előfizetés (nagy családosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).

Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.

Nyugaton: 36 DM.

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgáltatást. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.